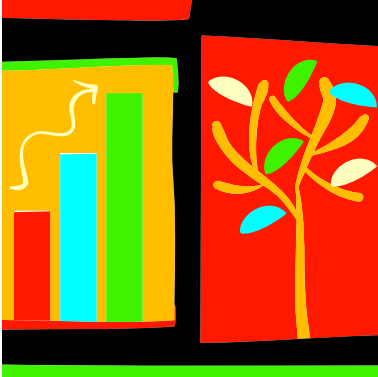

Nguyễn khoa Đăng

Cài hoa vào quá khứ

Giới thiệu

Cài hoa vào quá khứ (NXB Trẻ).

Với hơn 80 câu chuyện sự phạm của nhà giáo Nguyễn Khoa Đăng, kể sinh động và dí dỏm những kinh nghiệm khi đi giảng dạy. Cuốn sách cần thiết cho sinh viên Đại học Sư phạm và các giáo viên mới đi giảng dạy... (TB - Báo Người Lao Động 15.11.1996)

Những câu chuyện sự phạm mà nhà văn Nguyễn Khoa Đăng viết trong tập "Cài hoa vào quá khứ" được tái bản lần này thiết tưởng là một việc làm hết sức cần thiết và có ý nghĩa nhân văn cao cả. Mặc dù đây là những mẫu nhỏ đời thường, nhưng thể hiện sự day dứt tâm huyết của người cầm bút. Bằng cách kể đơn giản mà dí dỏm lôi cuốn, nhà văn đã thực sự góp một phần quan trọng cho tất cả chúng ta- nhất là những người đang mang trọng trách trong sự nghiệp trồng người. (Nhà giáo ưu tú Lê Đức Hân)

Người ta bảo nước mắt thầy giáo và học trò trong lắm, mặn lắm! Trong lung linh nước mắt, những điều tốt, xấu ở trong đời đều có thể biến thành hoa.

Hoa thơm lành, làm đẹp cuộc đời. Hoa độc đại khiến môi trường giáo dục bị ô nhiễm...Tôi nghĩ nhà văn Nguyễn Khoa Đăng đã viết Cài hoa vào quá khứ

từ một cái nhìn như vậy. Bởi thế, đọc các câu chuyện sự phạm của anh, người ta môi mắt thì cười mà lòng thì ằng ặng những giọt nước trong! Vì mừng vui cũng nhiều, mà vì buồn tủi cũng không ít... (Báo SGGP)

Các tác phẩm:

- Khói đốt đồng - tập truyện ngắn 1981
- Nước xanh biêng biếc - Tập truyện ngắn 1986
- Chuyện riêng của Cẩm Linh - Tiểu thuyết 1987
- Tình yêu một thuở - Tập truyện ngắn 1991
- Trò hề - Truyện vui 1991
- Ngõ tre rì rào - Tiểu thuyết 1991
- Cuộc tình nghiệt ngã - Tiểu thuyết 1992
- Người bì cáo ở hồ Uyên Ương - Tiểu thuyết 1993-1995
- Cài hoa vào quá khứ - Câu chuyện sự phạm 1996-1997-2000
- Trăm nỗi éo le - Truyện trắc nghiệm tâm lí (bút danh Vương Thân)

- Tập 1: 1997
- Tập 2: 1999

- Khóc cười trước vành móng ngựa - 1998
- Đội nón cho cây - Thơ thiếu nhi - 1983
- Bài hát đầu chỉ là nốt nhạc - Kịch bản phim 1986
- Giai điệu xanh - Kịch bản phim 1987

- Thơ phổ nhạc: Bài Đi giữa biển vàng (nhạc: Bùi Đình Thảo) được thiếu nhi cả nước bình chọn là một trong 50 bài hát cho các em hay nhất thế kỷ 20.

Cài hoa vào quá khứ

một nét đẹp trong sự nghiệp "Trồng người".

Có biết bao vĩ nhân đã bàn về quá khứ... riêng tôi không bao giờ quên được câu chuyện cổ châu Phi "Món quà Tết".

Chuyện kể rằng: Có một người thợ rừng tài giỏi đi săn trong rừng sâu... rồi không may bị mất tích, đúng vào thời điểm vợ ông ở nhà sinh hạ đứa con trai út - nỗi buồn, nỗi đau mất chồng, mất cha dày xéo mấy mẹ con. Nhưng rồi cũng như bao sự khác ở đời, đã dần dần rơi vào "quá khứ" và cứ tưởng sẽ lặn chìm trong quên lãng!

Bỗng một ngày kia, trong bữa cơm gia đình cậu con trai út bập bẹ kêu lên:

"Cha con đâu! Cha của con đâu!"

Cả nhà bỗng dưng dưng im lặng "Và cuộc tìm kiếm người cha được ráo riết của mấy anh em. Đi mãi... đi mãi đến tận một cánh rừng già; người anh cả phát hiện được bộ xương của cha mình đã bắt đầu gãy nát.

Cậu con trai thứ hai liền bảo: Em có tài sắp xếp lại y nguyên.

Cậu con trai thứ ba khoe: Có thể lấy đất sét đắp lại thành da, thành thịt như người đang nằm ngủ.

Cậu con trai thứ tư: Em có biệt tài thổi hơi thở của mình vào để thi hài này sống lại.

Và bác thợ rừng đã trở về sum họp với gia đình.

Trong buổi tiệc đón tết, có đầy đủ xóm làng, già trẻ và các bô lão, người thợ rừng hỏi ý kiến nên có phần thưởng cao nhất cho đứa con nào?

Ai cũng nhất tề thưởng cho cậu con trai út, vì nhờ câu hỏi máu thịt: "Cha con đâu!" mà người cha đã sống lại!

Tôi nghĩ hoài về câu chuyện và nhất là câu nói "Cha con đâu!" của cậu bé trên- Một sự đòi hỏi chính đáng máu thịt ấy đã làm cho quá khứ "sống lại- Người cha đã sống lại và đầy tự hào về mình: "Cái mình bằng máu thịt, bằng trí tuệ làm ra đã có sức mạnh cho mình sống lại và sống mãi với thời gian và như thế: Quá khứ nó vĩ đại và thiêng liêng biết ngần nào...?"

Những câu chuyện sự phạm mà nhà văn Nguyễn Khoa Đăng viết trong tập "Cài hoa vào quá khứ" được tái bản lần này thiết tưởng là một việc làm hết sức cần thiết và có ý nghĩa nhân văn cao cả. Mặc dù đây là những mẫu nhỏ đời thường, nhưng thể hiện sự day dứt tâm huyết của người cầm bút. Bằng cách kể đơn giản mà dí dỏm lôi cuốn, nhà văn đã thực sự góp một phần quan trọng cho tất cả chúng ta- nhất là những người đang mang trọng trách trong sự nghiệp trồng người.

Xin cùng anh Khoa Đăng : "Cài hoa vào quá khứ" ...

TP. Hồ Chí Minh, tháng 7/2000

Nhà giáo ưu tú Lê Đức Hân

Cài hoa vào quá khứ

... Những truyện ngắn liên hoàn

Người ta bảo nước mắt thầy giáo và học trò trong lấm, mặn lấm! Trong lung linh nước mắt, những điều tốt, xấu ở trong đời đều có thể biến thành hoa. Hoa thơm lành, làm đẹp cuộc đời. Hoa độc đại khiến môi trường giáo dục bị ô nhiễm... Tôi nghĩ nhà văn Nguyễn Khoa Đăng đã viết Cài hoa vào quá khứ từ một cái nhìn như vậy. Bởi thế, đọc các câu chuyện sư phạm của anh, người ta môi mắt thì cười mà lòng thì âng âng những giọt nước trong! Vì mừng vui cũng nhiều, mà vì buồn tủi cũng không ít...

Là một thầy giáo nặng lòng với trẻ lâu năm trên bục giảng, các câu chuyện của Nguyễn Khoa Đăng trong Cài hoa vào quá khứ đều xoay quanh những tình huống ứng xử sư phạm. Nhân vật chính xuất hiện nhiều nhất trong truyện là người thầy giáo và người học sinh. Họ thường được đặt trong những tình huống phức tạp, phong phú và tế nhị... Quan hệ của họ bao gồm các mối liên hệ với những người trên hàng, ngang hàng, dưới hàng trong gia đình, trên lớp học và ở ngoài xã hội (như quan hệ giữa thầy cô giáo với thầy cô giáo, thầy cô giáo với học trò, thầy cô giáo với phụ huynh học sinh...). Từ những tình huống cụ thể ấy, người đọc (theo định hướng của nhà văn) có thể tự đưa ra những lời nhận xét, đánh giá và tìm được những bài học khách quan, bổ ích cho mình...

Bằng một bút pháp già dặn, Nguyễn Khoa Đăng đã biến hơn tám mươi "Câu

chuyện sự phạm" trong Cài hoa vào quá khứ thành những truyện ngắn liên hoàn. Nhân vật "tôi" đi dọc tác phẩm luôn luôn là một người nhân hậu, có đôi mắt nhìn nhận, phân tích và đánh giá sự vật, sự việc, hiện tượng thấu tình, đạt lý... Do bị lọc qua lăng kính của nhân vật "tôi", các nhân vật khác của tác phẩm hiện lên trong hai mảng sáng tối khá rõ rệt. Những nét đối lập như tốt- xấu, cao thượng- thấp hèn... thường được người viết thể hiện qua những tính cách nhân vật tĩnh.

Tuy nhiên, do trong truyện có hàng trăm nhân vật nên nhà văn vẫn có đủ mọi mẫu người để dựng lên được bức chân dung xã hội của một thời đã qua...

Đọc văn Nguyễn Khoa Đăng, người đọc sau nhiều năm trăn trở về những khiếm khuyết của ngành giáo dục nói riêng, của xã hội nói chung- vẫn giữ được một niềm tin tươi sáng vào sự khởi sắc tất yếu của dân tộc trong thời kỳ đổi mới hôm nay. Cài hoa vào quá khứ là ước mong đẹp- ước mong cái tồn tại, cái chưa hoàn thiện của ngành giáo dục, của xã hội sẽ vĩnh viễn khép lại- để hoa thơm trái ngọt hạnh phúc đến được với tất cả mọi người trên đất nước tươi đẹp của chúng ta.

NGUYỄN VỊ XUYỀN

(Báo Sài Gòn Giải phóng)

Cài hoa vào quá khứ

Hát quốc ca

Ngày tôi còn nhỏ (trong kháng chiến chống Pháp) mọi người coi trọng việc chào cờ và hát quốc ca lắm. Có thể nói nhiều người chữ i, chữ tờ còn chưa phân biệt được, đi chợ còn phải lội bùn vì mù chữ nhưng lời lẽ và âm điệu của bài Quốc ca lại không ai không thuộc. Điều tôi muốn nói là cái không khí trang nghiêm của toàn xã hội lúc đó mỗi khi bài Quốc ca cất lên. Ai đang làm gì hoặc đang đi trên đường làng, ngõ xóm, hễ cứ nghe thấy "Đoàn quân Việt Nam đi..." là đều dừng lại. Tôi nhớ có lần trên đường đi học, gặp một anh bộ đội bung trên tay bát cháo nóng, khói bốc nghi ngút, đang hăm hờ bước đi (chắc là đem cho người ốm) bỗng đứng phắt lại, thẳng ngay như pho tượng đá. Hoá ra, từ ngôi nhà bên đường vừa vang lên tiếng hát chào cờ... Hiện nay trong các trường học, số học sinh thuộc và hát trọn bài Quốc ca ở mỗi lớp có thể nói hầu như rất ít. Thật là buồn. Vừa qua, tôi có được đọc một bài viết của Hoàng Phủ Ngọc Tường đăng trên tờ Thanh Niên trong đó có một chi tiết không nên bỏ qua. Đó là chuyện ông Jean Vidal, chủ tịch Hội Hữu nghị về Đông Dương (Mémoire d Indochine) đi dự một cuộc thi âm nhạc tại Paris (Pháp). ở đó các thí sinh phải thực hiện đề bài là trình diễn quốc ca của nước mình. Tất cả thí sinh thuộc nhiều nước đã lần lượt lên thực hiện đề thi. Chỉ duy nhất một thí sinh Việt Nam là không biết gì cả , đành bỏ cuộc...

Mong sao ngay từ đầu năm học, các nhà trường quan tâm đến vấn đề này, đừng để nơi nào xảy ra tình trạng như em học sinh nói trên (*).

Cài hoa vào quá khứ

Cái chết của con đà điểu

Tuần qua, một con đà điểu ở thảo cầm viên (TP Hồ Chí Minh) bỗng lặn xuống hồ ra chết. Lúc đầu không ai rõ nguyên nhân. Chỉ đến khi các nhân viên thú y mổ "tử thi" con đà điểu xâu sỗ, mọi người mới vỡ lẽ. Nó chết vì không tiêu hoá nổi những 26 tấm khăn quàng hiện chất đông trong bầu điếu. Hoá ra, nhiều em học sinh khi đến tham quan đã trêu đùa bằng cách ném khăn vào chuồng cho nó. Đà điểu vốn là loài ưa màu sắc. Cứ thấy những vật mềm xanh xanh đỏ đỏ là nhắm mắt nuốt liền.

Chuyện trên làm tôi nhớ đến một bài học trong Quốc văn giáo khoa thư có nhan đề là Đứa bé và con mèo mà những người từng ngồi trên ghế nhà trường tiểu học cách đây bốn, năm chục năm, không ai không thuộc với những câu như sau: "Cô Mảo chơi với con mèo... Cô lấy tay vuốt ve nó... Nhưng được một chốc, cô nắm đuôi con mèo, kéo một cái thật mạnh. Mèo bị đau, giận quá, giờ ngay chân ra cào cô một cái, xước cả tay rồi bỏ đi mất... Thế mới biết người ác chẳng ai chơi với..."

Thiên nghi, hành động cho con đà điểu ăn khăn đến chết và hành động kéo đuôi mèo thật mạnh... đều có chung một xuất phát điểm là tính nghịch ác ở

một số em nhỏ.

Cần phải sớm ngăn chặn tính xấu này như các cụ soạn sách Tân Quốc văn giáo khoa thư ngày xưa đã làm.

Cài hoa vào quá khứ

Một kỷ niệm để đời

Những ngày đầu đi thực tập sư phạm tôi có một kỷ niệm để đời.

Lần ấy, tôi được phân công giảng bài Luân lý lớp 5 nói về tình thương yêu giữa những anh em ruột thịt trong nhà. Tôi chuẩn bị bài khá chu đáo. Trước khi giảng chính thức còn được bố trí giảng thử ở một lớp khác. Buổi giảng thử phải nói là thành công mỹ mãn. Thầy hỏi, trò đáp nhịp nhàng, sôi nổi. Ai cũng bảo tôi sẽ đạt điểm cao trong giờ giảng sắp tới. Tôi cũng tin như thế. Tôi đem sự hào hứng tràn đầy hy vọng ấy vào phần mở đầu của tiết học chính thức, bằng một câu "phát vấn" khá độc đáo:

- Ở nhà, các em có hay đánh em không?

Tôi nhìn xuống khắp lớp thấy cả rừng cánh tay giơ lên. Nhưng lác đác vẫn còn mấy em ngồi ngay như khúc gỗ. Tôi nghĩ bụng: những anh chàng này đúng là hay bắt nạt em rồi nên hôm nay sợ không dám nói ra. Đã vậy sẽ "cho biết tay". Tôi liền chỉ tay vào một trong số mấy em đó. Khi em vừa đứng lên, tôi hỏi ngay:

- Về nhà có hay đánh em không?

Em đứng im thín thít không trả lời.

-Về nhà có hay đánh em không?

Tôi quát lên lần nữa. Em vẫn cứ im thín thít. Tôi liền quát lần thứ ba. Lần này mới thấy em tái mặt, ấp úng thưa:

-Em là con út ... không có em ạ!

Hắn các bạn cũng đoán được vẻ mặt tôi lúc ấy và cũng đoán được kết quả bài giảng của tôi.

Cài hoa vào quá khứ

Lỗ thủng trên áo thầy

Hôm nay thầy Thoại để ý thấy em Khôi có vẻ không bình thường. Tuy ngồi nghiêm chỉnh không quay trước nhìn sau nhưng hai con mắt em lại không có hồn, còn vẻ mặt thì cứ thộn ra. Chúng tôi đầu óc em để mãi tận đâu đâu ...

Thầy đột ngột hỏi:

-Em Khôi, thầy vừa nói câu gì?

Bị bắt quả tang, Khôi tái mặt. Em không trả lời được. Cuối giờ, thầy Thoại gặp riêng Khôi để hỏi. Và thầy hoàn toàn bất ngờ khi em trả lời:

-Tại cái lỗ thủng trên vạt áo của thầy!

Hoá ra là thế này: vào đầu giờ học, Khôi nhìn thấy ở áo của thầy có một lỗ thủng nhỏ. Từ đó em cứ miên man suy nghĩ và tự đặt ra hết câu hỏi này đến câu hỏi khác. Nào là tại sao lỗ thủng lại có hình thù như thế? Bị đình quào

hay ai chọc thủng? Sao vợ thầy không vá lại cho thầy? Không biết thầy đã có vợ chưa? Người con gái hôm nọ đến thăm thầy là em hay là vợ? Cô ấy đẹp mà sao trông quen quen ... hình như đã gặp ở đâu?

Khôi bị phân tán tư tưởng là vì vậy. Nghề dạy học khó thế đấy. Nhiều khi thành bại chỉ vì những nguyên nhân ở tận đâu đâu ...

Cài hoa vào quá khứ

Trống suy tưởng

Mười giờ kém mười lăm phút đêm đo, ư tôi đang ngủ thì giật nảy người vì ở đầu nhà bỗng vang lên một hồi trống giòn giã. Tôi bàng hoàng hỏi cậu giáo viên ở phòng bên thì được trả lời một cách đầy bí hiểm:

- Im!

Rồi cậu ta im thật. Thấy lạ, tôi mở cửa chạy ra ngoài. Lại càng lạ hơn khi thấy các phòng chung quanh vẫn cửa đóng then cài, im thin thít. Tôi đành trở lại giường của mình, căng óc ra phán đoán tình hình.

Một lát sau lại thấy vang lên một hồi trống nữa. Sau đó mới thấy cậu giáo viên ở phòng bên nói vọng sang:

- Ông ở huyện khác mới về công tác ở trường này nên không biết là phải ...

Tiếng trống vừa rồi là tiếng trống " suy tưởng" đó.

Tôi ngạc nhiên:

- Sao lại có thứ trống quái quỷ ấy?

Cậu giáo viên chặc lưỡi:

- Ấy chết, đừng nói thế, vạ miệng đấy ... Chả là ông hiệu trưởng trường này vừa đề ra một biện pháp tu dưỡng cho giáo viên là cứ đúng mười giờ kém mười lăm phút thì mọi người phải lên giường nằm, khi nghe có tiếng trống thì phải bắt đầu hồi tưởng lại xem trong một ngày vừa qua mình làm được những gì cho dân, cho nước, cho học sinh thân yêu. Sau 15 phút, có tiếng trống " báo yên" trở lại mới được làm việc riêng hoặc nghĩ sang chuyện khác.

Tôi hỏi vọng sang:

- Vậy người ta cứ nghĩ chuyện bậy bạ thì sao?

Có tiếng cười phá bên kia vách:

- Thì đã có lương tâm phán xét, lo gì?

Nghe câu chuyện trên có thể có người cho là bịa. Không đâu! Thật trăm phần trăm đấy. Đó là chuyện của trường cấp II, TP, huyện VT, tỉnh TB... những năm 60 của thế kỷ này đấy.

Chuyện cũ rồi, bây giờ nhớ lại, lại thấy vui vui. Chúng ta đã có một thời ấu trĩ về các biện pháp quản lý nhà trường cũng như về phương pháp sư phạm một cách đầy lãng mạn như thế đó.

Cài hoa vào quá khứ

Viết văn bằng phương pháp địa lý

(Kính tặng Ban giám khảo một số cuộc thi văn chương.)

Nghe cháu nói lại, tôi biết chuyện này lỗi chính thuộc về cô giáo Thu chứ không phải con gái tôi nhưng với tư cách một người cha, tôi vẫn cứ phải la rầy cháu. Dù gì thì đó cũng là hỗn với cô giáo.

Về cô giáo Thu, bao năm là đồng nghiệp của cô, tôi biết. Cô nổi tiếng là người chấm bài qua loa, dựa theo cảm tính, nhiều khi chưa đọc hết bài đã cho điểm. Nhiều em học sinh rất bất bình về việc này, trong đó có con gái tôi, mặc dù nó thường xuyên được cô Thu cho điểm cao ...

Một lần con gái tôi đã cho đứa bạn thân chép nguyên xi bài Tập làm văn của nó. Kết quả: bài của con gái tôi vẫn cứ được điểm cao, còn bài của đứa bạn nó vẫn cứ bị điểm trung bình.

Tất nhiên đám học trò tinh nghịch này đành phải im lặng. Đứa nào dám nói ra là chép bài của nhau. Chính vì thế mà lần này con gái tôi đã thực hiện hành vi một cách quyết liệt hơn. Cháu thay hẳn bài Tập làm văn bằng bài Địa lý. Vậy mà kỳ lạ thay. Bài của cháu vẫn đạt điểm cao nhất lớp. Cả lớp thấy vậy đã cười ồ lên. Cô giáo Thu thì vẫn ngơ ngác:

- Các em cười cái gì vậy?

- Thưa cô, bài của bạn ấy không phải là bài văn mà là bài Địa lý. Vậy mà cô vẫn cho điểm cao ạ?

Cô giáo Thu lạnh lùng:

- Các em đừng có vội thắc mắc ... Bạn ấy viết văn bằng phương pháp Địa lý ... Bình thường như các em không hiểu nổi đâu.

Không biết chuyện chấm bài và bình luận về cách chấm bài của cô giáo Thu có phải là cá biệt không?

Cài hoa vào quá khứ

Lại nói về cái bìa vở

Ngày nhỏ, mới học tiếng Pháp được mấy bài, tôi đã có câu trả lời ứng khẩu "xuất thần" thuộc vào hàng Trạng Lợn. ấy là một hôm có ông khách đến nhà chơi thấy tôi đang ê a mấy tiếng "Lơ siêng (le chien) là con chó, lơ sa (le chat) là con mèo", ông liền đố tôi một câu có lẽ ông cho là khó hơn những câu tôi đang học vì nó nhiều âm tiết hơn:

- Bản cửu chương tiếng Pháp gọi là gì ?

Tôi khoanh tay đọc luôn:

- Thừa là: "Táplơ đờ muuntiplic caxiông (Table de multiplication)"!

Ông gật đầu khen tôi giỏi, mới tí tuổi đầu mà đã nhớ được cả một câu tiếng Pháp dài dằng dặc.

Tôi thầm cảm ơn ông, nhưng trong bụng thì nghĩ: "Cháu có giỏi giang gì đâu. Tại cái bìa sau của cuốn vở đó. Lúc nào mở ra cháu chả thấy có dòng chữ trên. Cháu đọc mãi thành thuộc, thế thôi!"

Không ngờ cái từ tiếng Pháp ấy còn theo tôi, làm tôi nhớ dai đến tận bây giờ, dù thời gian trôi qua đã 50 năm có lẽ.

Công lao ấy, phải nói, thuộc về cái? bìa vở.

Vậy mà không hiểu sao ngày nay người ta lại coi thường nó. Người ta đã để cho những Tiểu Yến Tử, những Hoàn Châu cách cách, rồi Tôn Ngộ Không

từ nước ngoài tràn sang chiếm chỗ của con em chúng ta.

Chả trách con cháu chúng ta thuộc sử Tàu hơn sử ta!

May sao hiện nay ở một số nhà trường đã có những người thầy sớm nhận ra điều vô lý ấy và đã kịp thời hành động bằng cách riêng của mình. Tôi muốn nói đến trường "Chất lượng cao quận Gò Vấp, TP Hồ Chí Minh". Bức xúc với tình hình nói trên, năm học này nhà trường đã cho in đồng loạt những giấy bọc vở (bao tập) cho toàn bộ học sinh với bìa trước là lời dạy của Bác Hồ cùng bức ảnh toàn cảnh ngôi trường, bìa sau là hình ảnh những em học sinh giỏi, niềm tự hào của nhà trường trong các năm học trước.

Tôi nghĩ không học sinh nào cầm quyển vở lên tay lại không thấy mang nặng trong lòng một trách nhiệm với nhà trường.

Và cũng không phải là quá, khi tôi nghĩ, những tấm giấy bao tập nhỏ nhoi kia không chỉ phủ trùm, che kín các thứ văn hoá lai căng kệch cỡm ấy mà còn làm lá chắn chống lại những "viên đạn" của kinh tế thị trường đang lăm le tấn công vào "pháo đài" trường học!

Cài hoa vào quá khứ

Tên... cúng cơm

Ông giáo Huỳnh tuy đã về hưu nhưng con trai út của ông mới đang học cấp

I. Một buổi sáng, vừa mở mắt, ông đã nghe có tiếng gọi í ới ngoài cổng:

- Giáo Huỳnh ơi, giáo Huỳnh ... đi lao động!

Ông vội vã chạy ra. Lũ học trò thấy vậy liền cuống cuồng quàng chân lên cổ mà chạy. Vừa lúc ấy, thằng con ông cầm con dao đến bên ông:

- Xin phép ba, sáng nay cho con đi phát cỏ ở sân trường.

Bấy giờ ông giáo Huỳnh mới vỡ lẽ. Thì ra chúng lấy tên ông để gọi thay con trai ông, coi như một biệt danh. Ông buồn vì biết chuyện này hiện nay không còn là cá biệt nhưng lại không thể nào trách mắng con được. Lỗi này có phải do nó gây ra đâu. Ông chỉ còn biết tủm tỉm cười: "Đúng là nhất quỷ, nhì ma ..."

Việc trên làm tôi nhớ đến chuyện ngày nhỏ học vỡ lòng ông giáo Cung. Khi đánh vần chữ CŨNG, ông dạy chúng tôi một cách phát âm rất lạ: "Xê ... u... cu... en... giê ... CONG ... ngã... cũng!". Hoá ra, ông kiêng, không cho chúng tôi được đọc lên âm CUNG, tên cúng cơm của ông.

Ngày trước là thế. Còn bây giờ là thế. Đây là điều mong được các nhà sư phạm sớm quan tâm.

Cài hoa vào quá khứ

Vợ tôi nói đúng

Kỳ thi hết cấp III Bồ túc văn hoá năm ấy, tuy chỉ là một giám thị bình thường nhưng vợ tôi đã có một cử chỉ "kinh thiên động địa" trong lịch sử thi cử ở vùng đất này, được mọi người xôn xao bàn tán. Đó là việc trong giờ thi môn Toán cô ấy đã thẳng tay "bắt bài" rồi "lập biên bản" về hành vi quay

cóp của một vị có chức tước không phải là nhỏ ở địa phương.

Sau sự việc này nhiều người khen vợ tôi làm như thế là đúng. Nhưng cũng có không ít người cho là đại. "Còn lương lậu, nhà cửa cùng bao nhiêu thứ khác, cô không nghĩ đến sao? ... Với lại, thiếu gì thầy giáo nhà ta còn trở tài "tranh thủ" bằng cách làm sẵn bài ở ngoài rồi luồn vào "chi viện" cho các cụ, nữa là...". Vợ tôi chỉ nói một câu:

- Không làm thế thì chính "cụ" kia cũng sẽ chẳng coi giáo giới chúng ta ra cái gì cả! Người nào cũng phải làm tốt nhiệm vụ của người ấy!

Quả thật vợ tôi nói đúng.

Cài hoa vào quá khứ

Con số 6 viết ngược

Vừa qua, về quê, tôi có ghé thăm cô cháu gái tên Hạnh, đang là giáo viên, mà từ nhỏ đến giờ chưa gặp lần nào. Lúc tôi đến thì Hạnh đi chợ chưa về, chỉ có cậu con trai đang ngồi làm Toán bên tấm bảng đen. Tôi để ý thấy trong khi viết bảng, các con số 6 thường bị cậu viết ngược từ dưới lên trên. Tôi bèn hỏi, cháu thành thật trả lời:

- Con ... bắt chước... mẹ con!

Lát sau Hạnh về. Sau khi chuyện trò hàn huyên đủ thứ, tôi mới hỏi cháu:

- Vậy là Hạnh từng học thầy Thống?

Thống là học trò cũ hồi cấp II của tôi. Năm Thống ra trường về quê tôi dạy

học cũng là năm tôi vào Nam công tác.

- ủa, vậy sao cậu biết?

Tôi cười:

- Giấu ai được. Thầy Thống cũng có cách viết số 6 giống như con của cháu và cháu...

- Cậu đến tài...

Hạnh khen tôi rồi hỏi lại:

- Vậy thầy Thống viết giống ai?

- Cậu!

- Còn cậu?

- Giống ông thầy Vinh. Năm đó là năm 1956. Cả năm trời, sáng nào thầy Vinh cũng viết lên bảng con số ngày tháng ấy. Lâu dần cách viết của thầy nhiễm vào cậu. Và, thật không ngờ, từ cậu nó lại nhiễm đến con của cháu, tức là nhiễm đến năm thế hệ...

Thế mới biết nghề dạy học có sức công phá thật lớn và thật dai dẳng ...

Cài hoa vào quá khứ

Rắn là loài bò

"Hàng năm cứ vào cuối thu lá ngoài đường rụng nhiều và trên không có những đám mây bàng bạc..."

Thế hệ năm sáu mươi tuổi chúng tôi hiện nay không ít người có thể đọc liền

một mạch những bài văn xuôi in trong sách Tân Quốc Văn giáo khoa thư cách đây cả nửa thế kỷ như bài "Tôi đi học" của nhà văn Thanh Tịnh mà tôi vừa dẫn ở trên. Sở dĩ như thế vì ngày nhỏ chúng tôi bị thầy giáo "ép" học thuộc lòng rất dữ. Hàng ngày đến lớp, việc trước tiên là phải khoanh tay đọc ra rả các bài hôm trước. Không thuộc thì cứ là ... roi quất vào mông.

Ngày nay việc học thuộc lòng hầu như không được mấy thầy giáo quan tâm đến nữa. Chính vì thế nhiều em học lên lớp trên rồi mà vẫn không thuộc được một câu thơ, một đoạn cửu chương. Mỗi khi cần đến lại phải mở sách hoặc giở máy tính. Có nói thì các em lại viện ra đủ mọi lý do. Nào là thời các cụ cổ lai hy mới thế, còn nay thì đã có phần mềm của máy vi tính, lo gì. Nào là hay chỉ cái lối học vẹt theo kiểu "rắn là loài bò..." ấy...

Từ quan niệm trên cộng thêm sự lười biếng, nhiều em học sinh hiện nay ngồi vào bàn chỉ là "xem" bài chứ không phải là "học". Mà cứ "xem", như thế, cho dù cả ngày, cũng không thể nào thuộc nổi một câu thơ, một công thức Toán học hoặc một từ tiếng nước ngoài.

Đành rằng dạy học là rèn luyện trí thông minh chứ không phải rèn trí nhớ. Nhưng thử hỏi nếu không có trí nhớ, không có những yếu tố cơ bản của học vấn, thì làm sao mà phát triển trí thông minh được?

Vì thế, tôi nghĩ, trong hoàn cảnh hiện nay, việc cho học sinh học thuộc lòng những điều cơ bản của kiến thức vẫn là điều cần thiết...

Có điều phải tránh lối học vẹt mà chúng ta vẫn chế nhạo lâu nay: "Rắn là loài bò... sát không chân...".

Cài hoa vào quá khứ

"L" và "N"

"Bạn Lê Niêm Luật trồng cây lâu năm để làm lưu niệm".

Đây là câu một số trường học của những vùng mà phần lớn dân chúng phát âm lẫn lộn giữa "l" và "n" dùng để rèn luyện cho học sinh nói và viết đúng. Gần đây tôi được chứng kiến một "câu chuyện sư phạm" tương tự, nhưng sự khổ luyện lại vất vả, công phu hơn. ấy là ở lớp câm điếc (Trường Nuôi dạy trẻ khuyết tật Hy Vọng Gò Vấp, TP. Hồ Chí Minh) một em học sinh bị câm đã hơn 20 năm nay, đến bây giờ nhờ có phương pháp tân tiến: máy trợ thính, mới lần đầu tiên phát âm được tiếng nói của loài người. Hôm ấy, cần đến dụng cụ quen thuộc để uống nước, em đã nói tiếng "ny" làm những người chứng kiến đều muốn rơi nước mắt. Vậy mà cô giáo của em vẫn chưa hài lòng. Cô cố gò cho cái lưỡi đã cứng đờ vì nhiều năm không được sử dụng kia , phải nói đúng được ra tiếng "ly", bây giờ cô mới chịu.

Hiện nay trên bục, trên đài... nhiều vị trước bàn dân thiên hạ vẫn cứ ngang nhiên nói lẫn lộn "l" và "n". Các vị nghĩ sao về trường hợp trên?

Cài hoa vào quá khứ

Từ một đoạn ống rạ

Thầy giáo, nhất là với các thầy dạy bậc tiểu học, bên cạnh nhiệm vụ làm thầy, hình như không ai thoát khỏi việc làm của một "quan tòa", suốt ngày xử các vụ bên "nguyên" bên "bị" kiện nhau.

- Thừa cô, bạn X mượn bút của em không trả.
- Thừa thầy, bạn Y thụi tay vào lưng con.

Làm "quan tòa" này xem ra khó hơn các quan tòa chính hiệu. Bởi làm sao vừa kiểm tra, xử phạt nghiêm minh vừa đảm bảo tính sư phạm.

Vừa qua có người kể cho tôi nghe câu chuyện dưới đây:

Trong giờ giải lao ở lớp 5 nọ, cô chủ nhiệm có chiếc đồng hồ đeo tay để ở trên bàn bồng dung không cánh mà bay. Tìm mãi không ra thủ phạm, cô bèn học cách ai đó, phát cho mỗi học sinh một ống rạ (thân cây lúa) dài vừa đúng 5 phân rồi bắt các em ngậm vào miệng như kiểu hút thuốc lá. Cô tuyên bố:

- Cô sẽ niệm thần chú. Em nào lấy cái đồng hồ của cô thì ống rạ của em đó sẽ dài thêm một đốt ngón tay.

Rồi miệng cô rì rầm đọc, còn mắt cô thì loang loáng đọng đưa để theo dõi cả lớp. Kết quả đúng như ý cô muốn. Có một học trò đang lăm lét vừa cúi đi một đoạn ống rạ vừa lấy ngón tay để đo nó. Cô cho gọi cậu này đứng lên,

không thể chối cãi được, cậu đành cúi đầu nhận tội.

Cách điều tra trên có vẻ rất... Bao Công. Nhưng nghe xong tôi thấy nó cứ thế nào ấy... Hình như nó vi phạm tính sư phạm ?

Cài hoa vào quá khứ

Trách ai

Đứng trước vành móng ngựa là một cô gái còn rất trẻ, mái tóc đen óng xõa ngang lưng. Thấy thế ai mà không ái ngại. Nhưng cảm giác này tiêu tan ngay khi được biết "hành vi động trời" của cô gái. Hóa ra cô đã từng hung hãn đánh một cô giáo phải vào bệnh viện. Cứ phải xử thật nghiêm . Có thể mới phục hồi được cái đạo thầy trò đang có nguy cơ xuống cấp. Chung quanh tôi người ta xì xào như thế. Tôi cũng nghĩ thế. Nhưng qua quá trình thẩm vấn trước tòa, tôi lại thấy khác và nghĩ khác. Ôi, giá tôi vào hoàn cảnh ấy không biết có làm khác cô gái được không?

Gia đình cô gái này từ bao năm nay sống trong hàng rào của một ngôi trường nay được dùng làm trường mẫu giáo. Trường vốn có hai cổng, một cho học sinh, một cho khu gia đình. Gần đây, do áp lực của kinh tế thị trường, chiếc cổng thứ hai đã bị bít lại để "cho mướn mặt bằng" bán cà phê. Tất cả chỉ còn dồn qua chiếc cổng thứ nhất và nó chỉ được mở ra theo giờ quy định.

Hôm ấy nhà hết nước ăn, cô gái vội vã vượt qua cái cổng đang mở để ra

giếng gánh đỡ gánh nước về dùng. Ai ngờ, khi về thì cổng đã bị khóa lại rồi. Cô gái năn nỉ với cô giáo trực nhật mở cổng cho cô vào nhưng cô giáo nhất định không chịu. Tức quá, cô gái liền đổ ào gánh nước ra cổng. "Thế này là nó hắt nước vào mặt tôi, chớ còn gì nữa!". Cô giáo la lớn lên. Rồi cô chửi bới, lăng mạ cô gái đủ điều, kể cả các câu con gái nhà lành không ai chịu nổi. Giận quá, cô gái đã lượm cục đá ven đường ném thẳng vào cô giáo.... Cô trở thành kẻ phạm tội là như thế.

Nghe xong, tôi cứ thấy thương cho cô gái. Giá cô giáo kia xử sự như một.... cô giáo thì đâu nên nổi..

Cài hoa vào quá khứ

Xin được mũ ni che tai

Cháu gái tôi, một giáo viên Văn trẻ mới ra trường, đang hào hứng chuẩn bị một bài thao giảng cho hàng trăm các thầy, các cô trong toàn quận tham dự. Cháu mượn tôi một số sách báo liên quan đến thời sự văn học nước nhà để tham khảo, cốt cho bài giảng hay hơn, sinh động hơn. Tôi cũng hy vọng như thế. Vậy mà mới đưa báo cho cháu hồi chiều thì đến tối đã đem trả với vẻ mặt buồn xịu. Tôi lấy làm lạ, hỏi. Cháu không ngần ngại trả lời: không đọc báo thì có lẽ bài giảng lại hay hơn.

- Vì sao ? Tôi sửng sốt.

- Thì đây, chú cứ đọc kỹ đi. Nhà văn gì mà vô kỷ luật đến mức tại một đại

hội cả nước quan tâm như thế mà lại "không phân biệt được lúc nào đang họp, lúc nào đang giải lao uống bia"... Rồi lại có cả ông nhà thơ nổi tiếng nào đó mãi uống bia đến mức quên cả bầu cử. Học sinh của cháu mà thế cứ gọi là "mời em đi chỗ khác".

- Cháu hơi quá quắt rồi đấy nghe. Đây là nhà văn chứ không phải học sinh của cháu.

Tôi la cháu. Không ngờ cháu vẫn cãi lại.

- Ai thì cũng phải là người có văn hóa đã chứ. Thôi, cháu gửi lại báo cho chú. Cháu không có tài tách tác giả và tác phẩm ra làm hai thứ biệt lập để giảng một cách vô tư được. Xin chú cho cháu được "mũ ni che tai" để hành nghề...

Cài hoa vào quá khứ

Sợi lông chân con ruồi

- Dạy học đôi khi cũng phải... xạo ông à!

- Bậy!

Tôi cãi lại. Ông bạn tôi hạ giọng:

- Thôi được, tin hay không, tùy ông. Nhưng phải nghe tôi kể lại câu chuyện nhỏ này.

- Ông cứ việc.

- Ngày đó đi thực tập sư phạm, tôi phải giảng bài Sinh vật lớp 5: "Cấu tạo

kính hiển vi". Hôm ấy số giáo viên, giáo sinh đến dự đông hơn số học sinh của lớp. Gặp trường hợp này, đến giáo viên lão luyện cũng còn run sợ " lấy giẻ lau bảng... lau mặt" nữa là tôi... lần đầu bước lên bục giảng.

Để tăng phần hấp dẫn, trước khi vào bài, tôi gọi một em học sinh lên "thay mặt cả lớp tận mắt nhìn thấy sợi lông chân con ruồi" đã được phóng to gấp trăm lần. Ma xui, quỷ khiến làm sao, bữa đó tôi điều chỉnh mãi, vặn lên vặn xuống chiếc kính hoài mà cái chân ruồi vẫn không chịu hiện ra trên tiêu bản. Tôi bắt đầu mất bình tĩnh, mồ hôi toát ra. Trong khi đó hàng trăm con mắt cứ đổ dồn vào hai bàn tay đang bắt đầu run lên của tôi.

Biết tính sao đây? Tiếp tục chỉnh kính thì mất hết cả tiết học mà chưa chắc đã thành công. Còn nói thẳng ra là mình chưa biết điều khiển kính thì thà bỏ dạy còn hơn ... May sao vừa lúc đó lại có một tia sáng lóe lên trong đầu, khiến tôi nói được luôn:

- Nào, mời em!

Em học sinh đến bên chiếc kính rồi nheo mắt nhìn vào. Tôi hỏi tiếp:

- Em đã thấy chưa, những sợi lông chân con ruồi?

Tôi "đánh bạc" với câu trả lời của em. Phúc đức sao, em đã lại đáp:

- Dạ, em thấy rồi!

Mừng quá tôi "bồi" luôn câu nữa:

- Nó đen phải không?

- Dạ, đen!

- To và nhọn như lông con nhím?

- Dạ, đúng thế!

- Thôi được, em về chỗ (tôi thở phào). Vậy là em này đã thay mặt cả lớp tận mắt nhìn thấy sợi lông chân con ruồi. Có được điều kỳ lạ ấy là nhờ một dụng cụ gọi là kính hiển vi . Hôm nay thầy sẽ giảng cho các em nghe về cấu tạo của cái kính đặc biệt ấy.

Cách vào bài êm ái và ngọt xớt ấy đã làm cả lớp hào hứng hẳn lên. Bài thực tập của tôi được xếp vào loại khá.

Cài hoa vào quá khứ

Chồng là do mình tạo nên

Năm học này hai cô giáo Lâm và Bình được về dạy chung một trường và sống chung một phòng. Một hôm rảnh rỗi hai cô tâm sự với nhau. Bình kể:

- Tao quyết định "xù" anh chàng rồi. Kỹ sư gì mà ăn mặc lôi thôi lếch thếch, nói năng cộc lốc, chả biết "ga lăng" phụ nữ là gì cả... Vì thế mà ... cắt... cắt, mặc dù lòng dạ mình cũng đau như ... cắt.

- Còn tao thì... (Lâm thâm thì) nói thật với mày, chưa có người yêu người ghét gì đâu... Mới có cái gọi là...tín hiệu trái tim thôi... Nên tao không muốn kể ra làm gì.

Bình dãy nảy:

- Không được, thế là mày ăn gian rồi. Bắt người ta kể bằng được, đến lượt mình lại định chạy làng đấy hả ?

Lâm:

- ừ thì kể. Người ấy với tao chủ nhật nào cũng gặp nhau ở thư viện... Người đâu mà quý hóa thế. Ngày nghỉ, những thanh niên khác lao vào nhậu nhẹt, rong chơi, vậy mà chàng cứ như mọc rễ ở cái bàn bên cạnh cửa sổ ấy... Hết đọc lại ghi chép... Tao ngồi đối diện cả tháng trời mà nào anh chàng có thêm

để ý đến đâu... Bực quá, một hôm tao đánh bạo búng sang chỗ anh chàng một mẩu giấy vo tròn, viết hai chữ: "Chào anh". Vậy mà chàng cũng chẳng thèm "búng" trở lại, chỉ khẽ mỉm cười, rồi lại cắm cúi vào trang sách. Lần sau, thấy cái áo bảo hộ lao động đầy cộm của chàng có một đường may bị tuột chỉ, tao liền "búng" sang một lời mời: "Anh gì ơi, hôm nào rảnh lại trường PTCS...X... em khâu lại áo cho!". Đó, tình yêu của tao chỉ có thế. Vừa nói đến đó thì có tiếng chuông reo ngoài cổng. Lâm bảo Bình: "Ra ngoài xem ai đó..."

Bình ra. lát sau đã thấy quay trở lại, vẻ bối rối:

- Tao nhìn qua khe cổng, tưởng ai lại hóa ra đúng anh chàng ấy... Từ khi chuyển về trường này tao đã giấu biệt địa chỉ, vậy mà sao hắn vẫn lần ra được. Đúng là bám dai hơn đĩa...

- Vậy mà tính sao? Lâm hỏi.

- Tao nhất định không cho vào! ... Đã bảo cắt là cắt mà!

- Không được, thế thì bất lịch sự lắm... Thôi, mày để tao, mày tạm vào nhà tắm lánh mặt một lát đi...

Lâm ra mở cổng. Cô tròn xoe mắt ngạc nhiên ... Tưởng ai, lại đúng là anh chàng cô thường gặp ở thư viện...

Đoạn tiếp của câu chuyện diễn ra như thế nào chắc các bạn cũng đoán ra được. Tôi chỉ xin kể thêm đoạn kết:

Cô giáo Lâm kết hôn với anh chàng kỹ sư ham đọc sách nhưng quần áo luôn luộm thuộm và không biết "ga lăng" phụ nữ ấy... Trong cuộc sống lứa đôi đầy hạnh phúc của mình, cô giáo Lâm không lúc nào quên việc săn sóc chồng kể cả việc khéo léo nhắc anh từng chi tiết nhỏ như nói năng đừng có cộc lốc quá, khi ăn thì đừng đứng lên trước mọi người, ai đưa cho cái gì thì nhớ cảm ơn...

Còn Bình, cô đã lấy được một người đúng như sự mong muốn của cô. Chỉ

có điều một tháng sau cô đã biết mình lầm to. Người mà cô tưởng là trí thức ấy chỉ là kẻ giả dối đã bỏ tiền ra mua cái bằng giả và hiện hẳn đang có hai người vợ, một sống ở quê Nam Hà, một ở Nha Trang chưa hề ly dị...

Cài hoa vào quá khứ

Lời phê

Chàng là thầy giáo dạy môn "Giáo học pháp" tại một trường sư phạm. Nàng là giáo viên phổ thông, ba tháng hè đi học bổ túc nghiệp vụ. Họ vừa là "thầy trò", vừa là đồng nghiệp, bạn bè. Cả hai đều chưa vợ, chưa chồng. Sau một tháng học, thầy mến trò, trò nhớ thầy nhưng chẳng ai dám bộc lộ ý nghĩ. Cũng từ đó, buổi học nào vắng trò thầy cứ thấy lớp như trống vắng hẳn đi. Buổi học sáng nay cũng thế... thầy cứ băng khuâng, ngẩn ngơ. May sao giờ giải lao, một cô bạn cùng phòng của trò đem đến cho thầy một lá đơn xin phép nghỉ học (vì thầy còn là giáo viên chủ nhiệm lớp). Đọc lá đơn, thầy vui, vì nỗi thắc mắc được giải tỏa nhưng lại buồn vì lý do trò viết trong đơn: "Xin nghỉ một buổi để giải quyết việc riêng". Việc riêng là việc gì?

Thầy bèn lấy giấy bút, chép nắn nót một bài thơ vừa nghĩ ra:

Lớp vắng em một hôm

Mà buồn đi trông thấy

Những dòng chữ mất hồn

Nặng đè lên trang giấy

Đâu rồi, đôi mắt ấy

Nhìn "thầy" qua kẽ tay

Đâu rồi, đôi mắt ấy

Từng làm thầy đắm say...

Thôi được, em cứ nghỉ

Nhưng mai phải đến trường

Nếu không, bình hạnh kiểm

Đừng trách "thầy"... hồng thương...

Viết xong, thầy cho vào phong bì dán kín rồi lại nhờ cô bạn thân của trò gửi trở lại. Nhận được "bút phê" của thầy không rõ có phải vì sợ điểm hạnh kiểm bị hạ hay không, mà ngay hôm sau trò đã phải vội vã đến trường...

Mấy tháng sau thì "thầy" biến thành "anh". Còn trò tuy vẫn là "em" nhưng nội dung thì đã đổi khác. Cái sự tỏ tình của thầy với trò nó cũng khác thường, nên thơ đấy chứ.

Cài hoa vào quá khứ

Lời chào cao hơn... tiếng còi!

Mấy ngày nay đường phố Sài Gòn bỗng rực lên màu trắng, màu xanh áo quần đồng phục của nam nữ học sinh các trường tham gia "chiến dịch lập lại trật tự, an toàn giao thông". Các em đứng thành hàng dài dọc theo các vạch sơn trắng gần các giao lộ với mục đích "rèn" cho mọi người có thói quen đậu

xe đúng vạch quy định.

Sáng hôm nay, đến một ngã tư, gặp đèn đỏ, tôi dừng xe lại. Nhìn trước sau phải trái tôi thấy ai ai cũng đều răm rắp chấp hành luật lệ. Vậy mà, giữa lúc đó, chướng mắt thay, có một người đàn ông chạy chiếc xe Dream từ phía sau cứ phóng vượt lên, ngang nhiên đậu ngoài vạch sơn, lấn sang phần đường bên kia. Lập tức, từ một nơi gần đấy tiếng còi cảnh cáo nổi lên. Nhưng người đàn ông vẫn cứ trơ trơ dựng hai chân chống một cách vững chắc giữa đường. Em học sinh thối còi buộc lòng phải bước tới. Khách đi đường chăm chú theo dõi thái độ của cả hai người. Chợt ai nấy ngạc nhiên khi thấy cậu học sinh cầm còi đang "rằm rập" bước đi bỗng dừng phắt lại, miệng khẽ cất lên tiếng nói nho nhỏ mà những người gần đấy nghe được là tiếng "chào thầy".

Vì người thầy "đáng kính" kia quay lưng lại nên tôi không có điều kiện "chiêm ngưỡng dung nhan" của ông lúc này. Chỉ thấy ngay sau đó, ông quay xe trở lui rồi phóng như bay về phía đoạn đường ông mới đi qua.

Cài hoa vào quá khứ

Thế mà cũng lên mặt báo

Biết tôi ngày trước là giáo viên dạy Toán, cháu ngoại tôi, học lớp 3, đưa cho tôi chấm một bài giải. Vừa nhìn thấy, máu nghề nghiệp nổi lên, tôi đã phát cáu, nói xăng:

- Ai bảo cháu làm thế này?

Cháu tôi không nói gì, chỉ tủm tỉm cười, khiến tôi càng giận hơn. Tôi liền gọi vợ tôi ra chứng kiến:

- Đây, bà xem, cháu bà làm Toán đây. Đòi thuê nhà ai: "8m x 20m = 26 cây" bao giờ ... Phép nhân đã sai, đơn vị lại ông chẳng bà chuộc từ "mét" lại thành ra "cây".

Muốn làm giảm bớt cơn thịnh nộ trong tôi, vợ tôi xoa đầu cháu bé:

- Sao cháu lại làm thế?

Bất ngờ cháu tôi tủm tỉm cười rồi nói:

- Dạ, thưa ông bà. Bài này không phải do cháu làm ra đâu ạ, mà là bài đăng trên báo Thanh Niên, số ra ngày 29-4-1995 đấy ạ.

Hình như để chúng tôi tin hơn, cháu đã đưa ra tờ báo ấy rồi mở đến trang 8 chỉ cho tôi xem. Đến lượt tôi, để mọi người tin tôi xin cho "phôtô" lại để gửi đến mục "Câu chuyện sư phạm" này...

Cứ "trông đánh xuôi, kèn thổi ngược" thế này bao giờ con cháu ta mới khá lên được.?

Cài hoa vào quá khứ

Tiếng đế...

Nói chuyện giữa đám đông cũng như đứng trên bục giảng, điều quan trọng hàng đầu đối với diễn giảng, giáo viên là phải biết "bỏ ngoài tai" những

tiếng nói đế hay những lời nhắc có tính ... trêu đùa của những cử tọa tinh nghịch. Nếu không, rất dễ bị thất bại như trường hợp sau đây:

Lúc ấy, ngành giáo dục tỉnh K., tổ chức cuộc thi "Nữ giáo viên thanh lịch". Cô giáo M., đẹp người, đẹp nét đã lọt qua mấy vòng thi tuyển. Bây giờ chỉ còn qua phần ứng xử nữa là sẽ chiếm được vương miện cuộc thi. Vậy mà những người quen thân lại hết sức lo lắng cho cô... Bởi cô tuy thông minh nhưng lại hay mất bình tĩnh.

Vào cuộc, cả hội trường lặng đi vì chờ đợi.

- Cô hãy cho biết 5 điều lý trong dân ca Nam bộ?

Ai cũng thở phào, M. run run:

- Năm điều lý trong dân ca Nam bộ là: Lý qua cầu, Lý con sáo, Lý cây bông, Lý giao duyên, và Lý... Lý... (M. đang ngập ngừng thì bất ngờ từ đâu đó ở hàng ghế đầu có tiếng nhắc nhỏ nhỏ và thế là cô nói luôn)... Dạ, Lý... Lý... Thu Thảo nữa ạ!

Cả hội trường lập tức vỗ tay cười ồ lên, khiến cho cả cô hoa hậu Lý Thu Thảo được Ban tổ chức mời về làm khách danh dự của cuộc thi cũng không nín được cười.

Bấy giờ M. mới biết mình lầm. Nhưng đã muộn.

Kết quả kỳ thi ấy đối với M. thế nào chắc mọi người cũng đoán ra.

Tai hại thay một tiếng nói đế!

Cài hoa vào quá khứ

Có thể không diễn biến xấu như thế

Từ miền Tây Nam bộ, cô giáo H. viết thư lên toà soạn trình bày một sự việc và hỏi: "Về giáo dục như vậy có sai phạm gì không?"

Câu chuyện như sau:

Một cô giáo ở phòng bên bị mất tiền. Sợ nghi kỵ đến mình, cô H. thấy cần phải tiếp tay truy tìm thủ phạm. Trong sổ học sinh cô để ý thấy một em gần đây tiêu tiền rất rộng rãi. Cô liền báo cáo với cô chủ nhiệm đến tiến hành điều tra em học sinh này. Sau một lần gặp riêng, em đã khai: "Em không lấy nhưng em của em lấy". (Em này là học sinh lớp một ở gần đó). Không tin được lời nói trên, cô H. liền "tấn công" thêm bằng cách khẳng định: "Cô tin là chính em lấy", rồi: "Nếu em cứ lòng vòng mãi cô sẽ nói với các thầy cô toàn trường hoặc chở em lên công an, em có sợ không?".

Em học sinh đành thú nhận và cô H. đã chở em bằng xe đạp về nhà để lấy lại số tiền trên trả cho cô giáo kia. Ai ngờ, vừa về đến nhà, em đã quay ngoắt 180 độ khi nói với cha mẹ em rằng: "Do cô ép quá, con phải nhận chứ con không lấy số tiền đó". Thế là ngay sau đó cô H. bị cha mẹ em học sinh này kiện ngược lại với nhà trường là "cô đã hăm dọa cháu và vu khống cho người vị thành niên" rồi đòi phải kỷ luật cô.

Do không xác định được việc làm của mình đúng hay sai nên cô viết thư về

hỏi toà soạn.

Tôi may mắn được đọc lá thư này và thấy: về mặt pháp lý, do mới nghe có một bên nên chưa trả lời cô H. ngay được. Nhưng về phương pháp sư phạm thì có thể nói ngay, cô làm như thế là chưa hay. Chưa hay là vì mới điều tra cô đã khẳng định: "Cô tin là em lấy" rồi hăm dọa: "chở lên công an". Chính vì chưa chín mùi nên em học sinh kia mới có hành vi quay ngoắt 180 độ như thế. Chuyện này lại làm tôi nhớ đến một chi tiết trong bộ tiểu thuyết "Những người khốn khổ" của văn hào Pháp Victor Hugo. Lão Jean Valjan sau khi trốn khỏi nhà tù khổ sai đến tá túc ở một tu viện, ông ta đã lấy trộm ở đây một bộ đèn quý giá và bị cảnh sát bắt giữ. Ông ta bị đưa về tu viện để đối chứng. Tại đây các nhà tu hành tuy rất căm phẫn trước hành động của Jean, vậy mà khi được hỏi đến, họ đã đồng thanh: "Bộ đèn kia là do tu viện ... tặng".

Do câu trả lời quay ngoắt 180 độ đầy nhân đạo này đã làm cho Jean Valjan cũng quay ngoắt luôn. Từ một tên lưu manh nổi tiếng ông, đã trở thành một thị trưởng, một nhà từ thiện nổi tiếng...

Giá cô giáo H. và cả cha mẹ của em học sinh kia có được một cử chỉ "đầy tính sư phạm" như trên, biết đâu sự việc lại chả dẫn đến một kết quả khác.

Cài hoa vào quá khứ

Nước mắt của nó đấy

Cuối năm học, thi cử xong, ngõ bài vở xong xuôi, con cái sẽ đỡ dần đôi chút để bù lại những ngày tháng ngược xuôi tất tả nuôi con. Vậy mà mấy hôm nay xem ra cả hai đứa con bà, một trai, một gái, đứa đại học, đứa lớp 12 lại cứ bù đầu đọc đọc, viết viết cái gì đó, bà không hiểu nổi.

Đã vậy, sáng nay bà còn thấy con Hoà cứ vừa đọc vừa khóc sụt sùi. Bực quá, bà mới hỏi:

- Làm gì mà không đỡ dần mẹ một chút hử con? Nhà cửa, sân vườn cứ ngợp cả lên đến tận mắt rồi.

Con Hoà chìa ra một đồng sớ:

- Bạn viết lưu bút. Đây mẹ xem, mấy chục quyển bọn chúng đưa mà đứa nào cũng đòi lấy ngay.

Nghe tiếng "bút" nghĩ là liên quan đến học hành, bà im nhưng bà vẫn còn tức vì chuyện nó khóc.

- Nhưng tại sao mày phải khóc? Nào tao đã chết đâu.

Con Hoà ghen ngào chỉ tay vào một trang sớ:

- Đây mẹ xem, không khóc sao được khi một anh bạn của con, nhớ con, sợ cuộc chia tay sắp xảy ra, đã chảy nước mắt đầm đìa, nhoè nhoẹt cả trang giấy thế này? Hu... hu...

Sợ con khóc già, bà chạy xuống nhà dưới để xem thằng Kiên, anh nó, có như thế không? Đến nơi bà giật mình thấy trên bàn học của nó cũng một chồng đầy những sớ là sớ. Chỉ có cái khác là lúc này con Hoà thì khóc còn bây giờ thằng Kiên lại cười tủm tỉm. Vừa cười nó vừa dùng cái cán bàn chải đánh răng nhúng vào cốc nước bên cạnh rồi chấm chấm vào trang sớ.

- Làm gì vậy Kiên? Bà quát lên.

Kiên vội gấp sớ lại. Bà giằng lấy quyển sớ và mở ra. Trời ơi, thì ra "nước mắt" của nó đấy. Nó lại đánh lừa con nhỏ nào đó như đứa nào đó đã đánh

lừa con Hoà đây.

- Lưu bút ơi là lưu bút. Các thầy cô giáo, có biết chuyện này không?

Cài hoa vào quá khứ

Văn... thị trường, các em đừng chấp

Trong giờ Văn, một em nữ sinh lớp 12 thắc mắc:

- Thưa cô, có phải cô vẫn nói với chúng em: Viết văn, viết báo, làm thơ, dù chỉ một câu thôi cũng phải nhằm một mục đích: làm người ta yêu, ghét, vui, buồn hay học được một điều gì đó?

Cô giáo:

- Đúng thế!

- Vậy mà thưa cô, có một mẫu tin đăng trên báo VDT số ra ngày 12-5-1995 đã viết thế này: "Khi được mời đóng phim "Giữa dòng", Ngọc Hiệp được quyền chọn diễn viên nam đóng vai chồng của mình. Ngọc Hiệp đã từ chối Lê Tuấn Anh mà chọn Thanh Hiền, một diễn viên trẻ mới 23 tuổi. Khi phải đóng cảnh chung giường ôm ấp, Thanh Hiền run quá cứ luống cuống. Ngọc Hiệp bèn bảo: "Hãy yêu nhiều đi hỡi chú em...". Vậy đoạn văn trên nhằm mục đích gì, thưa cô?

- Khuyến trai gái nên yêu sớm, yêu nhiều, yêu ba lằng nhằng... là mục đích của bài báo và của cô ... Ngọc Hiệp, nếu đúng như lời tác giả đã viết. Nhưng

đây là... văn thị trường, các em đừng chấp. Còn văn... nhà trường, nếu viết như thế dứt khoát cô sẽ cho điểm...0.

Cài hoa vào quá khứ

Mùa hè trong mùa... Hạ

Tôi ngồi chờ sửa xe ở góc đường, chứng kiến mẫu chuyện vui vui giữa hai ông cháu người thợ sửa xe.

Thằng cháu, khoảng 12, 13 tuổi, áo trắng, quần xanh, khăn quàng đỏ thắm trên vai, từ trường về, hớn hờ đến ngồi bên ông, rồi rít khoe:

- Cháu được lên lớp 7 rồi ông ạ!

Ông nhìn cháu:

- Vậy là cháu vừa đi dự lễ bế giảng?

- Dạ, vâng ạ...

Ông tỏ vẻ rất vui rồi mở màng đọc lại bài thơ mà hình như ông đã thuộc lòng từ hồi bé.

Sung sướng quá giờ cuối cùng đã hết

Bầy chim non hớn hờ rủ nhau về

Chín mươi ngày nhảy nhót ở đồng quê

Ôi tất cả mùa xuân trong mùa hạ...

Thấy cháu buồn buồn, ông hỏi lại:

- Cháu không cảm thấy sung sướng như em học trò trong bài thơ ông vừa

đọc sao?

- Không, ông ạ... Vì ngày kia cô giáo bắt cháu phải đi học hè rồi...

- Cháu nghỉ có được không?

Thằng cháu lắc đầu:

- Nghỉ, có mà chết. Cô giáo dạy trước những bài học sang năm, không học thì làm sao theo kịp đám bạn được... Với lại, cô thù cho điểm kém thì sao?

Ông thở dài:

- Vậy là cháu khổ hơn ông dạo trước rồi... Bài thơ trên bây giờ phải đổi lại, "Ôi, tất cả mùa hè... trong mùa hạ". Mùa hè đã nóng lại giam hãm nhau trong phòng thì đúng là thêm một mùa hạ... nữa rồi...

Tôi chép lại câu chuyện nhỏ này xin gửi các thầy cô.

Cài hoa vào quá khứ

Nếu không có lá thư của tòa soạn

Lâu nay đọc chuyên mục "35 năm báo GD và TĐ " tôi thấy nhiều bạn viết về những kỷ niệm vui với tờ báo. Nay tôi xin được góp vào một chuyện buồn. Buồn nhưng bây giờ nghĩ lại lại thấy vui. Vì thực ra người ta chỉ có được những niềm vui sau khi đã nếm trải những nỗi buồn.

Ngày ấy, sau Tết Bính Ngọ (1966) vài tuần, một thầy giáo dạy bổ túc văn hóa cho tôi biết đồng nghiệp của ông có những người chỉ "chuyên... chơi" (cách gọi mỉa mai một số cán bộ làm công tác chuyên trách bổ túc văn hóa

ngày đó), học viên chả vận động được mấy người , vậy mà đến kỳ thi vẫn đủ con số bài nộp. Hỏi ra mới biết các "bố" này đã làm "xiếc" bằng cách vận động các em học sinh vào thi... hộ. Ông giáo này tức quá nên có nhờ tôi viết giúp một bài thơ đả kích để ông đăng lên báo tường. Thấy "có vấn đề" tôi liền làm ngay một bài thơ nhan đề: "Chước quỷ mưu thần".

Ông muốn khoe khoang với quý phòng

Kỳ thi bỏ túc, học viên đông

Học sinh "ba, bốn" ông càn hết

Bắt chúng ra đình thi hộ ông

Rủ rì ông thăm bảo các em

Đi thi để khuấy phong trào lên

Các em thơ bé nào đâu biết

"Chước quỷ mưu thần" để dối trên.

Vì thế bài thi của các em

Lớp trường tổ nhóm rõ từng tên

Khiến ông đầu giấu mà đuôi hở

Phấn trắng lau rồi, lộ bảng đen.

Làm xong, được ông bạn khuyến khích, tôi liền chép thêm một bản gửi lên báo NGƯỜI GIÁO VIÊN NHÂN DÂN. Ba tuần sau, ngày 24-3-1966, tôi vui mừng hết nói khi thấy báo đăng bài thơ trên nhưng đồng thời cũng giật thót người khi dưới tên tôi, báo lại còn thêm địa chỉ: "Trường cấp II, Quỳnh Vân, Quỳnh Côi, Thái Bình". Thế là chết tôi rồi. Từ đó tôi cứ nôm nớp chờ đợi một điều gì đó sẽ xảy ra...

Và quả đúng như thế. Một hôm, sau mấy ngày vắng nhà sang huyện khác dự hội nghị chuyên đề, tôi vừa về đến cổng trường đã thấy vợ tôi bế đứa con nhỏ chạy ra đón, vẻ mặt không bình thường. Vợ tôi đưa ra một xấp những tờ giấy nho nhỏ:

- Anh lên Phòng ngay! Vừa qua ngày nào Phòng cũng cho người mang giấy xuống "tróc nã" anh đấy!

- Chuyện gì vậy?

Tôi hỏi hộp hỏi lại:

- Chuyện bài thơ chứ còn chuyện gì nữa!

Tôi vội vã đạp xe lên phòng ngay. Tại đây, liên tiếp mấy ngày liền tôi phải ngồi một chỗ để viết kiểm thảo về hành vi "Bôi nhọ phong trào BTVH của huyện". Sau đó là một buổi họp phê phán tôi. Bà trưởng phòng nói:

- Đồng chí làm nhục cả huyện này. Vừa qua khi tôi thay mặt cán bộ và nhân dân huyện nhà lên lĩnh bằng khen về thành tích "Hoàn thành kế hoạch 5 năm BTVH" cứ bị người ta lấy thơ của đồng chí ra châm chọc và nhìn bằng con mắt khác...

Bà chưa nói xong, ông phụ trách văn xã đã chen vào:

- Đồng chí viết thế, thử hỏi đồng bào miền Nam đọc sẽ nghĩ gì về miền Bắc tươi đẹp của chúng ta. Rồi cả thế giới đọc sẽ nghĩ gì về dân tộc Việt Nam anh hùng...

Toàn bộ sự việc này ngày đó tôi có viết thư báo về Toà soạn. Mấy ngày sau, đang trong tâm trạng lo âu, chán chường thì tôi nhận được thư của anh Lương Gia Ninh từ 14 Lê Trực (Hà Nội) gửi về. Trong thư có câu tôi còn nhớ đến tận bây giờ: "Cứ yên tâm. Chúng ta cùng chịu trách nhiệm về bài thơ ấy!".

Đúng là chết đuối vớ được cọc. Nếu không, không biết tôi sẽ sống ra sao trong những ngày đó.

Cài hoa vào quá khứ

Nếu không, để đâu cho hết học... "giả"

Cô cháu gái đang ngồi uống nước với tôi thì từ xa một cậu thanh niên hót hải chạy lại:

- Em kiếm chị muốn chết.

Cháu tôi cười xòa:

- Xin lỗi, chị không nghĩ em kiếm chị vào giờ này. Sao, thành công rồi phải không?

Cậu thanh niên kéo ghế ngồi gần lại rồi nói nhỏ nhưng cũng đủ để tôi nghe thấy.

- Dạ... rồi. Nhưng hần giao hẹn chị phải đưa trước 2 chỉ, còn 3 chỉ hần lấy sau khi đã có kết quả... Em bảo đảm với chị là ngon lành à. Cậu này là sinh viên Bách Khoa, học siêu tất cả các môn.

- Ô kê.

- Ô kê.

Cậu thanh niên đi rồi, một lát lại quay lại.

- Chị phải đưa hết bản sao hồ sơ thi cử cho em. Nhất là cái thẻ học sinh ấy.

Còn lại hai người, tôi hỏi cháu:

- Phi vụ gì vậy?

Không tiện giấu tôi, cháu cười:

-Em trai bên chồng cháu thi vào Đại học tại chức muốn nhờ cháu kiếm cho người thi... muốn.

Trời ơi, đã có dịch vụ làm... vợ muốn, rồi đẻ con... muốn rồi, bây giờ lại đến thi... muốn nữa. Kinh tế thị trường thật thiên biến vạn hoá.

Mong sao chuyện trên chỉ là cá biệt. Nếu không, nước ta để đâu cho hết học... "giả"?

Cài hoa vào quá khứ

Vì sao trống trường không đánh được

Bà xã tôi dạy lớp phổ cập ban đêm. Tối nay, đoán lúc này bà đã dạy xong hai tiết của mình, tôi đem xe đến đón. Đến nơi, thấy lớp nào lớp ấy đèn đóm sáng choang, im phăng phắc, ngỡ chưa đến lúc giải lao nên tôi lại quay ra để chờ... tiếng trống. Nhưng rồi chờ mãi, chờ mãi mà chẳng thấy động tĩnh gì. Sốt ruột quá, tôi mới phóng vào trường xem sao. Ai ngờ vợ tôi cũng đang đứng chờ tôi:

- Sao đến chậm vậy?

- Thì còn chờ...

- Chờ gì?

- Chờ trống báo giải lao...

Vợ tôi phá lên cười:

- Ông quan liêu quá... Những lớp như thế này có ai dám đánh trống ra chơi

đâu.

- Sao vậy?

- Để chúng nó ra, rồi đông luôn, không thềm trở lại lớp nữa chứ sao?

- Vậy là cứ...

- Thầy nọ tiếp đến cô kia. Thầy cô tự canh giờ mà lẳng lẳng "chiếm lĩnh trận địa".

Nghĩ mà thương cho các thầy các cô. Không thể thì không có học trò, không có phong trào... Các em học sinh này đúng là những "cậu ấm cô chiêu" kiêu mới. Đến lớp muốn học thì học, muốn nghỉ thì nghỉ. Ngồi trong lớp mất trật tự như quỷ sứ, vậy hể mà thầy cô nào nghiêm khắc, bắt vào khuôn phép là làm "reo", đòi "thay bằng thầy khác" vì thầy "giảng khó hiểu lắm".

Đây là điều mà các nhà quản lý giáo dục, nhất là những người phụ trách mảng giáo dục phổ cập cần quan tâm tới.

Cài hoa vào quá khứ

Sao tôi nữ làm thế

Ông bạn hàng xóm vốn là nhà giáo về hưu trả lại tôi tờ báo rồi nói:

- Thấy ghê. Vừa nổi da gà, vừa hồi hận.

Tôi ngần người:

- Sao vậy?

- Đây, báo đây, tôi đọc ông nghe nhé: "Cha tôi cực kỳ nghiêm khắc với con

cái. Có lần chuẩn bị ngày mai lên đường đi thi học sinh giỏi, do tuổi trẻ ham vui, tôi về nhà quá khuya, cha tôi phạt tôi khoảng 300 roi tre. Khấp người tôi tứa máu, tôi phải nằm liệt giường suốt cả tuần. Có lẽ nhờ vậy mà anh em chúng tôi ngày nay mới nên người...". Tôi sờn da gà vì nghĩ đến 300 lần roi tre quất lên một cơ thể non nớt đến tứa máu phải nằm liệt giường cả tuần lễ mà ông bố vốn là nhà giáo, hiệu trưởng một trường cấp 3, một nhà sư phạm được coi là mẫu mực đã dành cho đứa con của mình. Còn câu nói của anh con trai: "Nhờ vậy mà anh em tôi nên người" lại làm tôi... hồi hận. Cả đời tôi không đánh con bao giờ, không biết có phải vì thế mà đứa con trai bướng bỉnh của tôi chỉ trúng giải ba trong kỳ thi quốc tế, nếu tôi dùng phương pháp "300 roi tre" kia chắc chắn cháu phải nhất thế giới rồi...

- Thì đấy, còn đứa út đó, ông áp dụng đi cho nó thành... bác học. Ông yên tâm, chúng nó không thể gọi cảnh sát đến can thiệp như bên Tây, bên Mỹ được đâu mà lo.

Tôi nói chọc. Ông bạn tôi sa sầm mặt:

- Nói vậy thôi, chứ sao tôi nỡ làm thế.

Cài hoa vào quá khứ

"Học hè"

Khương đến nhà, khoe với tôi:

- Cháu bán cái nhà cũ và mua đổi một chiếc khác rồi chú ạ. Số tiền dư ra

cháu dùng mua một chiếc xe ben để chở thuê đất đá kiếm tiền nuôi con cái ăn học.

Khương chỉ tay vào cậu con trai khoảng 14,15 tuổi:

- Hè này, bố lái, con làm lơ.
- Anh không để cháu học hành, ôn tập gì nữa à?

Khương cười:

- Có chứ. Nhưng mà là học "trường đời".

Ít lâu sau, gặp lại cha con anh Khương, tôi hỏi:

- Nào, cháu học được gì rồi?

Khương bảo con:

- Con nói đi.

Thằng bé khoanh tay, nói hệt như trả lời thầy trong lớp:

- Thừa ông. Cháu học được nhiều điều mà nhà trường không bao giờ dạy cháu cả ạ. Ví dụ, mỗi khi gặp người thổi còi bắt xe dừng lại, cháu chỉ việc cho 10 ngàn đồng vào tờ giấy gấp kín lại, đặt vào tay họ, là xe cháu cứ việc chạy qua.

Nghe xong tôi cứ bần khoăn: Dù chuyện trên là cá biệt nhưng để các cháu "biết sớm" như thế liệu có phản sư phạm không?

Cài hoa vào quá khứ

Em chưa từng viết những chữ nào như thế

Vừa thoáng thấy bà Hải, chủ sạp vải ở chợ nhà lồng, thấp thoáng ngoài cổng, cô giáo Lan đã lo lo trong bụng. "Bà ấy lại đến đòi tiền mình đây". Vì thế, khi bà Hải vừa ngồi xuống ghế, Lan đã nói ngay:

- Xin chị cho em khát thêm ít ngày nữa, con heo nhà em hôm qua bỗng dưng lăn đùng ra chết. Khổ, đã bị đâm lại còn bị đập.

Bà Hải cười xởi lởi:

- Khổ, tôi có là khách nợ đâu mà cô nói thế. Số đó, cô cứ giữ lấy, bao giờ có đưa lại tôi cũng được. Còn hôm nay, tôi đến đây là nhờ cô một việc. Có phải cháu Phóng vẫn thường đến nhà cô chơi không?

- Có đấy... Nhưng mà chị hỏi cháu nào? Học sinh thường đến nhà em có những hai cháu tên Phóng. Một cháu là con ông Hai đập xích lô, một cháu là con ông Ba...

- Ông Ba, chủ tịch thị xã phải không cô? - Bà Hải cướp lời.

- Dạ, vâng. Nhưng chị hỏi để làm gì vậy?

Bà Hải hạ giọng:

- Chả là, khu nhà lồng chợ đang bị sắp xếp phân lô lại. Lần này chị muốn dời sạp hàng ra phía ngoài bìa, chứ ở tít tận cùng như lâu nay hàng hoá ế ẩm quá. Chị muốn nhờ em nói giúp với ông Ba một tiếng. Em nói là được ngay à. Vì chị nghe nói cháu Phóng nó quý cô giáo lắm và do đó ông Ba cũng rất nể vì cô...

Cô Lan ngần ngừ:

- Em thấy khó quá chị à. Vợ chồng ông Ba quả là có quý mến em thật, nhưng chả lẽ...

Bà Hải sôi nổi:

- Chả lẽ cái gì. Em chỉ cần viết cho ông mấy chữ giới thiệu chị là chỗ thân thích với em, rằng chị cần ông giúp đỡ cho một lô hàng thật tiện... Đó, em

chỉ cần viết thế, còn mọi sự để chị lo. Rồi chị sẽ xóa hết số nợ cho em.

Cô Lan thở dài:

- Nói thật, xưa nay em chỉ quen viết thư cho ông bà Ba để trao đổi việc học hành của cháu Phóng, chứ em chưa từng viết một chữ nào như thế cả. Mong chị thông cảm cho em. Còn số tiền của chị, em xin hứa, tuần sau sẽ tìm cách để gửi lại chị.

- Tùy cô.

Bà Hải xịu mặt xuống rồi cầm nón vội vã ra về...

Cài hoa vào quá khứ

Trường thi bị tấn công

Hân chuyển đi nghỉ ở Đà Lạt, gặp tôi, mấy cô giáo tỉnh K. hồi thúc rồi rít:

- Về ngay quê chúng em mà làm cái phóng sự!

- Gì vậy?

- Vụ kỳ thi tốt nghiệp Bổ túc văn hoá! Ghê lắm, đến báo tỉnh nhà còn phải lên tiếng nữa là...

Tôi hỏi. Hóa ra... Do biết đây là kỳ thi cuối cùng của chương trình cũ (từ sang năm sẽ học và thi theo chương trình mới) nên các thí sinh cùng gia đình và cơ quan của họ đã "động viên tổng lực" sống chết cho sự thắng lợi của kỳ thi này. Vì thế không biết bằng cách nào, đề thi vừa được đọc lên thì ít phút sau, tại các tụ điểm photocoppi trong thị xã đã đông nghẹt người, đến "sao

y" và "nhân rộng" các bài giải. Số khách hàng này đã làm tắc nghẽn giao thông cả tiếng đồng hồ. Sau khi có đầy đủ "vũ khí" trong tay rồi, các lực lượng "chi viện" kia liền tới tấp tấn công vào "trận địa" trường thi. Có người bỏ tiền ra để mua cả cây thang tre dùng cho việc... trèo tường. Có người trèo lên cây bụm tay vào miệng kêu lớn: "Anh An, anh Tâm ơi... Xin đi tiểu ngay đi... Có người cần gặp...". Trẻ con rao í ới: "Mười ngàn một bài giải Toán đây... mua mau kéo hết...". Bức tường rào chặn giữa trường thi với đường phố đông kín người bu bám. Từng đợt ném bài vào sân rào rào như lá rụng trong cơn giông. Công an và người bảo vệ phải dùng thanh gỗ để gạt gom lại thành đống. Nhưng hết đợt này thì đợt khác lại mưa tới!

Nghe xong chuyện, tôi rùng mình rồi ngẩn ngơ tự hỏi:

- Đi thi được gà bài kỹ càng thế kia, chả trách đậu xong, lên làm cán bộ... lớn, lỡ có ra tòa, miệng cứ leo leo: "Tôi học hành ít. Bảo ký là tôi ký à. Đâu có biết thiệt hại lớn cho Nhà nước như thế!".

Cài hoa vào quá khứ

Nó quên hết lời thầy dạy ngày xưa rồi

Cô ấy gần đây bỗng vụt lên thành "ngôi sao" (ấy là theo cái lối thổi lên tận mây xanh của mấy ông nhà báo) trên nền trời điện ảnh nước nhà. Điều ấy, ông biết từ lâu rồi. Nhưng chuyện cô ấy chính là con bé Tèo, Bùi Thị Tèo, học sinh lớp 5, ồm ồm, gầy còm của ông ngày trước, ở cái thị trấn hẻo lánh ấy,

thú thật mãi gần đây ông mới hay. (Cũng tại ông lười đọc báo, chứ ngày nay, bao chỗ kín đáo của diễn viên, đâu có hiếm ngòi bút thọc mạch).

Ông giáo từng có vinh dự là thầy dạy của "ngôi sao" ấy, may mắn sao vừa qua lại có dịp trở lại thị trấn ấy. Công việc đầu tiên, ông nghĩ là phải đến tận nhà để chia vui với gia đình "ngôi sao" kia, mặc dù ông biết lúc này cô đang sống ở một thành phố lớn. Cảnh cũ người xưa ngùi ngùi thức dậy trong ông. Đây là cái giếng đầu ngõ. Con bé Tèo 8,9 tuổi, ngồi tắm đã biết kéo quần che kín ngực... Ông còn nhớ, ngày ấy, thấy ông khen bé Tèo, ít tuổi mà đã rất ý tứ, ông bố Tèo đã cải chính ngay: "Công lao của thầy đó. Cháu nó bảo thầy dạy kỹ lưỡng lắm, từ nét ăn, nét ở...".

Ông bước vào nhà. Bố cô bé năm nào ra tiếp. Vẫn còn nguyên vẻ thật thà ngày trước, tuy khuôn mặt có già đi ít nhiều.

- Tôi đến chúc mừng gia đình... đã sản sinh ra một ngôi sao...

Ông chưa nói hết câu đã bị ông chủ nhà giơ tay cắt ngang:

- Xin lỗi, thầy nói thật hay nói đùa...

Ông giáo ngơ ngác:

- O... ơ... tôi nói là nói thật... Em Tèo nhà ta rất giỏi...

Chủ nhà cười mà như mếu:

- Vâng, thầy nói thật thì tôi cũng xin đáp thật... Con Tèo nhà tôi có giỏi... nhưng mà giỏi... thôi, xin lỗi thầy, nói ra nhục nhã lắm thầy ơi...

Biết là vô ý đụng vào chỗ sâu kín của gia đình, ông giáo không dám nói thêm. Nhưng ông chủ nhà vẫn chưa chịu dừng lại:

- Thầy ơi, nó đi làm cái nghề này theo người ta, nó quên hết lời thầy dạy ngày xưa rồi nên bây giờ hơi tí là nó hôn hít. Tôi già, hai thứ tóc trên đầu rồi mà thật tình đến giờ này, tôi chưa từng thấy người Việt Nam ta hôn nhau công khai bao giờ. Vậy mà nó làm thế đó. Rồi nó cởi đồ, được gọi hoa mỹ là "khoả thân". Trời ơi, có là giống súc vật thì ông bố mới có gan ngồi xem con

gái mình ở trần, ở truồng. Mà cời ở đâu không cời, lại tô hô trên màn ảnh rộng ở ngay cái rạp đầu hẻm kia làm bọn trẻ con đi qua thỉnh thoảng lại gào lên: "Ông Năm ơi, ra mà xem con gái ông "truồng cời" kia...". Nhục nhã lắm thầy ơi, thầy có thương tôi xin thầy tiếp tục bảo ban nó...

Ông chủ nhà ghen ngào như muốn khóc. Ông giáo đứng lên, đành nói lời sau cùng:

- Xin ông yên tâm. Gặp cháu, tôi sẽ khuyên rằng cháu hãy nhớ mình là người Việt Nam...

Cài hoa vào quá khứ

May mà các em không bảo: "Chán Viên Ghê!"

Chúng kiến một em học sinh đọc thuộc lòng không sót một chữ bài thơ "Núi đôi" của nhà thơ Vũ Cao cho em khác nghe, tôi thấy vui, nhưng rồi niềm vui bất chợt bị giảm đi ngay khi tôi hỏi em rằng: "Cháu có biết tác giả bài thơ là ai không?". Em đã lắc đầu. Còn cô bạn của em thì đáp với vẻ nước đôi: "Là nhà thơ Nam Cao phải không chú?"

Chuyện trên làm tôi nhớ đến một giai thoại về nhà thơ Chế Lan Viên. Dịp ấy, về công tác ở ỹ tinh nọ, nhà thơ được một số thầy giáo mời về trường dự buổi sinh hoạt câu lạc bộ văn học. Phần nghi lễ "chủ" hào hứng giới thiệu "khách".

-Xin trân trọng giới thiệu với các em đây là tác giả bài thơ "Người đi tìm

hình của nước" nổi tiếng mà các em ai cũng thuộc. Vậy các em có biết đây là nhà thơ nào không?

Cả hội trường im phăng phắc. Lát sau mới có một em trai mạnh bạo đứng lên:

-Thưa là nhà thơ Chế Viên Lan ạ...

Các thầy các cô ngượng chín cả mặt, thiếu điều độn thổ. Không khí phòng họp căng thẳng. May quá, đúng lúc ấy, nhà thơ của chúng ta kịp đứng lên, gỡ thế bí cho cả thầy lẫn trò.

- Cảm ơn các em đã nhớ được tên tôi như thế... Cũng may mà các em không bảo là Chán Viên ghê!

Cả hội trường cười ồ lên, vui vẻ...

Việc người đọc chỉ nhớ tác phẩm chứ không nhớ tác giả có thể là hạnh phúc đối với các nhà văn, nhà thơ. Nhà thơ Tế Hanh đã từng nói lên điều này trong một bài thơ về thi hào Nguyễn Du. Nhưng tôi nghĩ, dù sao cũng chỉ là quan niệm, là cách nói của những người làm ra "sản phẩm". Còn các thầy giáo chúng ta, những "người phân phối sản phẩm đó đến người tiêu dùng" lẽ nào lại để "khách hàng" của mình không biết đến họ!

Cài hoa vào quá khứ

Hai cách đối xử... hai kết quả

Buổi sáng. Gặp giáo sư Trần Tuấn Lộ, Phó chủ tịch Hội Tâm lý Giáo dục

học Việt Nam. Thầy kể chuyện: Cách đây hơn 40 năm, trong những ngày cuối của cuộc kháng chiến chống Pháp, thầy dạy ở một trường thuộc huyện Thư Trì (cũ) tỉnh Thái Bình. Thầy trò vừa dạy, học vừa tham gia đánh giặc. Vậy mà có một việc, tất cả học trò (và cả phụ huynh nữa) nhất định không cho thầy làm cùng. ấy là việc đêm đêm núp dưới hố cá nhân, sâu lút đầu người ở sát chân hàng rào đồn giặc, để chĩa lên mặt đất những cái loa sắt tây, phát thẳng vào đồn những tin chiến thắng trên mặt trận Điện Biên Phủ của quân dân ta. Lúc đầu thầy không hiểu lý do. Mọi người sợ thầy bị hy sinh chẳng? Nếu vậy, tại sao khi phục kích chống càn các em lại không ngăn cản? Sau mới rõ: thì ra các em lo ngại khi phát thanh sẽ gặp phải vài tên lính lưu manh từ trong đồn nó văng tục ra với thầy! Như thế là không được. Một người thầy giáo không thể bị ai xúc phạm dù đó là kẻ thù!

Cuối câu chuyện, tôi hỏi thầy về những học sinh ngày ấy. Thầy vui vẻ:

- Khá cả, tốt cả... Có em sau này làm đến Chủ tịch tỉnh... Còn cán bộ, thầy cô giáo, giáo sư, giám đốc Sở thì nhiều. Cũng có nhiều em là liệt sĩ...

Buổi chiều, về nhà, gặp con gái dạy học từ dưới tỉnh lên thăm. Cháu kể:

- Con T.M học sinh của con ấy, nó đi làm điểm trên tàu viễn dương bị nhiễm HIV rồi bố ạ... Mẹ nó nghe tin, nhục quá, uống thuốc rầy định tự tử nhưng chết không được, do được cứu.

- T.M nào nhỉ? - Tôi hỏi lại.

- Bố quên rồi sao. Con bé chuyên cúp cua để đàn đúm chơi bời ở lớp con ấy. Viết thư mời bố mẹ nó lên để trao đổi cả chục lần mà mãi sau mới chịu lên. Không xin lỗi thì thôi còn chửi bới giáo viên ra rả. Nào: "Việc dạy học trò là nhiệm vụ của các anh các chị, chứ đâu phải là việc của chúng tôi mà cứ đòi tôi như đòi nợ". Nào: "Trông bản mặt của các vị thế kia, con tôi nó bỏ học là phải...".

Đúng là hai cách đối xử với thầy thành ra hai kết quả.

Cài hoa vào quá khứ

Nhà văn Nguyễn Khải và vua hề Sặc lô

Tôi đã từng được nghe một giai thoại về nhà văn Nguyễn Khải. Rằng lần đó, ngày đó, ông có làm giúp cậu con trai bài tập làm văn cô giáo cho về nhà làm (tất nhiên cô không biết em là con nhà văn).

Đầu đề: " Em hãy phân tích chủ ý của nhà văn Nguyễn Khải qua tác phẩm...". Được bố, một nhà văn có tiếng làm văn cho, lại là bài văn trực tiếp viết về bố mình thì còn gì hơn nữa. Không điểm 10 thì cũng phải là điểm 9. Từ đó cậu cứ nóng lòng chờ ngày cô giáo trả bài. Ngày ấy đến và thật bất ngờ cho cậu, bài của cậu chỉ đạt điểm trung bình bởi lời phê thật oái oăm: "Không hiểu ý tác giả!".

Để kiểm tra lại sự chính xác của giai thoại này, vừa qua tôi có điện thoại cho nhà văn. Đầu dây bên kia, ông cười thành tiếng: " ờ... ờ... có đấy!".

- Vậy anh có tán thành ý kiến của cô giáo không?
- Tán thành quá đi chứ! Vì tác phẩm văn chương khi ra ngoài đời nó có cuộc sống riêng của nó. Độc giả đọc nó chính là lại sáng tạo lần thứ hai. Mà đã sáng tạo thì họ có quyền nghĩ theo cách của họ chứ!

Cuối cùng tôi nói với nhà văn Nguyễn Khải:

- Chuyện anh kể làm tôi nghĩ đến Vua hề Sặc lô. Nghe nói có lần đi qua thành phố nọ ở nước Anh , thấy ở đây có cuộc thi với nội dung "Bắt chước

Sạc- lô", ai bắt chước càng giống thì được điểm càng cao. Sạc lô liền cải trang vào dự thi. Kết quả cũng thật bất ngờ. Ông chỉ đạt được giải ba trong khi giải nhất thuộc về một người không hề quen biết ông. Nghệ thuật là thế phải không anh?

Phía đầu dây bên kia nhà văn lại cười...

Cài hoa vào quá khứ

Lâng lâng như đang bay

Thầy Thái dạy chúng tôi môn Vật lý lớp 7 cách đây gần bốn chục năm. Ngày ấy, khi chúng tôi lên học cấp 3 thì thầy chuyển về quê, một xã hẻo lánh thuộc miền trung du. Thầy trò từ đó bất tin nhau. Gần đây, khi đã về hưu, không hiểu sao do ai mách bảo mà thầy đã vào tận thành phố Hồ Chí Minh để tìm đến tôi. Thầy trò gặp nhau khi cả hai tóc đã hoa râm, mừng mừng tủi tủi. Thầy vẫn hiền lành, chân chất, nguyên dáng vẻ một ông giáo làng thuở trước.

Những ngày ở Sài Gòn, tôi dẫn thầy đi thăm một số học trò cũ của thầy, trong đó có Lâm Phụng, hiện là Giám đốc một công ty liên doanh lớn về điện tử. Hồi dạy chúng tôi do nhà trường chưa có nhà tập thể nên thầy phải vào ở trọ trong nhà Lâm Phụng. Ngày đó Phụng ghét môn Vật lý lắm nên tuy bản chất thông minh cậu ta cũng không thể nào học khá lên được. Biết thế, lại có điều kiện ở gần nên thầy ra sức kèm cặp Phụng. Thầy thường dạy

lại rất cận kề những kiến thức cơ bản mà Phụng bị rơi rụng từ đầu. Có lần thầy còn đem cả máy bơm chân không về vận hành cho Phụng xem để cậu ta hiểu thế nào là "chân không", thế nào là "cảm giác mất trọng lượng" khi áp suất không khí thay đổi đột ngột. " Nó lâng lâng như đang bay" thầy nói thế. Nhờ thế mà những năm sau đó Phụng học trôi chảy về môn Vật lý. Do đó, khi thi vào đại học, anh cũng thi và trúng tuyển vào môn Vật lý. Rồi anh được đi nghiên cứu sinh ở nước ngoài, trở thành tiến sĩ... cũng vẫn là Vật lý.

Tôi có hẹn qua điện thoại trước nên vừa leo lên được mấy tầng lầu đến nơi đã thấy Phụng ra tận cửa để đón. Lại một cuộc hội ngộ đầy tình cảm. "Nhờ thầy mà tôi được như ngày nay..." Phụng lại nói lên điều ấy với tôi. Lúc ra về Phụng dẫn chúng tôi bước vào "một cái thùng vuông, thơm mùi mít chín" như lời thầy Thái sau này miêu tả.

- Cái gì thế này?

Thầy hỏi nhỏ và tôi cũng trả lời nhỏ, vì sợ những người cùng đi nghe thấy:

- Thưa thầy, cái thang máy!

Phụng giơ tay nhấn nút điện. Chiếc thang đột ngột tụt hẫng xuống. Thầy Thái nắm chặt tay tôi, mặt hơi biến sắc:

- Sao thế này?

- Thưa thầy, đó là cảm giác mất trọng lượng, điều mà thầy đã dạy chúng em cách đây bốn chục năm.

- Thế hả? - Thầy cười.

Tôi không dám trách gì thầy. Thầy cười, chỉ thấy vui, thấy hạnh phúc thay cho nghề dạy học, nghề luôn có những phản ứng dây chuyền và lại thấy mình "lâng lâng như đang bay".

Cài hoa vào quá khứ

Chuyện xảy ra ở quán cà phê ôm

Bà giáo Cang đi chợ về khoe với chồng:

- Ông ơi, lão Tám Kiêng cho mượn khu vườn cạnh để làm chỗ bán cà phê rồi đó. Bây giờ ông chỉ cần kêu một ly cà phê đen là tha hồ vừa nhâm nhi vừa ngắm nghía những chậu cây mà tôi biết ông mê nó còn hơn cả vợ con...

- Thế hả, vậy đưa tiền đây!

Bà móc túi định đưa ông năm, bảy ngàn gì đó nhưng không còn bạc nhỏ nên đành phải giúi vào tay ông cả tờ giấy năm chục ngàn đồng.

Ông lọc cọc đạp xe đi. Trời tối, cả khu vườn lên đèn màu nhấp nháy huyền ảo như một động tiên. Ông chọn một chỗ ngồi bên cây thiên tuế mà ông cho là đẹp nhất. Đang gang tay ra đo vòng quanh gốc để đoán định tuổi tác của cây thì có người đến đặt nhẹ bàn tay lên vai ông. Ông quay lại. Ôi, một cô gái còn rất trẻ mặc chiếc váy mỏng và ngắn gì mà ngắn thế.

- Anh uống gì?

Cô gái hỏi. Ông thấy ngượng quá. Con bé này ít tuổi hơn cả con út ông.

- Cháu hãy kêu tôi bằng bác!

Ông bảo thế! Cô gái không chịu nghe mà còn cười:

- Ấy, không được đâu anh! Bà chủ nghe thấy đuổi cổ em liền à. Mà sao anh khó tính vậy? Mấy khi đến được chỗ bình đẳng nhất xã hội này, anh!

- Thôi được, vậy giá cả thế nào?

- Tám ngàn một ly cà phê thường. Nghĩa là ngồi một mình. Còn với đào thì 38 ngàn, gồm 2 ly nước giải khát, một đĩa hạt dưa, một phong kẹo xuynh-gum.

- Còn tiền trả cho em?

- Em chỉ ăn tiền "bo" thôi!

- Bao nhiêu?

- Tùy à...Mười ...hai mươi... ba mươi, thậm chí ba trăm ngàn cũng được, em không từ chối đâu mà sợ !

Ông giáo Cang nhẩm tính: vậy là mình có thể "vào cuộc" được! Ông đưa tờ giấy bạc cho cô gái:

- Tôi ngồi với đào!

Cô gái mừng rỡ:

- Anh muốn cô nào, để em đi kêu?

- Muốn em! - Ông đáp giọng cụt lủn.

- Ôi, vậy thì hạnh phúc quá!

Cô chia môi định hôn vào má ông nhưng ông đã lập tức giơ tay ngăn lại. Cô gái nhí nhảnh chạy biến đi để lại cho ông một khoảng không gian đầy ắp mùi nước hoa. Lát sau, cô bung khay nước đến. Vừa "dâng" nước cho ông, cô vừa xê mông ngồi gần lại. Thấy ông vẫn chả "động tĩnh" gì, cô liền chủ động:

- Bắt giùm em con kiến trong áo lót, anh. Trời, nhột quá à!

Cô cảm tay ông đặt lên bộ ngực trẻ trung, căng cứng của mình. Bỗng cô giật mình vì gặp chuyện lạ, hiếm có: ông ấy đã vội rút tay về. Đồng thời, cô còn nghe gọi tên mình:

- Huê, em không nhận ra thầy sao?

Cô sững sờ trong giây lát rồi từ từ lắc đầu:

- Thế mà thầy lại nhận ra và vì thế mới kêu em ngồi lại. Vì sao em... đến nông nỗi này?

Cô gái bật khóc. Cô kể cho ông nghe hoàn cảnh của cô. Bố chết, mẹ bị bại liệt nên đang học lớp 12 phải nghỉ để nuôi nấng bốn đứa em nhỏ. "Đi làm" thế này chỉ mong kiếm đủ tiền mua một chiếc máy may.

- Thầy vô tâm quá, thầy thật có lỗi với em... Vì vậy hôm nay em phải cho thầy sửa lại cái lỗi đó trước khi quá muộn.

Ông tháo chiếc nhẫn vẫn đeo trên tay dúi vào tay cô, rồi lấy xe, đạp biến đi. Cứ như có ai đang đuổi đằng sau.

Không bao lâu sau cô học trò tìm đến nhà ông. Cô gửi lại ông chiếc nhẫn và cho biết cô đã mở được một tiệm may nhỏ, sẵn việc làm. Ông vui gọi lại chuyện cũ:

- Sao hôm đó em không nhận ra thầy?

Cô gái cười:

- Sao lại không? Nhưng em đâu dám. Vì đến chỗ ấy ai mà chả muốn giấu tung tích. Đến giám đốc còn khai là đạp xích lô, thủ trưởng còn tự nhận là nhân viên bảo vệ, nữa là... Với lại cũng muốn thử xem. Thầy có đúng là "thầy" không, hay cũng... cùng một giuộc.

Cài hoa vào quá khứ

Châu... củ khoai sọ

Cô Thục nổi tiếng toàn trường về tính lơ đãng, hay thả hồn phiêu diêu ra khỏi bài giảng. Có lần đọc bài cho học sinh chép, cô đã "tương" luôn cả một câu chẳng ăn nhập gì với bài giảng cả: "Nước Việt Nam ta thuộc vùng khí hậu nhiệt đới gió mùa. Em Lan ơi, chiều nay có rảnh không, đến nhà cho cô nhờ chút việc". Nhiều em không để ý đã chép nguyên si câu đó vào vở. Đến khi phát hiện ra, cả lớp được một trận cười vỡ bụng. Hay như lần vừa qua ở một lớp 7. Trước khi vào bài mới, cô vẽ lên bảng tám bản đồ thế giới, rồi cầm thước chỉ vào từng vùng: "Đây là châu Âu, châu Mỹ, châu Á, châu Úc và châu... có hình thù như củ khoai sọ!".

Học sinh cứ thế mà chép vào vở.

Tuần sau, cô gọi một em lên để kiểm tra bài cũ. Em đứng nghiêm, đọc ra rả: "Quả đất có năm châu: châu Âu, châu Mỹ, châu Á, châu Úc và châu Củ Khoai Sọ...".

Cô đập cây thước đánh chát xuống bàn:

-Ai dạy thế?

Em học sinh run run:

- Dạ, cô!

- Cô?

- Dạ, vâng!

Cô quay mặt xuống lớp, hỏi:

- Đúng vậy không các em?

- Thưa cô, đúng ạ!

Chẳng những đồng thanh trả lời mà các em còn giục lớp trưởng đem vở chép bài lên cho cô xem. Biết mình có lỗi, cô phán:

- Từ nay phải học theo sách giáo khoa, sách lớp 6, hiểu chưa?

- Dạ, chưa hiểu ạ!
- Sao?
- Thưa cô chúng em đang học lớp 7.

Cô cười:

- Thế hả? Ủ thì lớp 7.

Chuyện trên chép lại để mong ai đã bước vào lớp, hãy tập trung tất cả... cho bài giảng.

Cài hoa vào quá khứ

Cài hoa vào quá khứ

Trời mưa mỗi lúc một to. Tôi buộc phải ghé vào mái hiên nhà nọ để trú.

Trước tôi, đã có mấy cháu học sinh vừa nam vừa nữ. Thời gian chờ đợi có nguy cơ kéo dài. Tôi quay ra hỏi chuyện mấy cháu:

- Các cháu học trường nào?
 - Dạ, Trường Gò Vấp 2 ạ.
 - Vậy hả? Chú nghe nói trường này đã có một lịch sử lâu đời...
 - Thưa vâng, 75 năm rồi... Ngày 12-10-1920 là ngày trường được thành lập ạ.
 - Chắc là các cháu thuộc lịch sử nhà trường lắm nhỉ?
- Các cháu cười, hóm hỉnh:
- Dạ, cũng sơ sơ thôi ạ...

- Vậy nói cho chú nghe đi.

Thế là mỗi cháu một câu. Để rồi mười phút sau tôi đã có được một lịch sử tóm tắt về ngôi trường này. Nào là ở đây từ năm 1930 đã có một tổ chức cách mạng được gọi là Hội Cựu học sinh Gò Vấp. Tổ chức này đã tham gia các phong trào chống Pháp như "Hội kín" của ông Nguyễn An Ninh, phong trào "Đông Dương đại hội", đặc biệt là việc tổ chức nhân dân khởi nghĩa cướp chính quyền tháng 8 năm 1945. Sau ngày toàn quốc kháng chiến, đây là nơi đặt Trạm xá dân y chữa trị cho các thương binh từ các mặt trận quanh Sài Gòn- Gia Định chuyển về. Và cũng từ ngôi trường này đã đào tạo ra nhiều người sau này giữ những trọng trách của Đảng và Nhà nước. Như bác Nguyễn Văn Tư hiện là Chủ tịch Liên đoàn Lao động Việt Nam, bác Chiêu, chủ tịch tỉnh Gia Định cũ, bác Triều, Thứ trưởng trong Chính phủ Cách mạng lâm thời Miền nam Việt Nam.

- Và cả con đường chú cháu mình đang đứng đây cũng là mang tên một học sinh của trường: Liệt sĩ Nguyễn Văn Lượng nữa đấy.

Cháu cuối cùng bổ sung thêm.

- Sao các cháu thuộc lịch sử nhà trường đến vậy?

Tôi hỏi thêm. Một cháu nhanh nhẩu trả lời:

- Thừa chú. Các thầy cô trường chúng cháu có cái lệ cứ vào đầu năm học lại phát cho mỗi học sinh một bản tóm tắt lịch sử nhà trường bắt học thuộc lòng sau đó tổ chức thi kiểm tra.

Tạnh mưa. Các cháu chia tay tôi rồi ào ào đạp xe đi. Tôi nhìn theo thầm nghĩ : "Những người thầy của các đại biểu tương lai này đang cùng các em cài hoa vào quá khứ chứ không phủ phàng với quá khứ như có người đã làm". Tôi ước ao ngày càng có nhiều trường làm như trường Gò Vấp 2 (TP Hồ Chí Minh). Có điều bên cạnh những nhân vật là liệt sĩ, là cán bộ lãnh đạo cao cấp... cũng cần phải cho các cháu biết những ai là hiện là nhà khoa học, nhà

văn, nghệ sĩ, nhà doanh nghiệp, nhà giáo... đã một thời ngồi trên những chiếc ghế các cháu đang ngồi.

Cài hoa vào quá khứ

Dung nữ giáo sư niệm an

Đó là sáu chữ Hán viết trên những tấm bảng treo nhan nhản tại các gian hàng thực phẩm ở hai bên bến phà Mỹ Thuận (Sông Tiền) miền Tây Nam bộ, nhằm mục đích giới thiệu món ăn đặc sản của vùng này với những khách du lịch không đọc được chữ Việt chỉ đọc được chữ Hoa. Sáu chữ trên dịch nôm có nghĩa là NEM CÔ GIÁO DUNG (Chữ Hán không có âm "nem" nên phải viết thành "Niệm an". Có thể món thực phẩm đặc sản này, thủy tổ do tài chế biến của cô giáo có tên trên, sau mới phát triển thành một "trường phái" như hiện nay.

Cũng tương tự như thế, ở Vũng Tàu có "Mắm ruốc cô giáo Thảo". Khách du lịch đến đây không ai không hỏi đặc sản này.

Do kém tài nên "âm thực bất tri kỳ vị", tôi không hiểu hết những đặc sắc của hai thứ thực phẩm mang tên hai cô giáo trên, nhưng nghe ra tôi cứ thấy nó thế nào, mặc dù sản phẩm của các cô làm ra đều có ích cho xã hội và cách đặt tên hàng hóa kiểu ấy cũng không hề xúc phạm đến các cô.

Tôi nghĩ để có tên tuổi làm sáng danh những món nem, món mắm như trên, chắc các cô giáo ấy đã đổ mồ hôi sôi nước mắt cả một đời người. Nhà giáo

dốc hết tinh hoa của cả một đời cho những việc không phải của nhà giáo!
Đã một thời, người ta định nghĩa "Thầy giáo là những xã viên có nghề phụ là dạy học", thấy xót xa. Nay lại nghe thêm "Nem cô giáo Dung", "Mắm ruốc cô giáo Thảo"...

Ước mong các thầy cô chúng ta một ngày nào đó không phải mang thêm những cái danh như thế.

Cài hoa vào quá khứ

Sử ta, sử người

Buổi trưa nằm ở nhà trong nghe hai đứa cháu con cô em gái, một học lớp 4, một lớp 6, tranh nhau "khoe" kiến thức lịch sử của mình.

Cháu lớp 6:

- Mà có biết tại sao gọi là Tam Quốc không? Không biết hả, để anh mày giảng cho mà nghe... Vào thời kỳ cuối triều đại nhà Hán, năm 208, Hán Hiến Đế nhu nhược, triều đình suy vi, giặc dã nổi lên như nấm sau mưa. Lúc này xuất hiện những thế lực phong kiến ngày càng mạnh như Tào Tháo ở Bắc Ngụy, Lưu Bị ở Tây Thục và Tôn Quyền ở Đông Ngô. Họ tạo thành thế chân kiềng kéo dài gần một thế kỷ.

Cháu lớp 4:

- Anh giỏi về thời Tam Quốc nhưng về nhà Thanh dám chắc không bằng em. Anh có biết Từ Hy Thái Hậu đãi khách nước ngoài bằng bao nhiêu món và

bữa tiệc kéo dài bao nhiêu ngày đêm không?.

Hai đứa cứ tiếp tục chí chöhe khoe nhau, khích bác nhau. Thấy vậy tôi mới chạy ra!

- Hai cháu đều giỏi cả. Vậy cho bác hỏi nhé. Ông Trần Quốc Tuấn là ai?

- Là vua của thời Trần phải không bác?

Tôi thở dài ngao ngán. Sử nước mình các cháu nhầm lẫn như thế trong khi sử nước người lại thuộc lòng...!

Lỗi này tại ai? Tại nhiều người nhưng trong đó không thể không có nhà giáo chúng ta...

Cài hoa vào quá khứ

Ngắm quả

Được biết anh đã trở thành một nhà thơ có chút ít tên tuổi được bạn bè, báo chí nhắc tới, lại có cả một giải thưởng quốc tế về biên kịch phim, tôi rất mừng. Vì lẽ (điều này có thể anh quên nhưng tôi lại rất nhớ) cách đây 32 năm, khi anh là một học sinh lớp 6 và tôi là thầy giáo cấp 2, chúng ta đã có cuộc gặp nhau thật... đặc biệt. Do ngày đó, anh là học sinh giỏi toàn diện, được Ty giáo dục khen thưởng nhiều lần nên tôi muốn mượn tấm gương anh cho học sinh của tôi soi vào và tôi đã cặm cụi, một mình một chiếc xe đạp cà tàng, "tất cả các bộ phận đều kêu, chỉ riêng chiếc chuông không kêu", từ đầu tỉnh đạp xuống đến tận cuối tỉnh Thái Bình, xa gần trăm cây số, về quê anh,

xin phép nhà trường và gia đình cho anh được về "báo cáo điển hình" với các em của trường tôi. Hôm sau, tôi lại phải chở anh bằng chiếc xe đạp ấy với bằng ấy đường đất ngược trở lại... Thật vất vả... nhưng được bù lại là những học sinh của tôi ngày đó đã rất ngưỡng mộ anh... Bù lại nữa là bây giờ, tôi được "ngắm" anh, dù trong tư thế từ xa... Tôi cho đó là niềm vui ngắm quả.

Đọc báo gần đây, tôi lại gặp được một người đồng hành trong cuộc kiếm tìm niềm vui này. Đó là thầy giáo- nhà văn Nguyễn Quốc Văn ở TP.Hồ Chí Minh. Vừa qua thầy giáo Văn đã làm một việc thấy ít ai làm. Đó là việc thử thống kê xem trong lĩnh vực văn chương những học sinh nào trước đây từng là học sinh giỏi cấp quốc gia, ngày nay trở thành những nhà văn, nhà báo có tên tuổi... Và thầy Văn đã đưa ra một danh sách thật đáng nể. Đó là những Bé Kiến Quốc, Trần Mạnh Hảo, Hoàng Nhuận Cầm, Hồ Anh Thái, Trần Đức Tiến, Nguyễn Thị Minh Thái...

Dù chỉ là những người "tọa hưởng kỳ thành" mà chúng tôi cũng đã thấy vui. Huống hồ những thầy những cô trực tiếp đổ mồ hôi vun trồng chăm bón nên những hàng cây ra quả ngọt ấy. Lại muốn hát lên: Hạnh phúc thay những người thầy...

Cài hoa vào quá khứ

Giả vờ đây

Gần đây, trước hiện tượng nhiều nhà phê bình "đổi mới" tung hô vạn tuế những cây bút trẻ, coi đó là thần tượng, là mẫu mực của văn chương hiện nay, một số người nóng tính đã lên tiếng cảnh báo rằng: "Nói thể mà không phải thể. Họ mượn văn học để làm điều phi văn học, mượn tuổi trẻ nói móc tuổi già, mượn nay để mĩa xưa đây...".

Tôi không dám nghĩ vậy. Nhưng lại thấy khó chịu ở điểm khác. Ấy là thái độ của mấy cây bút được gọi là xuất chúng ấy, thể hiện qua các câu trả lời phỏng vấn. "Rằng a, tôi không hề có ý định và cũng chẳng thích làm văn chương. Rằng a, chẳng qua thấy quả bóng văn học đặt giữa sân, đi ngang sút thử quả chơi, ai ngờ gây thùng lười". Rồi thì đây là cuộc chơi. Tôi mới chơi đã thấy chán rồi, thể từ nay vĩnh biệt... Nghe cứ như là muốn lên lớp dạy bảo lớp già: Các ông lắm cảm lắm. Cả đời cặm cụi hết phần đầu lại rèn luyện, hết thâm nhập thực tế lại dự trại sáng tác mà nào có làm nên trò trống gì. Trong khi chúng tôi cứ tung tung đứng ngoài, cà rờn rong chơi, ấy vậy mà... Đó là chưa kể chính cái sự lười nhác của tôi còn được cả một nhà văn "nhớ" hết lời khen nữa đây...

Sở dĩ tôi phải viết điều này ở chuyên mục "Câu chuyện su phạm", vì nếu không, học trò chúng ta bị lây nhiễm, sẽ chẳng cần học hành nghiêm túc, dù mài, nấu sủ sôi kinh làm gì, thậm chí làm văn cũng chả cần phải nháp. Xin các thầy cô nhắc cho các em rõ rằng: Trừ những kẻ bất tài nhưng được ai đó đội lên quá cao, vượt khung ra, số còn lại không ai không lao động ra trò, đổ mồ hôi sôi nước mắt trên trang giấy đâu. Họ giả vờ đấy! Đừng nghe họ rồi có ngày "đổ thóc giống ra mà ăn".

Cài hoa vào quá khứ

Lời kêu cứu của một cô giáo

Nửa đêm, cả nhà tôi đang ngủ say thì có tiếng đập cửa thình thình và tiếng la hét ghê rợn: "Mở cửa, mở cửa". Bà chị tôi ở quê lên thấy thế cứ run lấy bầy:

- Họ đến kiểm tra hộ khẩu rồi. Tại chị ngủ đêm ở đây đây mà.
- Không phải đâu. Chị cứ yên tâm mà ngủ.

Tôi trấn an chị nhưng không nổi vì tiếng đập cửa càng lúc càng dữ dội. Chịu không được, tôi mới ra bật đèn và mở cửa. Bất ngờ ông ta ôm chầm lấy tôi. Hình hài, hơi hướm gớm ghiếc. Vậy mà cứ hôn chùn chụt lên mặt lên mũi tôi rồi lại còn cọ cả hàm râu tua tủa như cái bàn chải vào đó nữa. Tôi quẫy mạnh và tuột ra khỏi được ông ta. Ông ta cười lên khàn khạch:

- Đồng chí chủ tịch Hội Sơ Vơ "khi dễ" chiến hữu quá.

Rồi cứ thế nằm lăn ra nền đất, thở phì phà phì phò.

Ai vậy? Một người mất trí, một kẻ điên khùng? Dạ, thưa không. Đó chính là nhà văn X., tác giả của vài tập truyện ngắn và một kịch bản đã được dựng thành phim... Trạng thái trên là kết quả của một trong hàng ngàn lần ông ta đi nhậu nhẹt với bạn bè về. Bà con ở khu phố này còn lạ lẫm với tác phẩm của ông ta nhưng những câu chuyện say xỉn như trên không ai không biết... Nào là có lần rượu vào, ông ta đã tự nhiên như không, vạch quần "tè" ngay ra giữa sân trước mặt đông đảo bạn gái của vợ. Nào là, mặc dù trong tư thế

khách quý của một gia đình nọ, trong buổi tiệc vui, ông ta vẫn bị chủ nhà tặng cho mấy cái bạt tai và tổng cổ về chỉ vì đã quá sẵn sàng xoa tay vào mông bà chủ rồi tấm tắc khen: "Nở quá, cho anh thơm một cái nào" vân... vân...

Kể ra tôi chẳng nên nhắc lại chuyện trên làm gì bởi vì dù sao tôi cùng giới với ông ta và chuyện ấy cũng chẳng phải là chuyện nhà giáo. Nhưng cứ nghĩ đến bức thư kêu cứu của cô giáo H., vợ của ông ta, viết cho tôi, tôi lại thấy không đành lòng cho được. Bức thư có đoạn thế này:

" ... Cái khổ của tôi là mỗi lần say xỉn ở đâu đó về nhà, tôi khuyên nhủ đều bị ông mắng lại bằng một câu nghe mãi đến nhàm: "Bà không đọc báo nên chẳng biết cái chó gì cả? Nhà văn kia lớn vì đi đâu cũng có rượu bên mình. Nghệ sĩ nọ chỉ sáng tác hay trong những cơn say xỉn. Rượu là cứu cánh, là thần, là thánh... Phải cao siêu, uyên bác, thoát tục, thế nào mới hiểu hết cái cao thượng của rượu. Bọn người trần mắt thịt đừng có bén mảng đến lĩnh vực này". Rồi ông ấy kết tội tôi là từ nay ông không thành nghệ sĩ lớn được, chỉ vì tôi luôn ngăn cản ông uống rượu... Tôi kính nhờ anh viết lên báo giúp tôi điều này... Mong các nhà báo khi viết về rượu đừng ca ngợi nó nữa mà hãy chỉ rõ đó là chất độc, là thứ nước biến người thành quỷ. Nếu không, tôi phải bỏ nghề mất. Một cô giáo có chồng bê tha như thế còn đứng trên bục giảng thế nào được...".

Cài hoa vào quá khứ

Những con đường

Cháu ngoại tôi năm nay vào lớp 1. Hôm đầu tiên đến trường, ngoài những cảnh đẹp, người tốt như "cây bàng xoè tán che kín cả góc sân" hay "cô giáo của cháu đẹp và hát hay lắm", cháu còn khoe: "Con đường trước cổng trường cháu cũng khác hẳn những nơi khác ông à. Nó được đúc bằng nhựa trộn với vỏ sò, chỗ đen chỗ trắng đẹp lắm". Chúng cháu hỏi, cô giáo bảo người ta "khảm như thế để mặt đường vừa chắc, vừa đẹp"... Có phải thế không ông?

Tôi biết cô giáo của cháu không nghĩ như thế nhưng đành phải giải thích thế vì cô không muốn bôi vết lọ lên những tâm hồn đang như tờ giấy trắng. Bởi thực ra đám vỏ sò trên đâu phải là nguyên liệu của công ty cầu đường mà là sản phẩm của mấy ông khách nhậu được các chủ quán ven đường hắt tung ra. Sau đó do không ai quét dọn, do xe cộ chạy qua cán lên và mặt đường bỗng nhiên được khảm... xà cừ. Đi qua nhiều thành phố, thị xã, tôi cũng từng gặp những con đường như thế. Có thể kể ra mà không sợ phải đính chính. Như ở thành phố Hồ Chí Minh có đến hàng chục nơi mà điển hình nhất là đoạn dài hàng trăm mét nằm trên đường Lý Thường Kiệt, trước cổng trường Đại học Bách Khoa, ở Rạch Giá là đường Trần Phú (trước cửa rạp Châu Văn). Rồi ở Cần Thơ, Cà Mau, Long Xuyên, Mỹ Tho... không đâu không có.

Có thể nói đây là chiến tích của một nền "văn hoá nhậu", nền "văn minh tự do xả rác" vừa qua rất thịnh hành mà ngày nay nhiều nơi đã bắt đầu mở chiến dịch bài trừ. Nhưng còn những đoạn đường khảm vỏ sò kia thì sao? Chẳng lẽ bây giờ lại đào khoét chúng đi. Nhưng nếu để lại thì biết giải thích làm sao với các cháu? Chẳng lẽ lại cứ phải "tô hồng" như cô giáo trên. Mà nói thật thì lấy gì che mặt, khi hàng ngày coi tivi các cháu thấy ở nước ngoài chỉ cần vút ra đường một mẩu thuốc lá cũng bị phạt rất nặng...

Cài hoa vào quá khứ

Khi thầy giáo tham gia phá án

Vài chục năm nay, khi việc chụp ảnh không còn là thú vui cao cấp mà chỉ có một số ít người được hưởng, thầy giáo Hàm đã có thêm một niềm say mê mới. ấy là bên cạnh những dòng lưu bút của học trò, thầy đã có những tấm ảnh chân dung của các em. Mỗi năm, mỗi lớp một quyển. Để đến bây giờ thầy đã có được cả một chồng sổ xếp cao từ mặt đất lên ngang mặt bàn. Thỉnh thoảng, thư nhàn, rỗi rãi, thầy lại giở ra xem. Thời gian như sống lại cùng thầy... Theo từng bức ảnh, từng dòng chữ, thầy hình dung ra tất cả... Từng con người, từng cuộc đời... Mãi rồi, thành quen, thành thuộc. Thầy làm thế là vì một niềm vui nghề nghiệp... Chứ đâu có ngờ nó lại đem lại cho thầy, hay nói đúng hơn cho ngành công an một kết quả khác. Số là thế này, lần ấy khu vực nhà thầy ở, xảy ra một vụ bắt cóc trẻ con để

đổi tiền chuộc. Thủ phạm không để lại một dấu vết gì ngoài tờ giấy viết tay trên đó ghi rõ cách thức đem tiền vàng đến chuộc lại đứa bé. Biết đem tuồng chữ này so sánh với chữ của ai? Các máy móc hiện đại của Viện khoa học hình sự chỉ có thể kết luận hai thứ chữ nào đó là của cùng một người chứ đâu có thể mách bảo chữ đó của ai, nhất là của những kẻ vô danh tiểu tốt. Căn cứ vào kết quả điều tra người ta đã khoanh vùng được đối tượng vụ án là người không phải là từ nơi khác đến. Thế là người ta nghĩ đến thầy, tìm đến thầy, đồng thời thông báo điều này cho mọi người biết. Các anh công an đưa tờ giấy ấy ra cho thầy. Mới thoát nhìn, thầy đã đoán ra thủ phạm nhưng thầy chưa muốn nói ra ngay. Việc hệ trọng thế đâu có hồ đồ được. Và rồi, đêm khuya hôm ấy, khi đang một mình cặm cụi lục giở hết quyển lưu bút, lưu hình này đến quyển khác, cốt để xác minh lại nhận định ban đầu của mình, thầy không khỏi giật mình khi thấy một bóng đen vừa lên vào nhà. Chưa kịp la lên thì bóng đen ấy bỗng ngồi thụp xuống, nói như muốn khóc: - Em lạy thầy. Xin thầy nói với các anh công an cho em được tự thú, em biết tờ giấy kia đến tay thầy thì thế nào thầy cũng nhận ra em... Thầy Hàm buông chồng sổ rồi đi đến đỡ kẻ tội phạm đứng lên. Thầy không khỏi cười thắm khi thấy con người này với con người thầy dự đoán lại chính là một.

Cài hoa vào quá khứ

Ông ấy đâu chỉ tát vào mặt thầy H.

Thật trớ trêu và chọi nhau chan chát như hai vế của một câu đối hoàn chỉnh. Báo "Tuổi Trẻ" số ra ngày 27-8-1995 vừa đăng bài ca ngợi hành vi tôn sư trọng đạo của ông Tổng thống Hàn Quốc Kim Young Sam khi ông mời một công dân bình thường của Nhật Bản sang thăm Hàn Quốc và thăm dinh Tổng thống chỉ vì ông người Nhật kia là con trai của thầy giáo đã dạy ông Tổng thống thời trẻ.

Ấn tượng hôm trước còn nóng hổi, chưa nguôi thì hôm sau, 28-8, cũng báo trên đã đọc phải tin vừa xảy ra ở Bảo Lộc (Lâm Đồng). Ông Phan Hữu N. , một cán bộ đầu ngành ở đây đã thẳng tay tát vào mặt thầy giáo Nguyễn Ngọc A. H. ... chỉ vì cho rằng thằng con quý tử của ông ta, vốn học hành, đạo đức chả ra sao, không được chuyển về học tại Thành phố Hồ Chí Minh là do lời "nhận xét" của thầy H.

Cảm động trước hành vi của ông Tổng thống Hàn Quốc bao nhiêu càng căm giận ông N. bấy nhiêu. Mới có cái chức vụ bé tẻo teo như thế đã hồng hách, không biết nếu làm Tổng thống sẽ thế nào. Ông N. mang họ Phan Hữu... mà sao tôi cứ ngỡ ông thuộc họ Nguyễn Trung, tức ông là cha đẻ của thằng con đồ Nguyễn Trung Chính, kẻ đã cầm dao đâm chết cô giáo Minh Tâm trên bục giảng hôm nào, bởi vì chỉ có "cha nào" mới đẻ được "con nấy" chứ.

Cảm ơn tác giả M. T. ở Bảo Lộc đã nổi còi báo động về hành vi mất hết luân thường đạo lý này. Nhưng lại muốn trách tác giả. Tại sao không viết đầy đủ cái tên cúng cơm của viên "thỏ quan" kia mà lại phải viết tắt! Ông ta dù có là Hữu N., Hữu L... hoặc Hữu Ngân (có tiền), Hữu Quyền, Hữu Thế... gì gì đó thì cũng phải vạch mặt, chỉ tên ra vì ông ta đã phạm vào khoản 2 điều 116, tội làm nhục người khác, trong bộ luật hình sự của Nhà nước ta. Cái tát của ông Phan Hữu N. đâu chỉ vả riêng vào mặt thầy giáo H.? Tôi đề nghị các nhà giáo chúng ta hãy lên tiếng.

Cài hoa vào quá khứ

"Vô tri mộc" và "Bất tử kê"

"... Cô phát cho mỗi em 20 đô, cùng 4 món hàng giống nhau, làm sao để có số dư còn lại nhiều nhất. Muốn thế phải trả giá từng món một. Từ trả giá, tiếng Việt còn được gọi là gì?

-Thưa cô, là mặc cả ạ.

Đó là cách dạy Việt Văn của giáo sư Thuý Kim thuộc trường Đại học Arizona State University (Hoa Kỳ).

Đoạn văn trên tôi chép lại từ một bài đăng trên báo Khoa học Kỹ thuật Kinh tế, số 88 ra ngày 1-3-1995.

Nó làm tôi nhớ đến một thầy giáo tiểu học mà tôi quen đã lâu. Ông thầy này lại có cách dạy ngược hẳn với cô giáo Thuý Kim. Ông thích bắt học trò dùng

phân ưu, hoả xa, phi thuyền... hơn là từ chia buồn, xe lửa, con tàu vũ trụ... Ông mỉa mai rằng: cứ đà này sẽ gọi nhà hộ sinh là xưởng đẻ mất. Không chỉ dạy, ông còn trực tiếp viết bài đăng báo. Đây là "thông báo" về việc bán đất của ông, đăng trên tờ báo địa phương:

"Bố cáo nhường quyền tiên mãi đất thổ cư

Tôi đồng tâm dành quyền tiên mãi thêm một thời gian nhị cá nguyệt để quý hộ gia đình đến điều đình. Quá hạn kỳ, tôi kể như các hộ từ khước tiên mãi và thẩm quyền tranh tụng khi tôi giải quyết với đệ tam nhân..."

Không ai khuyên can được ông. Bởi ông cứ cho là làm khác đi thì mất tính văn chương, là lục cục, lào cào... May sao, một em học trò đã giúp ông. Một hôm ông ra đề văn cho các em về nhà làm: "Hãy tả căn nhà của gia đình em". Mở đầu em viết: Nhà em trước cửa trồng hai "vô tri mộc", còn đằng sau thì nhốt một "bất tử kê". Ông không hiểu. Em bé liền giải thích:

- Thưa thầy, bố em bảo "vô tri mộc" là "cây không biết", tức cây mít. Còn "bất tử kê" là "con gà sống" hay còn gọi là "gà trống" ạ.

Thì ra, một phụ huynh đã thông qua đứa con nhỏ của mình, tế nhị dạy ngược lại thầy một bài học như thế.

Cài hoa vào quá khứ

Dừng để diễn lại con số... buồn

Bộ phim truyền hình nhiều tập Ô- Sin của Nhật Bản chiếu trên màn ảnh nhỏ

của ta có nhiều cảnh mang ý nghĩa giáo dục sâu sắc. Tôi nhớ đoạn bà Cô- Nin dạy đứa cháu nội tên là Cai- Ô. Ngày đầu năm học, cô bé đòi cha mẹ phải may đồ tây và sắm giấy da cho cô. Bà Cô- Nin kiên quyết không cho cha mẹ cô gái thực hiện yêu cầu đó với lý do "được đăng chân nó sẽ lên đăng đầu". Cô bé liền phản đối bằng cách nghỉ học và dọa sẽ nhịn ăn. Bà Cô- Nin kiên quyết không nhượng bộ. Tuy vậy bà vẫn ngậm sai Ô- Sin nấu sẵn nồi cơm độn củ cải. Cuối cùng không chịu nổi cái bụng đói, cô bé đã phải chịu ăn cơm. Nhưng cô đã không ăn nổi bát cơm độn đó. Bà Cô- Nin bèn bảo Ô- Sin kể về những ngày gian khổ vừa qua của mình cho Kai- Ô nghe: " Đến cơm độn cũng chẳng mấy khi tôi được ăn"!

Không ngờ câu chuyện ấy đã tác động đến Cai- Ô khiến cô bé không những " biết" ăn cơm độn mà còn từ bỏ được ý nghĩ đua đòi may quần tây với giấy da này nọ...

Xem phim lại nhớ đến một chi tiết báo chí vừa nêu. Năm 1994, ngân sách dành cho giáo dục cả nước ta là 4000 tỷ đồng. Vậy mà số tiền dùng để sửa ô tô con của các cơ quan nhà nước đã lấy đi từ ngân sách tới 1500 tỷ đồng. Thật là một con số... buồn. Từ đây tôi cứ vẫn vợ nghĩ rằng "Giá các vị thủ trưởng nói trên có được sự suy nghĩ như cô bé Cai- Ô trong phim! Tức là khi thấy hiện nay trên toàn quốc nạn thiếu trường thiếu lớp đang còn trầm trọng, những phòng học như cái nhà của chị Dậu ngày trước vẫn còn nhan nhản... thì hãy sẵn sàng từ bỏ cái sự đua đòi kia đi. Rất may là Nhà nước ta đã có những biện pháp thiết thực để ngăn chặn kịp thời. Cuộc tổng kiểm kê xe công của cơ quan dưới 15 chỗ ngồi bắt đầu từ 0 giờ ngày 1-9-1995 là một trong những biện pháp đó.

Nghe mà thấy vui. Chỉ mong sao các cơ quan có thẩm quyền thực thi biện pháp trên hãy kiên quyết như bà Cô- Nin đối với đứa cháu Cai- Ô của mình.

Có vậy những ngày tới con em chúng ta mới có những nơi "trường ra trường, lớp ra lớp".

Cài hoa vào quá khứ

Thầy thật... thầy giả

Đài truyền hình TP. Hồ Chí Minh đã kết thúc chương trình chiếu lại bộ phim Tây Du Ký trên kênh 7. Cũng như lần trước, lần này dư âm của nó vẫn còn ngân mãi trong lòng người xem. Trong nhiều cảnh thú vị, tôi thích cảnh một con yêu tinh biến thành một Đường Tăng giả, làm đám đệ tử lúng túng. May sao Tôn Ngộ Không đã nghĩ ra được một diệu kế. ấy là yêu cầu một trong hai người phải đọc lên câu thần chú để làm cho vòng kim cô siết chặt lấy đầu mình. Thà chịu một cơn đau khủng khiếp còn hơn cứ để thật giả lẫn lộn. Tôi trộm nghĩ ngành giáo dục ta lâu nay cũng có cảnh thầy thật thầy giả này. Bên cạnh số đông những thầy giỏi giang, học hành đến nơi đến chốn biết 10 dạy 1 thì cũng có không ít những thầy cô học hành chẳng ra sao, kiến thức nông choèn choèn. Họ là những thầy giả. Nhưng khổ nỗi là lâu nay cái thật cái giả này vẫn cứ bị lẫn lộn. Lý do là tại các kỳ thi tốt nghiệp. Kỳ nào, trường nào cũng "thành công rực rỡ, không "chăm phần chăm" thì cũng tám chín chục phần trăm. Tại sao lại như thế thì hẳn nhiều người rõ rồi, chẳng cần nhắc lại làm gì. Cái cần nói đến là các nhà trường hiện nay hãy dùng các kỳ thi tốt nghiệp làm biện pháp kiểm tra thầy thật thầy giả, chứ đừng lấy đó làm

lễ báo công. Câu thần chú này có thể làm cho nhiều cái đầu bị đau đớn dữ dội (do tỷ lệ tốt nghiệp bị tụt xuống một cách đáng sợ, có khi chỉ còn một con số). Nhưng thà như thế còn hơn.

Cài hoa vào quá khứ

Tên của mỗi người

Tên của ai đối với người đó là một âm thanh quan trọng và êm tai hơn hết thảy những âm thanh khác.

Nhớ lại hồi còn chế độ tem phiếu. Đi mua thịt hoặc đong gạo ở cửa hàng quốc doanh, muốn chóng đến lượt mình, cứ tìm hiểu tên cô mậu dịch viên rồi dịu dàng cất giọng: "Mộng Năng ơi (ấy là giả sử tên cô như thế), đến lượt tôi (hoặc anh) chưa?" là thế nào cũng thành công.

Thực ra kinh nghiệm này chẳng phải nảy sinh ở thời đó hoặc chỉ ở nước ta. Lịch sử giao tiếp thế giới, người ta nói đến từ lâu rồi. Chả có vậy mà ngay từ khi mới mười tuổi đầu, ông vua ngành thép của Mỹ đã sớm biết sử dụng nó. Nghe đâu ngày ấy tình cờ ông ta bắt được một bầy thỏ con. Không thể một mình nuôi hết chúng được, ông bèn dụ đám trẻ con cùng tuổi: "Nếu tụi bay kiếm lá cây về nuôi thỏ, ta sẽ lấy tên mỗi đứa đặt cho mỗi thỏ con". Kết quả, bầy thỏ đã lớn nhanh như thổi mà ông ta không hề mất công nuôi.

Các chính khách lớn cũng đã nhiều người làm thế. Người ta nói Tổng thống Mỹ Roosevelt nhớ được tên cả những người đến sửa xe cho mình dù chỉ một

lần. Còn Hoàng đế Napoléon đệ tam thì luôn khoe rằng dù công việc bề bộn, ông vẫn có thể nhớ tên được những người ông đã từng gặp. Ông nói rằng, được như thế là nhờ mỗi khi gặp ai, ông phải tìm cách nhớ tên họ cho được. Gặp phải cái tên nào khó đọc, ông yêu cầu người ta đánh vần cho rõ từng chữ.

Tên của mỗi người quan trọng với người đó biết bao.

Vậy mà buồn thay, trong thực tế có nhiều thầy cô cả năm học không sao nhớ được tên lấy một phần ba số học sinh của mình.

Không biết có phải những ông thầy này đã để ra những "vị quan" cả đời không thuộc lấy vài tên cán bộ cấp dưới không?

Cài hoa vào quá khứ

Tôi là... con dê cụt

Ông bạn tôi là giáo viên về hưu, gia đình bảy tám miệng ăn. Ấy vậy mà vừa qua ông lại quyết định đưa cả cái gia đình đồ sộ ấy vào Sài Gòn sinh sống. Thú thật, lúc đầu tôi cũng lo ngại cho ông. Lấy gì mà sống trong khi chỗ bám víu duy nhất chỉ là cô con gái út đang học Sư phạm Ngoại ngữ, môn Hoa văn. Vậy mà rồi tôi lại hoá ra người "lo bò trắng răng". Đến thăm ông, tôi đã không tin ở mắt mình khi thấy trước mặt là một căn nhà lầu tuy không lớn nhưng cũng sang trọng. Tôi cũng không tin ở mắt mình khi được ông rỉ tai giới thiệu người đàn ông bụng phệ, tóc bạc trắng, da bủng như người chết

trôi, lớn hơn ông đến chục tuổi:

- Chồng con Bồng, gái út nhà mình đấy!

Tôi nhận ra đó là một ông già người Hoa khi ông đáp lại bằng giọng lơ lớ:

- Tôi là con... dê cụ (con rể cụ).

Từ đó tôi rơi vào thế lúng túng, không biết nói năng, đối xử thế nào. Trong khi đó, vợ chồng ông bạn tôi lại thi nhau "hót" về "anh" con rể. Nào nó là chủ hãng mỹ phẩm nọ, lớn lắm. Nào là nó định nhờ bố mẹ vợ làm cố vấn với lương tháng 500 đô nhưng vợ nó không chịu, bảo bố già rồi cứ ở nhà chơi cho khỏe!

Hôm ấy chia tay vợ chồng ông bạn về, tôi cứ thấy lòng nặng chình chịch. Từ đó tôi cũng ngại không muốn đến với ông nữa. Cho đến gần đây, nghe thấy người ta nói tờ Trung Quốc thời báo (Đài Loan) có đăng một bài có nhan đề: "Việt Nam cô nương bài đội đẳng giá Đài Loan lang" (Gái Việt Nam xếp hàng chờ lấy chồng Đài Loan) trong đó có những điều xúc phạm đến phụ nữ ta, tôi mới nảy ý đến nhà ông để nhờ cháu Bồng mượn cho tờ báo ấy. Cũng định lấy đó làm lời khuyên đến gia đình vọng ngoại một cách quá mức này. Nhưng khốn thay, tôi đã choáng váng khi thấy căn nhà ông bị niêm phong. Hỏi ra mới được biết vừa qua con Bồng chỉ là vợ hờ, là gái bao của lão... "dê cụ" kia. Quan hệ này được bắt đầu khi "nàng" đang học ở trường ngoại ngữ và nhận làm gia sư dạy tiếng Việt cho ông già kia. Từ vai trò cô giáo không bao lâu sau dưới tác dụng của đồng tiền nàng đã trở thành gái điểm riêng của ông ấy. Sự việc vỡ lở, vợ lớn và con cái của ông từ Đài Loan đã bay sang kiện cáo và làm đủ chuyện phiền hà. Tôi thấy thương cho ông bạn tôi khi nhớ lại lời ông tâm sự hôm nào lúc còn đang đứng trên bục giảng:

- Dù thế nào cũng không được biến nghề dạy học thành nghề buôn bán kiếm lời!

Vậy mà nay ông lại gặp phải điều ấy.

Cài hoa vào quá khứ

Cứu một... "Thần đồng hoang tưởng"

Ông bạn tôi, một giáo viên tiểu học từ tỉnh xa về. Gặp nhau chưa kịp chuyện trò, ông đã khiêu khích:

- Vừa qua tôi có làm một chuyện, về lĩnh vực văn chương có thể là sai nhưng về phương pháp sư phạm tôi nhận thấy tôi đúng.
- Chuyện gì vậy?
- Chuyện tôi đến tận nhà ông Phó chủ tịch Tỉnh khuyên ông không nên cho bé út nhà ông làm thơ nữa. Rồi tôi đến trụ sở toà báo Tỉnh đề nghị ông Tổng biên tập ngừng ngay việc cho đăng những bài thơ ấy.
- Sao mà ông rắc rối vậy?

Bạn tôi cau mặt:

- Rắc rối cái gì? Tôi làm thế để cứu cháu út và cứu tôi đấy. Thơ thần gì ba cái câu đó. Chẳng qua là mấy câu nói ngây thơ vắn vèo của bọn con nít, lọt vào tai mắt mấy vị "nịnh gia", được mấy vị thổi lên tận mây xanh cho là thần đồng... Rồi ông này bình giảng, ông kia phổ nhạc, ông nọ chép vào sổ tay... Cứ xúm nhau vào mà thổi... Chỉ khổ cháu út... Từ ngày ấy đến lớp chả chịu học hành gì cả. Con mắt lúc nào cũng đờ đẫn như bị thần thơ bắt mất hồn. Điểm các môn học, kể cả môn Văn, cứ theo nhau tụt dốc. Tôi bảo cháu thì cháu cãi lại: "Thầy biết gì về thơ. Các chú đến nhà em bảo môn Tập làm văn

ở nhà trường không phải là văn. Giỏi văn ở nhà trường lớn lên cũng không thành nhà văn, nhà thơ được".

Tôi an ủi ông bạn:

- Việc ông làm là đúng đấy. Kể cả trong lĩnh vực văn chương.

Tôi chợt nghĩ đến một giai thoại: Nhà văn nổi tiếng và có chức vụ nọ, có một bà vợ làm thơ không hay nhưng lại hay làm thơ. Vì nể ông nên nhiều báo thường đăng thơ của bà. Bữa nọ, nhân có một người hỏi thăm về chuyện làm thơ của bà, ông đã hóm hỉnh đáp:

- Cảm ơn anh, hồi này nhà tôi cũng đã ...đỡ ạ...

Cài hoa vào quá khứ

Vì các "thị", các nhà phải co lại

Chủ nhật vừa rồi, tôi về tỉnh thăm mấy đứa cháu ngoại. Nhân có tờ báo trong tay, tôi đọc cho cả nhà nghe một tin nóng sốt: "Ủy ban Kế hoạch TP. Hồ Chí Minh cho biết trong số 53 trường PTTH thì có tới 22 trường lấy mặt bằng (gồm mặt tiền và khuôn viên) cho người ngoài thuê làm cơ sở kinh doanh...".

- Vì các thị (trường)... các nhà (trường) phải co lại...

Con rể tôi nói vui. Con gái tôi thấy thế, cười:

- Chẳng những đất đai... ngay cơ thể các em cũng đang có chiều hướng phải co lại như thế.

Chưa hiểu con gái tôi định nói gì thì đã thấy cháu chỉ tay vào một cái giường gần đó:

- Ông nhìn cháu ông ngủ thì ông biết.

Tôi làm theo. Thấy thằng bé ba tuổi đang nằm cuộn tròn như một con tôm.

- Sao vậy?

Con gái tôi lại cười:

- Thì cũng vì kinh tế thị trường đó.

Nói rồi, cháu vào nhà bê ra một bộ "đồ nghề" của nhà trẻ được cô bảo mẫu giao cho về nhà giặt giũ lại. Nào nệm, nào mền, nào gối ôm... bằng mút. Tất cả đều nhỏ xíu và mỏng dính. Tôi lấy chiếc nệm, vẫn được dùng làm chiếu nằm cho cháu bé, trải ra nền gạch bông để đo thử. Chiều dài của chiếc nệm vừa đúng hai hàng rưỡi gạch tức khoảng năm mươi phân. Trong khi thằng cháu tôi đã cao tới 9 tấc.

- Tức là hàng ngày cháu phải nằm co cho vừa tám nệm và lâu dần thành thói quen?

- Dạ.

- Sao lại có chuyện này? Không khéo nó bị vẹo cột sống mất.

- Thì con đã nói vì kinh tế thị trường mà. Cụ thể hơn, đây là những sản phẩm dành cho trẻ sơ sinh. Nhà kinh doanh nào đó do bán ế đã có sáng kiến dồn hết vào cho các cháu lớn, buộc cha mẹ phải tiêu thụ giùm.

- Chắc là do "công văn" gợi ý của một vị lãnh đạo nào đó giống như ở...

Con gái tôi buồn buồn:

- Chắc vậy...

Cải hoa vào quá khứ

Nỗi giận

Ông bạn tôi là một "thầy địa lý" đã có trên ba chục thâm niên. Cách đây khoảng mười năm thầy chuyển vùng, từ châu thổ sông Hồng vào dạy ở đồng bằng Cửu Long. Tại vùng đất mới, không biết có phải vì thấy đất đai phì nhiêu, cây đu đủ vừa nhú lên khỏi mặt đất độ sỏi tay đã ra trái xum xuê, ửng ửng như đàn lợn con đang bú mẹ...mà thầy đã phát kiến ra một luận thuyết để bước vào lớp nào thầy cũng tranh thủ gài bằng được vào bài giảng tinh thần của cái luận thuyết đó. Thuyết của thầy là: "Cha ông ta đã ăn non đồng bằng sông Hồng. Giá cứ để đến bây giờ đắp đê thì đất đai ở đó phì nhiêu hơn đồng bằng sông Cửu Long nhiều vì lượng phù sa ở đó lớn hơn". Từ đó thầy chê bai các cụ nhà ta...

Bẵng đi nhiều năm, gần đây tôi mới lại được gặp thầy. Lại gặp đúng giữa mùa nước lụt. Mấy hôm nay ban ngày thầy bận cùng học trò chuyên trường đến một nơi cao hơn nên đêm đến mới hẹn tôi đến nhà được. Tôi phải gửi xe đầu hẻm rồi xắn quần bì bõm lội vào nhà. Mấy cây đu đủ, dưới ánh đèn vàng khè càng thấy vàng úa hơn như sắp ngã gục đồng loạt. Tôi ngồi với thầy chưa nóng chỗ đã thấy tiếng cháu gái trong nhà la tướng lên: "Bố ơi, con rấn nó nằm lên chiếc gối của con". Cháu chạy ra mặt mày xanh lè. Cả tôi cả thầy... lập tức cũng bị xanh theo. Khi hoàn hồn thầy bảo tôi:

- Con nổi dậy của thiên nhiên đây mà. Chúng ta tàn phá môi trường nhiều quá.
- Kể cả việc các cụ nổi giận vì ông đã nhạo báng chuyện đắp đê nữa chứ. Tôi định nói thêm như thế nhưng thấy mặt thầy vẫn chưa hết bàng hoàng nên không nữa...

Cải hoa vào quá khứ

Tôi sai một, chị sai mười

Tôi nhớ trong bộ phim được xem cách đây mấy chục năm có cảnh một thầy giáo dạy con vua (Hămlet thì phải) học. Lường trước việc có thể xảy ra, triều thần đã cho đứng bên cạnh hoàng tử một người thuộc loại "mình đồng da sắt" đề phòng khi cậu ta không thuộc bài, ông thầy có nổi quạu thì sẵn "cái má" đây tha hồ mà tát, vừa đỡ mang tội khi quân, vừa "giải tỏa" được những ám ức nghề nghiệp.

Đó là chuyện tôn trọng vai trò của mỗi người trong cương vị nghề nghiệp của họ. Sự tôn trọng này cần được bảo vệ ngay cả những lúc người ta phạm phải sai lầm, thậm chí có tội.

Xem trong công tác giáo dục hiện nay, tôi thấy nhiều thầy nhiều cô đã làm được điều ấy. Họ nhất loạt xưng hô với nhau bằng thầy, bằng cô dù thật thân quen hoặc trong những lúc đùa giỡn. Tức giận nhau lắm, các thầy các cô cũng phải nén lòng lại, không bao giờ dám để buột ra ngoài miệng những

tiếng tục tằn, thô lỗ, nhất là khi trước mặt học sinh... Còn trong chuyên môn thì dù biết đồng nghiệp sai rõ mười mươi cũng vẫn cứ phải "mũ ni che tai" mà "đóng cửa bảo nhau" để sau đó đánh chính, rút kinh nghiệm. Chứ cứ như câu chuyện tôi nghe được dưới đây, nghĩ giá không nên có mới phải.

Một cô giáo dạy Toán lớp 5 khi giảng về cách tính diện tích hình chữ nhật, đã đặt phép chia hai đại lượng không cùng đơn vị với nhau, như 150m X 80dm. Cô hiệu trưởng dự giờ, ngồi dưới, không chịu được, đã nhảy phắt lên bục cầm phấn giảng thay. Chẳng những thế cô còn chơi khăm cô giáo Toán bằng cách cho đổi hết hai đại lượng trên ra milimet. Kết quả chiều dài tám bảng đen đã không chứa đủ con số dài đặc của số thành. Thêm một kết quả nữa là học sinh được một trận cười bằng thích và cô giáo Toán không để đâu hết nước mắt.

"Về phương pháp sư phạm, tôi sai một, chị hiệu trưởng sai mười". Trong buổi rút kinh nghiệm sau đó, cô giáo Toán đã nói như thế.

Cài hoa vào quá khứ

Giấc mơ đã được giải mã

Đêm qua, bỗng dưng tôi nằm mơ thấy một cảnh kỳ lạ. Giữa một con đường nhựa phẳng lì, người ta dựng lên một chiếc cổng. Tất cả mọi người từ đi bộ, đi xe gắn máy hoặc xe hơi đến đây đều phải dừng lại cho hai người đàn ông đứng hai bên kiểm tra. Kiểm tra gì, tôi không rõ. Chỉ thấy người nào trả

lời bằng cách lắc đầu thì đều được đi vào cổng một cách dễ dàng, đường hoàng. Còn ngược lại, ai... gật đầu đều bị giữ lại để kiểm tra tiếp. Trong nhóm này có một số sau khi xí xồ xì xồ những tiếng nào đó nghe như tiếng Tàu, tiếng Tây... lại được đi tiếp. Số còn lại (không ít đâu nhé) thì khốn thay, tôi thấy họ phải rời những chiếc ô tô đời mới sang trọng, cởi giày, xắn quần để... a lê hấp... bì bõm lội dọc theo một cái rãnh bùn dài hàng chục mét sát ngay bên lề con đường bóng lộn, sang trọng kia.

- Sao lại được làm thế?

Tôi hét lên vừa đúng lúc có một cái đập tay rất mạnh vào người tôi.

- Cái ông này.

Tiếng bà xã gọi tôi làm tôi bừng tỉnh. Sau nhờ nhớ lại nên tôi giải mã được. Hóa ra, buổi tối hôm nay (18-10-1995) tôi xem tivi thấy đại biểu Kim Yến của tỉnh Sông Bé phát biểu tại hội trường họp Quốc hội, đại ý rằng: Hiện nay trong hồ sơ đề bạt cán bộ, người ta luôn vào không ít những văn bằng, chứng chỉ ngoại ngữ giả, để rồi khi tiếp xúc với người nước ngoài thì Tây nói Tây nghe, ta nói ta nghe...

Còn cảnh lội bùn trong đó? Chắc là trong tiềm thức của tôi thời nhỏ, khi phong trào diệt dốt diễn ra ở khắp mọi nơi. Đầu làng nào cũng có những chiếc cổng chào dành cho người biết chữ và những hố bùn cho ai đó chưa đạt yêu cầu. Chỉ có khác là lần này người ta không kiểm tra chữ Quốc ngữ mà lại là ngoại ngữ. Ai lắc đầu nói là mình "không biết" thì thôi, cứ việc vào cổng đảng hoàng (vì không biết tiếng nước ngoài đâu phải là có tội). Tội là người khai man, ra chuyện ta đây để lấy đó làm cái thang leo lên đài danh vọng và lên lương cùng nhiều bổng lộc khác kèm theo.

Cài hoa vào quá khứ

Dừng để con cháu chúng tôi mơ ước lớn lên được làm nghề đạp xích lô

Xin nói ngay: Tôi sẽ cãi đến cùng nếu ai đó bảo rằng cái xe tay do người kéo ngày trước với cái xích lô ngày nay không có họ hàng bà con với nhau, rằng đạp xích lô ngày nay chả khác gì lái máy bay phản lực(!)

Rất may cho thế hệ chúng tôi ngày trước (những người năm sáu mươi tuổi hiện nay) là khi lớn lên chỉ còn nhìn thấy chiếc xe tay trong viện bảo tàng, hoặc trong tranh minh họa trên báo Le Paria của nhà cách mạng Nguyễn ái Quốc. Mới gián tiếp thấy như vậy mà chúng tôi đã bùi ngùi thương xót cho số phận dân tộc mình. Còn xích lô, thú thật, tuy ít nhìn thấy nhưng chúng tôi cũng chẳng mấy cảm tình dù hồi đó chúng tôi luôn phải còng lưng cùng nhau gánh nặng lặc lè và đi bộ. Tôi dùng chữ "cùng nhau" vì ngày đó sương là sương chung và khổ cũng là khổ chung, chứ không có cảnh, người này gầy dơ xương, lưng dầm mồ hôi, còng lưng đạp xe để hầu hạ cho kẻ khác phồn phơ.

Tôi còn nhớ vào quãng năm 1960, ở ngoài Bắc, trên tạp chí Văn Nghệ Quân Đội, có một cái truyện ngắn được giới trẻ rất thích. ấy là chuyện "Tôi đi xích lô", không biết của một nhà văn nào đó miêu tả một anh bộ đội về phép, nhờ xe, phải kêu đến xích lô. Nhưng ngồi lên xe rồi, thấy người khác gò lưng phục vụ mình, ngượng quá, anh đã nhảy xuống năn nỉ ông xích lô cho anh

thay đổi vị trí. Anh đạp xe . Còn ông kia thì cứ việc ngồi vào chỗ của anh. Chúng tôi khoái chuyện này vì nó nêu lên được cái nét mới của thời cuộc, nó xoá đi sự phân biệt giàu nghèo, xoá đi ý nghĩ về quan hệ chủ với tớ, nô lệ với chủ nô.

Vậy mà nay, buồn thay, hình ảnh ấy, mối quan hệ ấy, người ta còn muốn khôi phục cho nó sống lại, cho nó cháy thành ước mơ ở lứa tuổi thần tiên, khi trong sân chơi trường mẫu giáo nọ, người ta sắm hàng chục chiếc xích lô mi ni cho trẻ em thi nhau đạp, cho các em ngồi trong thùng xe thì mơ thành ông chủ bà chủ, ăn trên ngồi chốc, cho các em gò lưng đạp thì mơ ước lớn lên mình sẽ đạp xích lô.

Sao không cho các em chơi trò cầm búa cầm kìm hoặc lái máy bay?

"Xin đừng để con cháu chúng tôi mơ ước sau này lớn lên làm nghề đạp xích lô". Tôi có nghe chính một bác đạp xích lô nói như thế.

Cài hoa vào quá khứ

Thoát chết vì là... chồng cô giáo

Tôi không là thầy giáo hay nói đúng hơn, tôi nghỉ dạy lâu rồi nhưng nhờ vợ nên năm nào vào dịp 20-11 cũng được vui chung niềm vui của nhà giáo. Ấy là được tự tay bóc những chiếc phong bì bên trong đựng những tấm thiệp hồng, được treo lên tường những khung hình dán lời chúc tụng bằng mốp trắng do các em đặt mua từ mấy bác thợ thủ công. Đôi khi được ngắm những

mảnh vải hoa rực rỡ dùng để may áo dài do các em hùn nhau mua tặng. Những quà trên là của vợ tôi. Tôi đâu có được vinh dự ấy. Vậy mà lễ năm ấy tôi lại có quà, gói bằng giấy báo hằn hoi, do một em bé lạ mặt đem tới. Cả nhà tôi hồi hộp mở ra xem. Trời ơi, một cục đá. Vâng, một cục đá to như quả trứng ngỗng. Cả nhà bàng hoàng phấp phồng. May sao, hôm sau chủ nhân của gói quà ấy lại đến nhà. Lúc ấy vợ con tôi đều đến trường cả. Chỉ có mình tôi ở nhà.

- Thầy nhận ra em chứ?

Thú thật, làm gì mà tôi không nhận ra cái anh chàng tên là Phương, bụi đời sống lang thang vỉa hè xó chợ có tiếng lưu manh ở cái thị xã nhỏ bé này.

- Nhận ra. Tôi đáp.

- Và thầy cũng đã nhận được món quà đặc biệt của em, cái cục đá ấy?

Tôi tím mặt:

- Anh định đòi hỏi gì ở tôi?

Phương cười, lễ độ:

- Em không đòi hỏi gì ở thầy mà chỉ muốn nói rằng nếu em không kịp thời phát hiện ra thầy là chồng cô giáo đáng kính của em thì em đã tặng thầy trọn cục đá này vào đầu lúc 10 giờ khuya đêm hôm kia khi thầy đi xem hát về một mình.

- Vì sao vậy?

- Vì em đội ơn cô giáo vợ thầy nhiều lắm. Em biết chữ, biết nhận ra điều hay lẽ phải ở đời là nhờ ở cái lớp học tình thương do cô dạy dỗ.

- Không, tôi muốn hỏi vì sao anh lại căm thù tôi kia.

Phương mỉm cười rồi tóc vạt áo lên cho tôi xem. Một vết chém dài chạy ngang thắt lưng đã được thành sẹo.

- Vì cái truyện ngắn của thầy đăng ở báo đấy. Em thề với thầy từ lâu rồi nghe lời cô giáo em không còn trộm cắp nữa. Vậy mà thầy vẫn viết về một

thằng Phương bụi đời, nửa đêm cạy cửa vào nhà người ta lấy trộm xe Honda để cái gia đình ở gần chùa Quan Đế cũng bị mất xe như thế đã nghi em là thủ phạm rồi cả nhà xúm vào đánh đập em đến mức này, may mà có mấy anh công an can thiệp.

Tôi định nói với Phương rằng đây chỉ là truyện ngắn, là hư cấu nhưng thấy không phải là lúc nói chuyện đó, đành nói lời sau cùng:

- Rất cảm ơn Phương.

Không ngờ Phương lại gạt đi:

- Ấy chết, phải cảm ơn người vợ của thầy mới đúng. Nếu cô giáo không phải là vợ của thầy thì rồi không biết điều gì sẽ xảy ra...

Cài hoa vào quá khứ

Tiên học lễ...

Trong giờ giải lao một hội nghị, hiệu trưởng Q. oang oang tuyên bố:

- Các nơi nên học tập trường tôi. Dựng một tấm biển rõ to, rõ dài trước cổng trường câu nói của tiên nhân: TIÊN HỌC LỄ, HẬU HỌC VĂN. Tôi cho rằng lâu nay đạo đức học sinh xuống cấp là do không quán triệt đầy đủ câu danh ngôn ấy.

Hiệu trưởng N. nghe vậy đã nổi máu hồng bào:

- Ông biết gì về chữ "Lễ" mà dám bàn đến nó. Lễ là lễ nghi, phép tắc chứ đâu chỉ là đạo đức. Nói "tiên học lễ" cũng chả khác chi nói: "Trước khi vào

lớp phải học nội quy". Vậy nó là biện pháp chứ đâu phải là mục đích của sự nghiệp giáo dục. Một kẻ có "Lẽ" nghiêm chỉnh vẫn có thể là kẻ tàn ác, bất nhân, sống thờ ơ với đồng loại. Ông rõ thật là...

- Là sao? Là đồ ngu phải không? Này thì ngu.

Hiệu trưởng Q. đang ngồi bỗng chồm lên đẩy mạnh N. ngã dúi vào tường.

Các hiệu trưởng chúng kiến vội đến can. Một người nói với Q.:

- Vậy ra chữ Lẽ của ông là thế đó, phải không?

Chuyện trên thực ra chỉ là cá biệt, có một không hai trong giáo giới... Nhưng chả lẽ vì thế mà ngại, không dám chép ra đây.

Cài hoa vào quá khứ

Học bạ là tấm văn bia

Biết tôi thường viết bài cho chuyên mục CÂU CHUYỆN SỰ PHẠM, một bạn đọc từ tỉnh Thái Bình đã gửi cho tôi một văn bản photocopi mà thoát nhìn không ai ngờ đó là trang trích từ một cuốn học bạ. Vì học bạ gì mà thầy chủ nhiệm lại nhận xét quá trình học tập của một học sinh như thế này: Có ý thức giáo dục gia đình, tham gia công tác địa phương tốt, công tác lớp có trách nhiệm, lao động đầy đủ. Quan hệ bạn bè bình thường. Kỷ luật trật tự có tiến bộ. Học tập khá.

Tôi đọc mà thấy giật mình. Sao mà lạ kỳ và ngược đời thế vậy? Học bạ mà lại ghi thành tích học tập xuống cuối cùng trong khi lại đưa lên hàng đầu cái

chuyện chẳng đâu vào đâu. Còn lời phê: Có ý thức giáo dục gia đình là thế nào nhỉ? Cái gia đình nào đó ấy làm sao mà phải giáo dục? Trộm cướp, rượu chè, cờ bạc? Nếu vậy thì sao lại đẻ ra một đứa con "ngoan" như thế? Mà sao lại có chuyện con cái dạy dỗ lại cha mẹ? Và lại ý thức là truru tượng mà cái truru tượng này lại ở tận trong gia đình học sinh chứ có ở trường ở lớp đâu mà các thầy nắm bắt được? Lại còn chuyện tham gia công tác địa phương tốt nữa chứ. Đây là lời khen hay chê? Nếu khen thì học sinh lấy thì giờ đâu mà học?

Lời phê được đề ngày 31 tháng 5 năm 1960 do thầy giáo chủ nhiệm có tên là B.T. ký và được sự "ĐỒNG Ý VỚI LỜI PHÊ TRÊN" kèm theo chữ ký với con dấu vuông (chắc là đỏ) của thầy hiệu trưởng T.X.T.

Người gửi cho tôi ngoài câu ghi chú: "Ông nên nhớ dòng chữ phê trong học bạ không phải là chữ do chính tay ông giáo B.T, viết mà là chữ của một học sinh", thì không hề viết thêm điều gì. Hình như ông muốn nhường phần ấy cho tôi. Vậy tôi xin tiếp lời ông:

"Kính thưa các thầy các cô giáo. Học bạ là tấm văn bia, là cây gậy định hướng đầu đời cho từng con người. Xin các nhà giáo đừng coi thường, chớ tùy tiện... để rồi gây nên những vết thương lòng, hằn nên những vết sẹo suốt đời không xoá nổi trong mỗi con người như trường hợp vừa nêu trên..."

Cải hoa vào quá khứ

Câu chuyện nhỏ lấy ra từ phim 12A và 4H

Xem xong bộ phim truyền hình "12A và 4H" trong chương trình VTV3 chiều chủ nhật hàng tuần, một học sinh lớp 12 nói với tôi:

- Cái phản ứng của bạn Ngôn đối với thầy giáo Vật lý, cháu thấy đúng đấy ạ! (Cháu chỉ không tán thành thái độ quá hỗn láo của bạn ấy). Thầy gì mà trù dập học sinh quá quắt đến vậy... Ba tiết liền chỉ tập trung kiểm tra vào một người trong khi nhiều người không hề bị như thế, khiến cho Ngôn có quyền nghi ngờ về cái động cơ "giáo dục" của người thầy ấy. Ông làm thế vì sự tiến bộ của Ngôn hay vì muốn thoả mãn sự trả thù, muốn hạ nhục cậu ta trước lớp?.

Câu nói của chú học sinh lớp 12 buộc tôi phải suy nghĩ... Đúng là ở trong lớp hiện nay có nhiều thầy đối xử với học trò như thế thật. Tức là chỉ nhằm vào cái xấu, cái không tốt của học sinh để mà trị làm cho nhiều em đáng lẽ trở nên tốt lại hoá ra xấu, càng ngày càng xấu.

Tôi chợt nhớ đến một cuốn sách vừa đọc, kể chuyện một vị Tổng thống nước nọ. Sáng hôm ấy, những người giúp việc ông bỗng dung thấy ông cất lời khen cô thư ký rằng: "Chiếc áo cô mặc hôm nay thật đẹp. Cô có duyên lắm...". Mọi người lấy làm ngạc nhiên vì xưa nay vị Tổng thống vốn ít nói những lời như thế. Họ chưa kịp đoán xem sao thì đã thấy ông nói tiếp: "Lời

tôi mới khen đó, cô đừng lấy làm tự phụ. Tôi chỉ muốn làm vui lòng cô thôi. Từ nay tôi muốn khi đánh máy, cô để ý tới những dấu chấm câu hơn chút nữa...".

Trước khi góp ý cho cô thư ký về dấu chấm câu, ông Tổng thống nọ còn phải có việc làm tế nhị như thế. Huống chi một con người nổi tiếng ngỗ nghịch, phá phách như anh chàng Ngôn trong phim...

Cài hoa vào quá khứ

Chí Phèo hay AQ?

Đường đông nghẹt người và xe. Trước mặt tôi là hai em học sinh đua nhau trên một chiếc xe đạp. Tôi nhận ra họ là nhờ ở tấm biển hiệu đeo trước ngực khi một em ngoái lại nhìn tôi. Các em cứ nhất định chạy giữa lòng đường mặc dù tôi đã nhiều lần bóp còi xin vượt. Tôi thấy em ngồi sau đấm lưng có ý bảo em nhường trước nhường đường cho tôi nhưng em kia vẫn không chịu. Rồi tôi tìm cách vượt qua được hai chàng ngang bướng này. Nhưng không đầy một tích tắc sau, lại nghe đánh xoảng một tiếng. Ngoái lại. Trời ơi, một phụ nữ với đứa con nhỏ ngã sóng soài trên mặt đường. Hóa ra bánh trước xe honda của chị móc phải bánh sau chiếc xe đạp của hai em kia. Mọi người xúm lại. Tôi cũng quay lại. Người mẹ mặt mày xám ngoét. Còn đứa trẻ thì mặt mũi đầy máu, nằm bất động như một xác chết... Chiếc xe đạp của hai em học sinh cũng bị ngã nhưng cả người lẫn xe vẫn không hề gì ...

Trong lúc mọi người xúm lại bế cháu bé lên xe đi cấp cứu thì tôi nghe em học sinh ấy trả lời câu hỏi của ai đó:

- Tôi không biết. Hai xe đụng nhau... Lỗi trước hết bao giờ cũng thuộc về xe gấn máy. Còn xe đạp là xe thô sơ. Phải ưu tiên chứ!

Hiện nay trên đường phố, hiện tượng xe xích lô, xe đạp cứ hàng ba hàng bốn, nhớn nhơ, dung dăng dung dẻ giữa đường, mặc kệ những xe có động cơ đi phía sau phải tìm cách luồn lách để vượt lên là điều phổ biến, diễn ra thường xuyên và khắp nơi. Nếu những người này vì không hiểu luật giao thông, hoặc vì ngang bướng, thích quậy phá, thì còn có phần thông cảm được. Chứ nếu cứ cậy thế ta đây thô sơ, ta đây đối tượng cần chiếu cố của xã hội để rồi đòi mọi người phải ưu tiên, là điều không thể chấp nhận được. Trạng thái tâm lý này không ra Chí Phèo, cũng chẳng phải A.Q. Không biết nên gọi là gì? Mong các nhà giáo đừng bỏ qua nó.

Cài hoa vào quá khứ

Nên học thêm ông ở điểm này

Tôi đến chơi nhà một người bạn vừa lúc cậu con trai út đi học về. Khác hẳn mọi lần, hôm nay cháu chỉ miễn cưỡng chào tôi bằng cái gật đầu rồi cứ với vẻ mặt lằm lì, khó hiểu, cậu ta chạy tọt vào nhà trong. Thấy vậy, mẹ cháu liền đi theo cháu. Lát sau chị chạy ra thanh minh với tôi:

- Bác thông cảm. Cháu nó buồn vì chuyện cô giáo ở trường!

- Sao thế? - Tôi hỏi lại.

Chị vui về:

- Ôi, chả là thế này. Chúng tôi có hứa với cháu bài Tập làm văn kỳ này nếu được 8 điểm trở lên thì bố mẹ sẽ có phần thưởng. Cháu cũng tin như thế nên ngày nào cũng trông ngóng cô trả bài. Vậy mà cô cứ khát lần hoài. Nay bảo mai, mai bảo kia... Chỉ tội, thằng bé...

Nghe chị kể, tôi rất thông cảm với cháu. Thời nhỏ, đi học, ai mà chả nhiều lần đau đầu chờ ngày thầy trả bài như thế. Và lớp nào mà chẳng vỗ tay vang nhà khi thấy từ xa thầy khệ nệ ôm chồng vở bài làm của học trò đến. Tôi chạnh nghĩ đến nhà văn Nguyễn Hồng. Nghe nói lúc sinh thời, mỗi lần chuẩn bị đưa các con, khi ấy còn nhỏ, từ Nhã Nam (Hà Bắc) về Hà Nội, chỉ đến lúc chuẩn bị ra tàu, lên xe ông mới báo cho các cháu biết. Ông bảo báo trước vừa làm chúng háo hức, mất ngủ vừa ngộ có sự cố gì xảy ra chưa đi được thì chúng lại cho là nói dối.

Mong thầy cô giáo nào gặp trường hợp như cô giáo kể trên, bên cạnh việc dạy những cái hay cái đẹp của văn Nguyễn Hồng cũng nên học thêm ông ở điểm này.

Cài hoa vào quá khứ

Rõ là người tử tế

M là giám đốc Trung tâm dạy nghề tỉnh X., bị kỷ luật buộc thôi việc, chuẩn

bị ra toà về tội tham ô, trong đó có hành vi bán văn bằng, chứng chỉ cho một số học viên không hề phải đi học hoặc đi thi.

Giữa những ngày buồn bã, muốn cho M. khuây khỏa, vài bạn bè chí cốt đã bỏ tiền ra chiêu đãi ông mấy châu bia ôm.

Bữa nọ, ngà ngà say, M. bá vai bá cổ một cô tiếp viên đòi "cho thơm miếng nào". Nhưng cô gái không chịu, cứ xua tay phản đối.

- Sợ phai son hả? Để anh trả thêm tiền bo cho.

Không dùng được, cô gái gằn giọng:

- Không nhìn thấy môi người ta sưng vù như trái nhót chín hay sao?

M. làm bộ ngơ ngác:

- Sao thế cưng?

- Tại mấy thằng cha bác sĩ dôm đó.

- Nó gạt em à? Sao cưng dễ tin người thế vậy?

- Ai mà chả phải tin khi hắn chung ra to tướng giữa nhà tờ chứng chỉ đã tốt nghiệp khoa thẩm mỹ do cái thằng cha khôn nặn nào đó ký vào.

M. đã bắt đầu choáng váng, tay run run nhưng vẫn cố hỏi lại cho rõ:

- Cưng có biết ai ký không?

- Em đâu có thèm đề ý. Nhưng thấy người ta bảo đó là chữ ký của lão M. giám đốc Trung tâm... Phen này Tòa xử hắn, chị em bảo nhau sẽ kéo đến thật đông để vạch mặt cái quân nôi giáo cho giặc, chó chết ấy.

M. choáng váng, lả đi như tàu lá héo. Cô gái đưa bàn tay mềm mại khe khẽ vuốt tấm lưng béo núc ních:

- Mới thế mà đã say. Rõ là người tử tế. Cả từ trong nét ăn nét uống.

Cài hoa vào quá khứ

Người gác cổng trường

- Không! Cô cứ phải về nhà thay đồ rồi trở lại đây tôi sẽ cho cô vào trường... Giọng người đàn ông khá gay gắt. Tôi nhận ra ông, người bảo vệ, người gác cổng của Trung tâm giáo dục thường xuyên quận Tân Bình (TP.HCM).

Người con gái vẫn kiên trì năn nỉ.

- Bác làm ơn cho cháu vào... lấy được cái chìa khoá em cháu mang theo vào lớp, là cháu ra ngay à...

Tôi nhìn cô. Một cô gái còn khá trẻ, tay dắt chiếc xe Honda, trên người mặc chiếc áo thun dày và chiếc quần soọc... Cô vẫn năn nỉ gần như muốn khóc:

- Bác ơi, không có chìa khóa thì cháu làm sao mở cửa vào nhà mà thay đồ được...

- Tôi không biết... Cứ thay đồ đi, tôi sẽ cho vào... Cô gái chỉ còn biết âm ức dắt xe quay về... Chờ cho cô gái đi khuất, tôi hỏi nhỏ người gác trường:

- Sao ông khát khe thế?

Ông ta cười:

- Trường học là chốn trang nghiêm, không thể tùy tiện, cầu thả được.

Nói vậy thôi, chứ thật ra tôi cũng thầm cảm ơn người gác cổng trường này.

Từng nghe nói, ở một nước nọ nổi tiếng với nhiều tụ điểm ăn chơi sa đọa, vậy mà khi một nữ diễn viên điện ảnh Việt Nam mặc trên người chiếc áo dài

mỏng dính da đến thăm một ngôi đền, cô vẫn bị người gác đền kiên quyết từ chối không cho vào viếng vì ăn mặc thiếu nghiêm túc...

Nhưng đó là ở chốn đền đài, miếu mạo... Còn ở cổng trường... thật tình lâu lâu mới gặp như trường hợp vừa nêu... Ôi, giá như trường nào cũng có những người gác cổng như thế, chắc chắn chả đâu còn cảnh hàng quán họp chợ ì xèo trong khuôn viên nhà trường, chả còn cảnh gia đình nhà nọ ngang nhiên hùng hổ kéo bầu đoàn thể tử vào đánh cô giáo trọng thương ngay trên bục giảng như ở Quận 4, TP. Hồ Chí Minh vừa rồi. Và còn nhiều điều tốt đẹp nữa.

Cài hoa vào quá khứ

Đâu phải chuyện chơi

Đâu chuyện này thì nhiều người đã biết: Có ông hàng cá treo trước cửa tấm bảng đề Ở ĐÂY CÓ BÁN CÁ TƯƠI. Một người đi qua thấy vậy góp ý:

"Không bán ở đây thì bán ở đâu?" Người bán cá vội xóa đi hai chữ Ở ĐÂY.

Người thứ hai đi qua lại nói: "Để nhà ông có bán thêm cá ươn hay sao?".

Thế là tấm bảng chỉ còn lại hai chữ BÁN CÁ. Đến lượt người thứ ba: "Ông có cho ai đâu mà phải đề như thế?". Chữ BÁN lại bị xóa tiếp để cuối cùng chỉ còn lại đọc nhất chữ CÁ. Vậy mà có người vẫn không để yên: "Cái con vật đựng đầy trong rổ là con gì vậy?". Chữ CÁ liền bị xóa đi nốt.

Chuyện trên ngoài ngụ ý răn đời (không nên thấy ai nói gì cũng nghe theo

ngay) còn có dụng ý hướng dẫn người ta cách viết bảng. Viết hoặc xóa chữ nào là cả một sự cân nhắc, thận trọng. Chữ dùng như câu chuyện mà tôi sắp kể sau đây: Trong giờ "Giáo dục công dân" ở một lớp nọ, khi định nghĩa "Thế nào là năng động sáng tạo?", một cô giáo đã ghi lên bảng: "... là sự say mê tìm tòi, phát hiện và xử lý các tình huống...". Câu này nguyên văn trong sách giáo khoa có từ "linh hoạt" đặt trước từ "xử lý" nhưng cô giáo đã tự tiện bỏ đi làm câu định nghĩa càng trở nên tối nghĩa hơn.

Kẻ viết bài này trộm nghĩ, giá bốn ông quân sư quạt mo về viết bảng cho ông hàng cá kia biết chuyện này hẳn phải lên tiếng:

- Coi vậy, xóa đi một chữ của người ta đâu có phải chuyện chơi!

Cài hoa vào quá khứ

Vì sao Cu Tý "tè" ra lớp

Trong một truyện ngắn đăng trên báo Giáo Dục và Thời Đại viết về trẻ lớp 1 có một chi tiết thú vị. Để các cháu đỡ "bậy" ra lớp, ra quần, cô giáo phụ trách đã phải quy định là cháu nào "đại tiểu tiện" thì cứ việc tự do ra khỏi lớp, không cần phải xin phép gì cả. Tức là để tránh những thủ tục phiền hà làm cho trẻ sợ sệt, ngại ngần. Vậy mà cu Tý vẫn cứ tè bậy như thường. Thì ra cu cậu không hiểu nghĩa chữ "đại tiểu tiện" là gì.

Đọc chi tiết này, lại nhớ đến mẩu chuyện vui. Có một vị trưởng giả, không muốn dùng ngôn ngữ thường ngày mà ông cho là dung tục quê mùa, nên đã

bắt người hầu phòng phải nói và nghe theo "ngôn ngữ" do chính ông cải biên, sáng tạo ra. Ví dụ: ngọn lửa thì gọi là Con gà trống có mào đỏ. Ông ta là ngài của tất cả các ngài; nước là cái ao trong xanh; cái rèm là áng mây mềm mại trước đầu ngọn gió... Thế là, bữa nọ, khi ông ta đang ngủ say thì bị người hầu phòng gõ cửa dồn dập. Anh ta vừa nghĩ vừa ấp úng nói: "Thưa ngài của... tất cả... các ngài... con gà trống... có... mào đỏ... đã... thè cái lưỡi thần kỳ liếm vào áng mây mềm mại trước đầu ngọn gió... Thưa ngài của tất cả các ngài... Con đã lấy cái ao trong xanh... nhưng..."

Khi anh hầu phòng nói hết câu và vị trưởng giả kia nghe thủng được câu chuyện thì ôi thôi, căn nhà của ông ta đã bị thiêu sạch sành sanh rồi.

Hai câu chuyện, hai đối tượng, hai hoàn cảnh khác nhau, nhưng đều cùng chung là nạn nhân của những ngôn ngữ không phải là của mình...

Bài học này đâu phải chỉ dành cho cô giáo lớp 1 và vị trưởng giả xa lạ kia!

Cài hoa vào quá khứ

Còn phải là những cao thủ nữa

Đó là một lớp bắt trị với bốn chục học trò như bầy quỳ con có vũ trang, đứng đầu là tên Gơ-vec-rê-xki "khét tiếng". Giáo viên chủ nhiệm trước bắt lực đã phải xin chuyển sang lớp khác. Bây giờ đến lượt tôi. Ông hiệu trưởng dẫn tôi đến trước cửa lớp để mặc mình tôi bước vào. Bốn chục cặp mắt trẻ con nhìn tôi không chớp. Tôi thì nhìn bọn chúng bằng cặp mắt của người

dạy... sư tử. Tôi nhận ra ngay thủ lĩnh Gơ-véc-rê-xki, loắt choắt, đầu cạo trọc lóc, hồng hai chiếc răng cửa. Nó gườm gườm nhìn tôi, trong tay cầm một quả cam to tướng. Nó ném quả cam về phía tôi. Tôi né tránh được. Tức tối nó chĩa súng cao su đạn giấy định bắn vào tôi. Như theo lệnh, 39 trò khác cùng chĩa súng đồng loạt. Đúng lúc đó có con nhặng xanh bay vo ve qua cửa sổ vào lớp. Tôi nói ngay:

- Gơ-véc-rê-xki, em có thể bắn hạ được con nhặng bản thủ này không?

Nó đáp:

- Dễ ợt!

Nó bắn. Không ngờ bị trượt. Cả bọn lần lượt bắn theo. Cũng đều trượt nốt. Giờ của tôi đã đến. Tôi ra lệnh cho Gơ-véc-rê-xki đưa súng và đạn giấy. Tôi biết số phận sư phạm của tôi lúc này phụ thuộc vào tài thiện xạ của mình.

Tôi nhắm bắn. Con nhặng xanh rơi xuống. Tôi ra lệnh:

- Ngoài súng cao su của Gơ-véc-rê-xki đã có trong tay tôi, các em khác phải nộp ngay súng của mình...

Ba mươi chín em còn lại lẳng lặng ngoan ngoãn làm theo.

- Thôi bây giờ chúng ta vào học...

Tôi nói tiếp. Lập tức ngay sau đó tiếng mở sách soàn soạt vang lên.

Truyện trên có nhan đề là "Bốn chục con quỷ và một con nhặng xanh" của Gio-van-ni-môxca (ý) do Khánh Minh dịch. Đó là chuyện bên Tây. Còn đây là bên Ta. Chuyện nhà giáo ưu tú Đỗ Hữu Tài, hiện nay là Phó giám đốc Sở Giáo dục- Đào tạo tỉnh Đồng Nai, lúc còn là hiệu trưởng trường PTTH Ngô Quyền đã ra tay dẹp bọn côn đồ thường lấy sân trường làm nơi "tỉ thí", lấy thầy trò làm chỗ để chúng giải tỏa sự ngứa ngáy tay chân, được in trong cuốn May quá, lòng tốt vẫn còn đây của nhà văn Nguyễn Vũ Tiềm... : "Lần này vừa tới cửa lớp, gặp một thầy giáo cầm sổ điểm bước ra, K. (tên côn đồ) xuất chiêu liền mấy chương. Hấn quay ra, nhưng không qua mặt được hiệu

trưởng Đỗ Hữu Tài. Chỉ ba bước, anh nhảy tới tóm gáy tên K.; dí đầu nó vào tường, bắt phải xin lỗi các thầy giáo... Mọi người lo cho anh... Thằng K. bỗng quay ngoắt người dùng thế võ hiểm phóng mũi giày vào cái bụng hơi nặng nề của Đỗ Hữu Tài. Anh nghiêng người né được, rồi thuận tay bóp cằm và K. đã phải ngã ạch dưới chân anh... Các tay "anh chị" du đãng từ đó không dám vào trường quậy phá nữa".

Thế mới biết muốn dạy tốt, người giáo viên đối với học sinh không chỉ là bậc thầy về kiến thức, đạo đức... mà có những lúc còn phải là cao thủ... ở những lĩnh vực khác. Nghề thầy giáo khó lắm thay.

Cài hoa vào quá khứ

Dạy Sử bằng âm thanh của quá khứ

Nghĩ cho cùng, âm thanh, dù chưa được chất lọc, sắp xếp theo cung bậc bổng trầm, thành những nốt nhạc, những bài hát, nhưng một khi đã gắn bó với tâm hồn hoặc tâm sự của mỗi người thì nó đều mang sức gọi cảm, sự liên tưởng khác nhau... Chẳng có vậy mà ở truyện tiểu lâm dân gian kia, khi nghe ông hàng xóm chơi đàn bầu, dù tài năng của ông ta chỉ tới mức bịch bịch phèng phèng, người đàn bà goá nọ vẫn cứ phải thôn thức năm canh. Vì tiếng "đàn" ấy đã làm chị nhớ đến tiếng bịch bông (âm thanh phát ra từ một dụng cụ làm tơ những sợi bông ngày xưa), nghề kiếm sống lúc bình sinh của người chồng quá cố. Mà cũng chẳng riêng gì người quả phụ ấy... Chúng

ta cũng thế thôi... Nghe hai thanh tre gõ vào nhau, có người nhớ đến giây phút đau buồn khi đưa tiễn người thân về với "cát bụi", lại có người nhớ đến một bát mì "xực tắc" từ những gánh hàng rong, đêm đông mưa phùn gió bắc ở Hà Nội...

Âm thanh mộc mạc thô sơ còn thế, hướng chi âm nhạc... Sức gọi nhớ, liên tưởng của nó mạnh mẽ biết chừng nào. Người đầu tiên biết sử dụng sức mạnh này vào công tác sư phạm có lẽ là thầy Mác Tuyên. hiện đang dạy ở trường Nguyễn Văn Trỗi, Nha Trang, Khánh Hòa, một nhà giáo đã 30 năm dạy môn Lịch sử, người nhạc sĩ đã bỏ công hàng chục năm trời để sáng chế ra cây đàn mang tên Lạc Cầm độc đáo nổi tiếng, cốt cách Xưa nhưng lại mang âm sắc Nay. Sau mỗi tiết giảng, bao giờ thầy Mác Tuyên cũng dành ra 3,4 phút để hát lại những bài hát liên quan đến những sự kiện lịch sử ghi trong bài giảng. Dạy bài "Khởi nghĩa Bắc Sơn" (lớp 12) thầy hát: Ôi, còn đâu đây sắc chàm pha màu gió. Bắc Sơn, đây hố sâu mồ chôn... trong nhạc phẩm Bắc Sơn của nhạc sĩ Văn Cao. Dạy bài Khởi nghĩa Ba Tơ, thầy hát cho các em nghe bài Du kích Ba Tơ. Dạy Chiến dịch Tây Bắc thầy ca: Qua miền Tây Bắc núi vút ngàn trùng xa.... Cứ thế, những sự kiện lịch sử được những âm thanh nâng bổng cứ bay xa, ngân vang mãi trong lòng các em.

Dạy Sử, thực chất không phải chỉ là để bắt các em phải nhớ cho được những sự kiện khô cứng mà là giúp các em biến sự kiện đó thành tâm hồn, thành tình cảm của mình... Về điểm này, nhà giáo, nhạc sĩ Mác Tuyên đã ghi được một dấu son.

Cài hoa vào quá khứ

Lại nói về quảng cáo

Có lẽ, một lần nữa, lại phải bàn về tính sư phạm trong công việc quảng cáo. Nếu không thì mãi mãi tiếp diễn cảnh "trống" nhà trường đánh xuôi còn "kèn" tivi cứ thổi ngược.

Ví dụ: Trong sư phạm người ta kỵ nhất, mĩa mai nhất lối vào đề bài giảng theo kiểu "ông chẳng, bà chuộc". "Con chó còn được gọi là con gì?" - "Thưa thầy, con cây ạ!" - "Vậy, hôm nay chúng ta sẽ học về cấu tạo của chiếc cây 51". Thì trên tivi hiện nay lại nhan nhản kiểu vào đề đó: "Anh ấy là người thành đạt... Được như thế là nhờ biết sử dụng bao cao su Ô- kê..." (quảng cáo bao cao su Ô-kê).

Trong giáo dục, điều cần tránh nhất là người này dạy một đằng, người kia làm ngược lại (giả sử có trái ý nhau thì cũng phải tế nhị, không cho trẻ biết). Vậy mà khi bà la cháu: "Đừng nghịch, xà bông ăn tay đó cháu", mẹ đã bênh ra mặt liền: "Cứ để cho cháu chơi đi mẹ" (quảng cáo cho xà bông Đôn).

Lại nữa, thầy còn khuyên trò: ngáp, hắt hơi, hoặc ho phải nhớ lấy tay che miệng lại. Vậy mà trên tivi, anh chàng nọ đã ngang nhiên phả hơi vào mặt bạn gái khiến cô ta phải lấy tay quạt quạt... (quảng cáo kẹo cao su).

Chưa hết. Trong giảng dạy, không ai đồng tình với việc học trò tìm cách dối, gạt thầy để trốn học. Vậy mà trên tivi lại có đấy. Một đứa bé đang tập đàn,

thấy ngoài cửa có bạn đến rủ đi chơi, đã gạt người lớn bằng cách đặt lên mặt đàn chiếc ca-sét có âm thanh giống hệt của chiếc đàn (quảng cáo ca-sét).

Vân... vân...

Đề nghị những nhà quảng cáo xem lại những điều trên.

Cài hoa vào quá khứ

Xem "tướng" học trò

Đời tôi, thế mà có lần đã đoán trúng hậu vận của không phải một mà là 4 người trong cùng một lúc. Phải nói người dạy tôi làm việc này là ông thầy đồ trong chuyện dân gian mà nhiều người đã biết. Ông đồ ấy nhân hôm trời đổ mưa đã ra câu đối "Vũ vô kiềm toả năng lưu khách" (Mưa không then khoá mà giữ được khách lại). Để rồi dựa vào vế đối lại của từng học trò, ông đoán trước được hậu vận của từng người. Về sau, thời gian đã minh chứng cho những điều đoán trước của ông. Cái cậu có vế đáp: "Sắc bất ba đào..." ngày ấy bây giờ đã chìm ngập cả cuộc đời vào những cuộc tình trăng gió, chả làm nên trò trống gì. Còn cái cậu ví "Trăng như cái cung..." thì đúng là đã lao vào con đường binh nghiệp. Người còn lại, là anh học trò có sự liên tưởng đến quái gỡ "Cục phân... nó không là gì mà điều khiển được con người" thì nay tuy đã trở thành giàu có nhưng vẫn không sao từ bỏ được cái tính bần tiện cố hữu của mình.

Cách đây khoảng mười năm, tôi cũng đã có lần làm thế. ấy là một hôm tôi

được hân hạnh đưa mấy ông nhà văn có tác phẩm giảng dạy trong nhà trường đến thăm một cô giáo dạy văn. Hôm đó cô đang dạy riêng cho 4 em chuẩn bị đi thi học sinh giỏi. Cô giáo vội vã cho các em nghỉ giải lao với ý muốn để các em được thoải mái chuyện trò với các nhà văn, những người mà các em mới chỉ được học văn chứ chưa từng gặp mặt. Tôi tưởng là cuộc gặp gỡ này sẽ thú vị lắm, vì mấy khi Bá Nha gặp được Tử Kỳ. Vậy mà không. Trong số 4 em, đã thấy có tới 3 em vừa mới được cô giáo cho nghỉ giải lao đã vội vã chạy ủa sang những nhà bên cạnh để, em thì chơi bida, em thì quay xổ số kẻo kéo. Chỉ có một em gái ngồi lại, cứ há hốc mồm ra nghe các nhà văn, như bị thôi miên. Lúc ra về, tôi chỉ vào em gái này rồi nói vui với cô giáo:

- Cô chỉ nên bồi dưỡng cho một mình bé gái này thôi. Nhà văn nhà báo tài năng trong tương lai đấy. Còn những em kia thì khỏi!

Lúc ấy cô giáo có vẻ không tin tôi. Nhưng bây giờ thì cô tin rồi. Em bé gái ấy giờ đây đã trở thành một nhà báo có hạng, đầy triển vọng, được bạn đọc chú ý. Còn cái cậu chơi bida ấy, nay đã là chủ một cơ sở cho mượn bàn bida lớn. Riêng hai cô cậu mãi mê với trò đổ đen kẻo kéo ấy, sau khi ra trường họ trở thành vợ chồng và bây giờ đã thực sự ném mùi đen đỏ. Vợ chồng cậu ta đứng ra làm chủ một dây hụi lớn. Hụi vỡ, anh chồng vào tù, còn cô vợ thì chỉ còn biết trốn nợ bằng một chai thuốc rầy.

Xem thế mới biết các nhà giáo cũng cần phải biết xem tướng học trò trước khi định bồi dưỡng các em thành những học trò giỏi (tướng đây xin được hiểu là sở trường, sở thích và niềm say mê...).

Cài hoa vào quá khứ

Cú hắt hơi chết cả bầy heo

Trong lớp, thầy Bằng rất ít khi kể chuyện vui. Vậy mà hôm nay, sau tiết sinh hoạt thầy lại cười, bảo: Tôi muốn kể các em nghe câu chuyện này... ở cạnh nhà tôi có một gia đình nuôi heo nái. Lần ấy con heo mẹ đẻ được 13 con, đẹp như tranh vẽ. Người nuôi heo mừng lắm và ông đã biến niềm vui ấy thành những trận đấu cờ tướng với ông bạn hàng xóm. Ông bạn này có cái tật khá đặc biệt. Đã hắt hơi là hắt... rõ to, cứ y như tiếng đạn đại bác nổ. Hôm ấy vừa ngồi vào bàn cờ, ông ta đã bất thành linh làm ngay một cú. Ông chủ nhà giật nảy người, ly nước đang cầm trên tay rơi vỡ choang xuống nền gạch... Cũng lúc đó, nghe phía chuồng heo có tiếng "hộc" phát ra, rợn người, ông vội chạy xuống xem, thì hỡi ôi, con heo nái nhà ông bị què giò rồi, đi lại khập khà khập khiễng. Hoá ra lúc nãy nó đang nằm cho con bú, giật mình đứng vụt lên thì lại bị sức nặng của bầy con kéo ghì mạnh xuống. Ngay sau đó con heo nái bị sốt cao, bỏ ăn, các bầu vú teo dần... Bầy con vì thế mà bị đói sữa, cơ thể cạn kiệt rồi lần lượt theo nhau về châu âm phủ... Không thể chữa chạy cho heo mẹ được, chủ nhà đành phải bán nó cho lò mổ. Thế là cả một bầy heo bị chết tức tưởi chỉ vì một tiếng hắt hơi, một cử chỉ vô ý...

Thầy Bằng chỉ nói có thế. Vậy mà hôm sau để ý thầy đã thấy trong lớp, mấy

anh chàng xưa nay hay ngáp, mồm rộng đến mang tai, đã biết kín đáo lấy tay che miệng. Còn cậu Hồng, vốn có tiếng hắt hơi thường làm giật mình cả lớp, đã biết xin phép ra ngoài... Bạn bè trong lớp từ đó chỉ còn nghe thấy mấy tiếng lục cục như phát ra từ mõi tận đâu đâu...

Cài hoa vào quá khứ

Để con người nhẹ nhàng cất cánh

Nhân đến một làng nuôi dạy trẻ mồ côi ở TP. Hồ Chí Minh để tìm hiểu viết bài, tôi có hỏi về trường hợp bốn cháu nhỏ là con của tên U. C., kẻ cách đây mấy năm đã bị Tòa án xử tử hình về tội đánh vợ dã man đến chết. Hỏi thế vì tôi từng nghe các cháu (con của người phụ nữ xấu số) đã được đưa về nuôi dưỡng ở Làng này ngay sau khi vụ án được khởi tố. Vậy mà, anh cán bộ trẻ, cứ nhất mực nói không có các cháu đó ở đây. Vì thế, tôi ngỡ mình nhớ lầm. Tôi hỏi sang những chuyện khác. Trong lúc vui chuyện, anh cán bộ trẻ cho tôi biết: ở đây còn một trường hợp khá thương tâm nữa. ấy là có một cháu bé, cách đây 6 năm, mới độ 7,8 tháng tuổi được công an đưa vào trại trong tình trạng nguy kịch: hai chân bị bẻ gãy, mặt bị bầm vằm nát bấy... Nhờ công an điều tra, mới được biết đó là đứa con hoang, bị bỏ rơi, vừa lọt vào tay bọn lưu manh. Bọn này huỷ hoại thân thể cháu, định dùng làm "mồi" để đi ăn xin.

Tôi hỏi tên tuổi, quê quán cháu bé. Lúc này anh cán bộ không từ chối yêu

cầu của tôi (chắc anh không nỗ lực lần thứ hai làm tôi bị thất vọng) nên đã vội đứng lên:

- Để tôi hỏi lại. Thú thật, tôi vừa về công tác ở làng này nên chưa rành lắm. Tôi để ý thấy khi anh vừa ra khỏi phòng thì có một anh khác vốn ngồi cùng phòng với chúng tôi, vội bước ra theo. Hai người nói với nhau điều gì, tôi không rõ. Chỉ thấy lát sau, anh cán bộ quay vào nói với tôi:

- Mong anh thông cảm... Các cháu bé ở đây cần được giữ kín tung tích để sau này trưởng thành các cháu khỏi bị mặc cảm...

Bị khước từ đột ngột, tôi không cảm thấy khó chịu mà lại thấy vui. Đúng là để con người có thể nhẹ nhàng cất cánh thì điều đầu tiên là hành trang vào đời của họ đừng có những trĩu nặng quá khứ của quá khứ mà không phải do họ gây nên.

Cài hoa vào quá khứ

Mừng tới hai lần

Mặc dù Côn chẳng viết thư báo tin cho tôi, thậm chí tôi còn nghĩ rằng giờ này cậu ta cũng chẳng biết tôi đang làm gì và cư ngụ ở đâu, nhưng nghe tin Côn vừa bảo vệ thành công luận án tiến sĩ gì đó ở nước ngoài, tôi khắp khởi mừng thầm. Tôi mừng đến hai lần. Mừng vì có học sinh thành đạt... Nhưng còn mừng vì, ngày ấy, cách đây cũng đã lâu, đã tự vượt qua những hạn chế thường tình của một con người, đã không thô bạo bề trụi mầm non khi nó

vừa mới nhú.

Chuyện là thế này... Ngày ấy, tôi dạy môn Toán lớp 7 như lớp 9 bây giờ. Lúc đó Côn là học sinh nhỏ tuổi và nhỏ con nhất nhưng lại thuộc vào loại giỏi Toán nhất lớp... Các bài làm của Côn thường có cách giải thông minh, do đó Côn thường đạt được điểm cao hơn cả. Không biết có phải vì thế mà cậu ta rất tự tin và rất dễ tỏ ra bức bối một khi có bạn nào đó vượt qua mức điểm của mình. Và rồi câu chuyện đáng lẽ không nên có đã xảy ra. Hôm ấy, vừa trả bài kiểm tra cho cả lớp xong, lần này Côn có số điểm thấp hơn An (bạn cùng lớp, cũng giỏi Toán nhưng không thông minh bằng Côn) tôi cố để mắt xem thái độ của Côn thế nào... Tôi thấy vừa nhận bài xong, mặt cậu ta tái đi rồi đỏ bừng lên, hai môi mím lại. Sau đó Côn cầm nguyên tờ giấy kiểm tra hùng hục bước lên bàn thầy giáo... Tôi chưa kịp phản ứng gì đã thấy Côn đặt mạnh tờ giấy đánh phạch ra trước mặt tôi:

- Thầy mù à?

Em quát lên. Gặp người khác và gặp lúc khác, chắc tôi cũng đã giơ thẳng tay tát vào mặt Côn, cho bõ cơn tức của một người thầy đã bị trò xúc phạm đến tột cùng. Nhưng không hiểu sao hôm nay tôi lại không làm thế. Tôi vẫn nhũn như con chi chi bảo Côn về chỗ ngồi, rồi đâu có đó... Có thể lúc đó tôi cũng nghĩ mình chầm chưa chính xác bài của Côn.

Côn loạng choạng về chỗ ngồi của mình trước con mắt ngơ ngác của mấy chục học sinh trong lớp tỏ ra hết sức ngạc nhiên về thái độ của Côn và của cả tôi nữa.

Côn gục đầu xuống bàn khóc nức nở...

Tôi về nhà xem kỹ lại bài làm của Côn và vẫn thấy kết quả chầm bài của tôi vừa qua là chính xác. Nghĩa là phần sai vẫn thuộc về Côn... Tôi lên lớp nói lại điều này... Và Côn lúc này cũng đã nhận ra sai lầm của mình... Cậu ta lại tiếp tục khóc đến sưng cả hai con mắt.

Kỳ bình hạnh kiểm cuối năm ấy, cả lớp trăm phần trăm đề nghị xếp Côn vào loại C (kém) mà một học sinh thuộc vào loại này ngày ấy không thể nào đậu tốt nghiệp được. Với tư cách giáo viên chủ nhiệm, tôi kiên quyết phủ quyết với lý do "Cơ bản Côn tốt. Khuyết điểm vừa qua chỉ là nhất thời...". Sau vụ việc này, cả gia đình Côn đã đến cảm ơn tôi... Rồi Côn học lên cấp 3 và vào đại học... Nghe nói những năm sau này Côn học rất giỏi.

Về phía tôi, nghĩ lại chuyện cũ, thỉnh thoảng lại băng khuâng tự hỏi: "Nếu ngày đó tôi không tự vượt qua mình, thắng tay "trùng trị" Côn không biết Côn có còn được như thế này không?".

Cài hoa vào quá khứ

Học để... lấy chồng

Hàng xóm nhà tôi có cô giáo Mùi. Sau bốn năm học Đại học Sư phạm, cô ra dạy học được đúng một năm thì nghỉ việc, ở nhà nuôi đứa con đến nay đã tròn một tuổi. Một hôm, tôi hỏi Mùi: "Con cứng cáp rồi, cô giáo còn tiếp tục đi dạy nữa không?" Mùi cười:

- Có lẽ không... Có chồng nuôi, đi dạy làm chi cho cực.
- Vậy cô đi học sư phạm để làm gì?

Hỏi xong, tôi chợt nhận ra mình đã hỏi một câu thật vô duyên. Những người như Mùi đâu có hiếm. Họ đi học đâu phải để ra làm việc, để góp sức vào sự nghiệp chung mà thực chất là để... kiếm một tấm chồng cho xứng đáng. Bởi

có học Đại học thì mới có điều kiện quen sinh viên trường này trường nọ... và những nam sinh viên các trường ấy cũng dựa vào tiêu chuẩn có là nữ sinh viên hoặc tương đương thì họ mới bắt bồ, mới yêu...

Trước đây, cũng có lần tôi hỏi thằng chồng của Mùi, một kỹ sư kinh tế rằng: "Sao không kiếm vợ cùng ngành mà lại tìm một cô giáo?". Anh ta không ngần ngại, nói thẳng:

- Đi làm suốt ngày thế này chỉ có vợ là cô giáo mới thực sự đảm bảo được về đạo đức. Với lại có là cô giáo mới có nhiều kiến thức nuôi dạy con nên người...

Nghĩ mà buồn. Hoá ra trong trường hợp trên, ngành sư phạm đào tạo ra những người như Mùi chỉ cốt để một bên thì có có kiếm chồng giỏi giang, giàu có, còn một bên có vợ chung thủy, nhiều kiến thức nuôi dạy con. Họ chả mất gì. Chỉ có ngành sư phạm là mất công, mất tiền để đào tạo ra họ. Đã đến lúc ngành giáo dục cần phải có biện pháp truy thu những khoản tiền đã bỏ ra để đào tạo cho họ trở thành tài. Có thể mới công bằng, tôi nghĩ thế.

Cài hoa vào quá khứ

Hai kỷ niệm vui buồn

Tôi có hai kỷ niệm vui, buồn với hai cách chấm bài của hai thầy giáo.

Kỷ niệm vui

Ngày tôi học lớp 6, trong bài Tập làm văn "Hãy kể lại một chuyện phim mà

em cho là hay nhất", tôi đã viết hai câu thể này: "Đêm khuya dưới ngọn đèn mờ tỏ, hai người thi nhau nấu sủ sôi kinh. Lúc rồi việc, hai người cùng nhau đánh cò "xe pháo". Đó là tôi tả lại tình bạn khăng khít của Lương Sơn Bá và Chúc Anh Đài! (Khổ, ngày trước, lứa chúng tôi cả năm mới được xem một bộ phim ở ngoài bãi, nên phim nào được xem cũng cho là hay). Khi trả bài, thầy đã nói trước lớp thể này:

- Khi viết, trò K. đã rất chú trọng đến âm điệu của tiếng Việt. Câu văn trên nếu em đặt dấu chấm sau chữ "đánh cò" cũng được rồi. Vậy mà em lại viết thêm hai chữ "xe pháo" nữa. Vì có thể câu văn mới có nhịp điệu. Các em thử đọc lại xem.

Cả lớp lập tức rì rầm đọc lại.

Bài văn ấy, tôi được thầy cho điểm 5 (điểm cao nhất thời đó) và lời bình của thầy tôi còn nhớ cho đến tận ngày nay, dù đã 38 năm trôi qua.

Kỷ niệm buồn.

Vài năm sau, lên lớp 9, tôi viết trong bài Tập làm văn bình giảng về một bài thơ của cụ Nguyễn Bình Khiêm như thế này: "Cái xã hội ấy (xã hội phong kiến- N.K.Đ.) bùng nhùng như một nhọt bọc sắp vỡ. Thôi thì đủ cả..." Lúc hạ được hai chữ "thôi thì" tôi sướng như vừa nghĩ ra một phát minh mới.

Vậy mà khi trả bài, thầy giáo lại gạch xóa đi hai chữ ấy. Đã vậy thầy lại còn phê bài văn của tôi rườm rà, nhiều chữ "thì là mà" và cho điểm 2 (điểm thấp nhất).

Xin các thầy, các cô ngày nay chấm bài hãy để lại trong lòng học trò những kỷ niệm vui!

Cài hoa vào quá khứ

Gã hành khất và hai người thầy giáo

Ông giáo Hùng gặp gã hành khất ấy ở một trạm bán xăng. Gã di chuyển bằng cách bò lết với cái chân khoèo và một cánh tay áo lắt lay. Nhìn gã, ông giáo Hùng giật mình. Hình như đã một lần ông gặp. à, phải rồi... Lần ấy, trong con hẻm vắng, ông thấy gã đang bò lết bỗng đứng dựng dậy, thò cái tay tưởng là cụt ra đếm tiền. Hóa ra hàng ngày hăn giả bộ tàn tật. Lần gặp này, hăn không nhận ra ông nên vẫn thò cánh tay còn lại cầm ngửa cái mũ phớt ra xin tiền.

Vào trường hợp khác, ông đã cho hăn một cái bạt tai. Nhưng hôm nay, ông lại không, lại nở một nụ cười nhân từ, móc túi bỏ thí cho hăn tờ giấy bạc 20.000 đồng. Rồi ông lại cho tiếp hăn 20.000 đồng nữa và bảo:

- Anh dùng tiền này để thuê xe nhờ họ chở đến nhà một ông bạn tôi, ông ấy giàu có và thương người lắm. Anh nhờ cậy được đấy.

Oông xé cuốn sổ tay viết ra cái địa chỉ người bạn ấy, Không quên viết thêm cái địa chỉ của ông.

Mấy hôm sau, đúng như ông dự đoán, gã ăn mày đã tìm đến nhà ông. Khác hăn thường ngày, hôm nay hăn đi đứng đàng hoàng với đầy đủ cả tay lẫn chân. Vừa nhìn thấy ông, hăn cúi đầu:

- Cháu đến để cảm ơn ông.

Ông dắt hấn vào nhà, ân cần hỏi han:

- Tìm được nhà ông bạn tôi chứ?

- Dạ, được.

- Ông ấy có cho anh gì không?

- Dạ nhiều, về tiền thì cho những một trăm ngàn đồng, nhưng cháu không dám nhận, cháu chỉ nhận?

- Nhận gì?

- Một sự dạy dỗ.

- Một sự dạy dỗ?- Ông giáo Hùng nhắc lại.

- Vâng, đúng như thế. Ông ấy tàn phế, liệt cả hai tay, vậy mà với đôi bàn chân còn lại, ông ấy đã làm nên tất cả. Sự nghiệp, tiền bạc? Trong khi cháu thì?

Nói xong, anh ta đứng thẳng dậy, chìa cả hai cánh tay, trong đó có cái tay bao ngày qua cứ bị oan uổng cột chặt vào tấm thân lực lưỡng của gã, để đón ly trà nóng từ tay ông giáo Hùng.

Sau khi gã ra về, ông giáo Hùng nhắc máy điện thoại lên:

- A lô! Thầy Nguyễn Ngọc Ký đây phải không? Vâng, từ nhà thầy, anh ta vừa mới đến đây, và gửi lời cảm ơn thầy!

Cài hoa vào quá khứ

Lặp đi lặp lại

Ông biết, hoặc không biết đến cái phương pháp tuyên truyền nổi tiếng của Goben (người Đức): "Nói một lần không nghe thì nói mười lần. Mười lần không nghe thì trăm lần. Trăm lần không nghe thì hàng ngàn lần. Cuối cùng thì người ta sẽ nghe", điều đó không quan trọng. Hoặc cái chuyện mẹ ông Tăng Sâm, người nước Phi, thời Chiến Quốc bên Tàu, lần đầu nghe người ta nói Tăng Sâm giết người thì dứt khoát không tin, nhưng đến lần thứ ba, đang dệt vải, bà đã phải "sợ cuống, quăng thoi, trèo tường chạy trốn?" ông có biết rành hay không cũng chẳng hề gì. Nhưng rõ ràng những tấm biển bằng tôn, nền xanh chữ trắng trên đó kẻ hai ba chữ rõ to, treo, dán nhan nhản khắp nơi, trên cao, dưới thấp, bên phải, bên trái, đầy vẻ mỹ quan, ở trong khuôn viên nhà trường đã nói lên rằng ở đây ông đã áp dụng và khai thác tối đa cái phương pháp giáo dục học trò bằng biện pháp thông tin lặp đi lặp lại như đã nói ở trên.

Những dòng chữ được nhắc đi nhắc lại ấy là "Chăm chỉ", "Siêng năng", "Trật tự", "Không xả rác" v.v? Có hàng trăm câu như thế.

Tôi nghĩ, trong các biện pháp đã đưa trường THCS Quang Trung (Gò Vấp - TPHCM) trong 15 năm qua từ ngôi trường bình thường trở thành trường tiên tiến cấp Thành phố nhiều năm liền, hẳn có biện pháp này, mặc dù điều này không được ghi trong báo cáo của nhà trường.

Người nhiệt tình sử dụng biện pháp này là thầy hiệu trưởng Trần Văn Triệu.

Cài hoa vào quá khứ

Mỗi buộc đủ 5 cái đuôi chuột đây

"Một nghìn đồng một buộc, mỗi buộc đủ 5 cái đuôi chuột đây! Mua mau kéo hết"

Ông lái chuột vừa rao, hàng chục học sinh xô nhau chạy đến.

Cảnh trên là do tôi mừng tượng khi đọc bài phóng sự "Chuyện mèo chuột ở Thái Bình" đăng trên tạp chí Tài hoa trẻ số 45 của hai tác giả Tống Trung và Lương Hữu. Vì sao lại có chuyện này?

Thưa có gì đâu, một số học sinh "cậu ấm cô chiêu" của chúng ta "tham gia" phong trào "Toàn dân diệt chuột" bằng cách mua "kết quả" như thế đấy!

Lại nhớ một chuyện khác. Hôm ấy, vì có một việc khẩn, nửa đêm tôi phải điện về một tỉnh xa để nhờ vợ chồng đưa cháu ở đây làm giùm. Chiều hôm sau, tôi điện hỏi lại thì được nghe ở đầu dây bên kia một chuỗi cười khúc khích: "Chúng cháu chưa làm việc đó cho cậu được đâu!"- "Vì sao vậy?"- "Khổ, từ sáng đến giờ, cả hai vợ chồng cháu cứ phải nhồi người ra làm thủ công cho thằng nhỏ mà nào đã xong đâu!".

Lại thêm một cách làm giùm "kết quả" nữa!

Nghe xong hai chuyện trên, tôi cứ tự hỏi: Hai cái "kết quả" do "mua được", hoặc "nhờ được" ở tuổi học trò này có liên quan gì đến cái "kết quả đậu bằng

tiến sĩ" nhờ vào luận án của người khác của một vị hiệu trưởng mà lâu nay báo chí nhắc nhở đến nhiều, không nhỉ?

Cài hoa vào quá khứ

Tay trái

Hàng tuần, người bưu tá ấy đến tòa soạn để nhận bài chuyển phát nhanh ra Hà Nội. Tôi để ý thấy anh ta viết bằng tay trái rất nhanh, chữ lại đẹp. Tôi hỏi anh: "Hồi nhỏ, học vỡ lòng, ông thầy không bắt anh phải tập viết bằng tay phải hay sao?". Anh đáp: "Không!". Tôi hỏi thế vì nhớ hồi mới đi học, ông thầy của tôi thường dùng thước kẻ nê tay rất đau, đến nỗi ngón tay sưng lên như bị ong đốt, mỗi khi cu cậu nào ngo ngoe định viết bằng tay trái theo bản năng của mình. Những người học trò này do đó viết chữ không đẹp và không thành thạo bằng người. Đó là chưa kể đến nỗi ám ảnh "kinh hoàng" của những ngày đi học "viết bằng tay trái" này sẽ theo họ suốt đời, gây nên những sức ép tâm lý giả tạo mà họ phải gánh chịu từ thuở ấu thơ. Cũng vì thế, lứa tuổi chúng tôi hầu như không ai viết giỏi bằng tay trái cả. Xem trên tivi, thấy Tổng thống Mỹ và một số nhân vật nổi tiếng trên thế giới cũng thường viết rất thành thạo bằng tay trái. Những người này, chắc chắn thời nhỏ không bị cha mẹ và thầy giáo khắt khe, gò bó, đánh sưng tay vì tội "không giống mọi người".

Từ việc nhỏ trên, tôi nghĩ đến một cái lớn hơn của nghề dạy học. Aỏy là

không nên bắt học trò của mình phải làm giống mình, giống số đông, trong khi họ lại có khả năng "khác người"!).

Cài hoa vào quá khứ

Giá ai cũng như ông thợ khắc bút ấy

Ở ngoài cổng trường học nọ, có một ông thợ làm nghề khắc bút. Thời buổi đa số học trò dùng bút bi, lác đác cả lớp chỉ có vài em dùng bút máy, cái nghề của ông nghe ra chẳng được mấy cô cậu mặn mà cho lắm, thành ra việc ông bị ế hàng dài dài cũng là chuyện tất nhiên thôi. Hôm nay cũng vậy. Ngồi từ sáng đến giờ để đến gần trưa rồi mà số tiền ông kiếm được có lẽ chả mua nổi lít gạo. May sao vừa lúc đó lại có một "khách hàng" tí hon vừa từ lớp đi ra để đến với ông. Cậu ta còn nhỏ lắm, cỡ chừng mới độ 11, 12 tuổi. Sau khi rụt rè hỏi han giá cả, cậu bé đưa ra cho ông một cây bút Kim Tinh còn nguyên trong hộp.

- Cháu học lớp mấy? Cần khắc chữ nào? Ông thợ hỏi.

Cậu bé lí nhí đáp:

- Cháu học lớp 6. Cháu muốn nhờ chú khắc cho cháu một dòng chữ Cháu có tiền đây, sẽ trả chú gấp mấy lần tiền công chú thường khắc cho người khác.

Thấy vậy, ông thợ tủm tỉm cười:

- Cháu khỏi lo, chú không tính mắc cháu đâu. Nhưng mà cháu định khắc chữ gì mới được chứ?

Cậu bé im lặng, mặt thuôn ra, chứng tỏ cậu ta đang chưa muốn nói ngay. Mãi sau, chắc là thấy không thể chần chừ được nữa, cậu mới khe khẽ nói:

- Chú khắc cho cháu ba chữ: "Anh yêu em"?
- Để làm gì vậy? - Ông thợ khắc chữ nghiêm nét mặt.
- Để cháu tặng con bồ ngồi ở bàn trên cháu!
- Vậy thì thế này nhé, trước hết chú khuyên cháu không nên làm điều này vì cháu còn bé lắm, chưa đến lúc nghĩ đến chuyện đó. Sau nữa, chú trả lại cháu chiếc bút. Chú không thể nào làm theo ý cháu được, mặc dù cháu biết chú đang rất cần tiền.

Câu chuyện trên là do một phóng viên trẻ sau khi đến thăm một trường học ở tỉnh Bình Định về kể lại cho tôi nghe. Tôi nghĩ chả cần phải bình luận gì thêm.

Cài hoa vào quá khứ

Sự hy sinh vô lý

Cách đây dễ có gần 30 năm, tôi là học sinh lớp 7 (tương đương với lớp 9 bây giờ) ở một trường huyện. Tôi nhớ năm đó, để chào mừng Ngày 20.11, ngày Nhà giáo Việt Nam, nhà trường có tổ chức một đợt thao giảng với sự tham dự của các thầy cô trong toàn huyện. Lớp tôi được chọn làm nơi dạy mẫu mà người dạy là thầy Quang, dạy Văn hay nổi tiếng của trường. Bài được đem ra giảng là bài viết về lúa của nhà thơ Hoàng Trung Thông. Ngày đó, ngoài

phần chính thức được in trong sách giáo khoa của Bộ thì còn có phần mà ngày nay ta gọi là "mềm", do Ty Giáo dục biên soạn, in ronéo gửi về cho các trường. Phần này thường gồm các bài thơ, các đoạn văn, trích từ các bài báo hoặc tập sách mới xuất bản. Do điều kiện in ấn lúc bấy giờ nên mỗi trường chỉ có được một bản in ronéo. Vì thế, để chuẩn bị cho bài học, học sinh ngay từ hôm trước đã phải chuyền tay nhau chép bài thơ sắp được đem ra giảng. Do yêu thơ từ nhỏ và cũng do ngày đó số tập thơ xuất bản hàng năm ít đến mức mỗi lần phát hành là một sự kiện văn học (chứ đâu ra đời nhanh như phát triển dân số bây giờ) nên gần như tập thơ nào tôi cũng có được. Lần ấy thấy bài thơ sắp giảng có trong tập sách của tôi nên tôi không nghĩ đến chuyện chép bài nữa. Và để "ra oai", tôi cũng chẳng thèm tiết lộ chuyện này với đứa bạn nào.

Sáng hôm sau, giờ giảng văn bắt đầu. Thầy cô giáo trong huyện ngồi kín 4 dãy bàn phía sau. Thầy Quang của chúng tôi tỏ ra rất có bản lĩnh trong nghề nghiệp. Thầy giảng rất hay. Cả lớp im lặng nuốt lấy từng lời của thầy. Nhưng rồi một sự cố đã xảy ra. Có một câu thơ nguyên là thế này: "Ai trút sóng vàng xuống ruộng- Hai bàn chân lúa vương- Vàng gieo trong mắt nhìn"- Nhưng do chữ in mờ nên chữ vương trong bản chính đã bị thầy đọc nhầm thành chữ vương. Kể ra điều ấy cũng chẳng tác hại gì lắm nếu như thầy không khen ngợi chữ vương hay hơn chữ vương nhiều và người làm thơ giỏi, một nhà thơ đích thực mới dám phá luật để không dùng chữ vương vần trắc mà dùng chữ vương vần bằng. Rồi cứ thế thầy thao thao bất tuyệt về cái hay của chữ ấy. Tôi ngồi nghe mà lòng nóng như lửa đốt. Không biết có nên đứng lên đính chính với thầy và nếu như thế thì rồi sự việc sẽ ra sao nhỉ?. Hồi hộp quá, tôi mới chuyển cuộn thơ, gạch đi cái chữ gây rắc rối ấy, cho cái Thoa (nay đã là bà ngoại) xem. Nó cũng tỏ ý băn khoăn như tôi. Thế là hai đứa cứ chỉ chóc bàn về việc nên hay không nên nói cho thầy rõ việc

này. Giữa lúc ấy có một tiếng nói như sét đánh ngang tai làm tôi bàng hoàng:

- Em Thống đứng dậy nhắc lại câu thầy vừa giảng.

Tất nhiên tôi không thể nhắc lại được lời thầy. Và Thoa cũng thế.

- Mời hai em ra ngoài.

Thầy buông ra một câu nghe lạnh cả gáy.

Ra ngoài hè, Thoa khóc sụt sùi. Nó bảo tôi phải trở lại lớp để nói rõ điều "chúng ta hoàn toàn đúng" cho thầy nghe, còn nếu không nó sẽ nhảy vào lớp rồi muốn ra sao thì ra. Tôi nghe mà thấy sợ. Tôi lấy tay bịt miệng nó lại. Thà tôi bị phạt oan còn hơn để thầy bị mất uy tín.

Hôm ấy về nhà tôi vừa buồn vừa day dứt về việc làm vừa rồi. Không biết tôi im lặng như thế là đúng hay cứ nói toạc ra như Thoa đề nghị là đúng. Tôi cũng định bụng, thời gian sau sẽ lựa thời cơ nói lại với thầy chuyện này.

Nhưng năm sau, hỏi lại được biết bài thơ ấy không còn giảng ở "phần mềm" nên tôi cho qua luôn. Bẵng đi mấy chục năm, cách đây vài tuần tôi về quê có gặp lại thầy. Thầy đã về hưu. Trong câu chuyện hôm ấy, thầy nói với tôi:

- Những ngày nghỉ ngơi này, tôi muốn làm một việc chẳng giống ai là ghi lại những lỗi lầm trong nghề nghiệp của mình, trong đó có cái chuyện dạy sai chữ vương thành chữ vương ngày ấy, mà do sau đó ít lâu, nhờ một thầy giáo khác, tôi mới nhận ra. Tôi cứ ngỡ ngày đó anh yêu văn chương, đọc thơ nhiều, anh cũng phải phát hiện ra điều đó chứ. Vậy mà không... Anh đã... Lại một lần nữa, tôi lúng túng và lại... im lặng!.

Chuyện trên là do một người hiện còn "đang chức đang quyền" kể lại với tôi. Kể xong, ông hỏi: "Tôi làm thế đúng hay sai?".

Tôi gật đầu cảm phục ông.

Trong nghề dạy học để làm nên thành công một tiết giảng, hoặc một đời

thầy, nhiều khi cần phải có những hy sinh vô lý của học trò như thế.
Vô lý chứ không vô ích!

Cài hoa vào quá khứ

Đi tết Thầy

Sáng ba mươi, đang vui với tám quân bài tam cúc mới được chia đồ rục bộ ba "tướng sĩ tượng", thì bố tôi đưa cho gói quà tết bọc giấy điều:

- Lớn rồi, tết này, con đi tết thầy một mình! Chẳng có gì. Cặp bánh chưng với cân đường gọi là.

Tôi gật đầu nhưng bụng rất run. Tôi vốn là đứa trẻ nhút nhát. Chưa dám đến nhà ai một mình. Kể chi nhà thầy giáo có tiếng nghiêm khắc như thầy tôi. Thành ra trên đường có bao nhiêu là cái vui của ngày tết mà tôi chẳng thiết gì. Tranh gà, tranh lợn, tổ nữ, du xuân. Lại có chỗ trẻ con đá bóng. Chiếc bóng đá của con lợn tết phơi khô thổi hơi vào căng cứng, chân chạm đến, nảy căng căng. Tôi cũng chẳng thiết!

Tôi đi thật chậm nhưng rồi cũng đã đến cổng nhà thầy. Đã mấy lần gõ bàn tay nhỏ bé định đập đập lên đó nhưng cả mấy lần tôi đều rút lại. Sợ quá. Ước gì có ai đó ra mở cổng. Tôi sẽ dúi vào tay cái khối nặng nề này rồi ù té chạy đi. Nhưng chờ mãi chẳng thấy. Chỉ thấy còn cách là quay về. Rồi muốn ra sao thì ra!

Đường về, tôi đếm từng bước một. Đã đến quán nước bà Ngải, một bà lão

sống một mình từ hồi nào. A! Phải rồi! Tôi rẽ vào quán, đặt vội lên đôi bàn tay nhẵn nhéo run run của bà gói quà tết:

- Thầy bu cháu...

Bà lặng người đi. Cái miệng móm mấp máy:

- Đa tạ ông bà...

Xong việc, tôi về đến nhà, mặc dù tự trấn an: "Thầy giáo thì thiếu gì quà tết" nhưng vẫn cứ thấy bứt rứt. Tâm trạng của người vừa phạm tội, vừa không. Bố tôi không nhận ra điều ấy nên đã reo lên khi thấy tôi về:

- Thằng này giỏi! Đi tết thầy một mình!

Bố tôi càng khen tôi lại càng nơm nớp chờ đợi...

Ngày mừng một, điều ấy không đến, may sao!

Ngày mừng hai, lạy trời, cũng thế. Nhưng...

Vừa mới sáng bảnh mắt, bà cụ Ngải đã xồng xộc bước vào nhà, miệng ríu rít:

- Năm mới kính chúc ông bà làm ăn phát đạt bằng năm bằng mười năm ngoái...

Tôi chạy tọt vào buồng. Tim thất lại. Bà ơi, bà đừng nói cái chuyện hôm trước bà nhé.

- Sau nữa, xin cảm ơn ông bà có lòng nghĩ tới kẻ nghèo hèn như tôi. Cặp bánh chưng ông bà cho, nó không phải bằng gạo bằng thịt đậu, bằng vàng đấy ạ!

Tôi tái người, chỉ còn biết ngồi sụp xuống chờ ăn đòn. Quả không sai, bố tôi nghiêm mặt nhìn tôi sau lúc bà Ngải về:

- Vậy là thế nào?

Tôi nghĩ ngay được câu biên báo:

- Dạ, thầy con nhận rồi sai con tết lại bà...

- Thật không?

- Thật ạ!

- Được rồi. Để tao xem lại!

Bố tôi rất ghét nói dối. Xưa nay đã nói là ông làm. Tôi chỉ còn biết cầu mong bố tôi quên việc đến gặp thầy. Mà rồi sau đó bố tôi quên thật. Có lẽ nhờ mãi mê lau chùi những món đồ thờ. Bố tôi đã vừa làm vừa đọc lên những câu đối tiểu lâm làm cả nhà cùng cười. Tôi tạm yên dạ.

Ngoài sân bỗng vang lên tiếng chào. Tôi giật mình nhìn ra và tái mặt. Thầy tôi. Trời ơi, làm sao thầy lại đến nhà tôi vào giữa lúc này!

Tôi nhảy tọt vào buồng run còn hơn buổi sáng. Tôi nghe thầy nói:

- Có hộp mứt đến mừng tuổi ông bà. Cũng là cảm ơn ông bà đã cho bánh tét. Gốm, bánh gói khéo quá. Vừa chặt tay lại vừa đẹp.

Tôi không tin ở lỗ tai của mình, vội lên ra khỏi buồng, chạy thẳng một mạch đến quán bà Ngải. Trên mảnh gỗ lâu nay vẫn được làm bàn thờ tổ tiên của bà vẫn là cặp bánh chưng nhà tôi lại thêm hộp mứt giống hệt cái hộp thầy vừa mừng tuổi bố mẹ tôi. Chẳng để tôi kịp hỏi, bà Ngải đã a lên:

- Cậu. Bữa cho quà, cậu bỏ quên lá thư. Lão nhờ người đọc mới biết thư thầy u cậu gửi ông giáo. Lão vội đưa tới ông giáo ngay, nhân dịp biếu ông giáo chục cam. Cảm ơn ông giáo dạy học trò biết nhớ tới người nghèo. Ông giáo nhận thư, lại còn cho mứt. Quý hoá quá!

Vậy còn lá thư trong gói quà tết tôi nào biết. Nhưng tôi biết, thầy tôi đã đọc thư, đã rõ hết chuyện, đã đỡ đòn cho tôi. Nếu không, phải ăn đòn ngày tết thì giống cả năm. Có khi cả đời.

Cài hoa vào quá khứ

Bé bé bằng bông

Gọi là khu tập thể nhưng thực ra, chỉ là một căn nhà nhỏ, mái rạ, nằm lẻ loi ở cánh đồng, cách nhà ăn một khoảng đất rộng, trồng đủ loại cây tạp nham gọi là "Vườn sinh vật". Vào những ngày hè, chỗ này vắng lặng đến rợn người.

Cùng sống chung với chúng tôi năm ấy có gia đình ông Vỹ- bà Hiền. Ông là hiệu trưởng, còn bà là giáo viên. Hai đứa con, một trai, một gái, khoảng lên 5, lên 2. Do không có nơi gửi trẻ nên mỗi lần đi đâu, ông bà thường phải bỏ chúng vào nhà rồi khoá cửa lại.

Hè năm ấy, giáo viên toàn huyện phải tập trung vào một chỗ để học nhiệm vụ năm học và chuyên môn. Vì thời gian thì dài mà bài học lại ngắn nên chúng tôi thường bị ngồi thảo luận ở tổ (mỗi trường một tổ) nhiều hơn đi nghe giảng ở hội trường. Cái khó của mỗi vị tổ trưởng là điều khiển làm sao cho các buổi họp không vi phạm 8 giờ vàng ngọc trong khi ý kiến phát biểu chỉ được một lúc đã cạn sạch. Tôi không biết các tổ khác họ làm cách nào, chứ tổ tôi, ông Vỹ có một sáng kiến khá độc đáo. Ấy là ông bắt mọi người phải thay lời phát biểu bằng một bài hát đơn ca. Ai cũng phải hát, dù giọng khàn khàn vẹt đực hoặc rè rè công bơ rĩ. Không ngờ sáng kiến ấy lại thành công. Kỳ bình bầu thi đua đợt 1, tổ tôi được tuyên dương thành tích đảm bảo

được "tám giờ vàng ngọc".

Chiều hôm ấy khi đi học, tôi nghe thấy tiếng khóc và tiếng van xin nã nê của hai đứa bé:

- ừ ừ... đừng khoá cửa ngoài, chuột đuổi con không chạy được.

Tiếng bà Hiền năn nỉ:

- Anh cho em ở nhà với con! Đến lớp cũng chỉ hát nghêu ngao mà thôi.

Và tiếng ông Vỹ quát tháo:

- Cô làm thế thì tôi còn lãnh đạo ai được nữa?

Đúng 1 giờ 30 phút, buổi họp được bắt đầu. Các tổ viên hấp tấp, phờ phạc, có người miệng còn cắn que tăm, có người quần vẫn xắn móng lợn. Chiều nay chương trình làm việc vẫn là tiếp tục hát đơn ca. Theo văn cảnh thì lúc này đến lượt bà Hiền phải "nộp mạng". Tôi thấy bà thoáng tái mặt, tay run run:

- Xin các đồng chí tha cho tôi.

Lập tức ầm ầm tiếng phản đối:

- Không được, chúng tôi đình công à.

Tôi nhìn trộm, thấy ông Vỹ cũng vừa trừng mắt nhìn bà Hiền. Bà đành nhăn nhó, cất giọng lảo thảo "Bé bé bằng bông... hai má hồng hồng...". Chúng tôi nhìn bà, dờ khóc, dờ cười. Bỗng bà dừng phắt lại. Như có ai bóp chặt lấy cổ. Ngắc ngắc đầu, bà mếu máo:

-Tôi không thể nào hát được. Hai con tôi đang gào khóc khản cổ ở nhà. Với lại tôi có linh tính...

Mọi người im bật, ông Vỹ thì vẫn còn bực bội ra mặt:

- Thế là cô giết tôi rồi. Chưa biết con tôi chết hay tôi chết đây. Thôi chuyển sang đồng chí khác. à, đến lượt tôi phải không?

Bỗng dưng, ông cười rất tươi, rồi lên giọng ồm ồm khó nhọc: "Kèn tây toe ra tí toe. Kèn tây toe ra tí toét. Ta thổi kèn mồm chẳng kém kèn tây...".

Chúng tôi muốn cười mà phải nín.

Chiều hôm ấy, tan buổi "thảo luận", ông Vỹ phải ở lại họp thi đua, tôi thì vì hỏng xe nên về trường chậm hơn mọi người. Vừa tới cổng đã giật mình khi thấy có bốn năm người đang xúm xít làm một việc gì hơi khác thường ở chỗ sân giếng. Tôi vội vút xe đạp quay lơ rồi lao nhanh đến chỗ đó. Trời ơi, tôi không còn tin vào mắt mình nữa. Một đứa trẻ ướm sũng, trắng nhợt, vừa được lôi từ dưới giếng lên, nằm bất động trên chiếc chiếu cũng ướm sũng.

- Trời, con anh Vỹ!

Tôi hét lên, cũng vừa lúc, sau tiếng động đánh rầm một cái, hai tấm cánh cửa bếp bị bật tung và bà Hiền, quần áo lấm lem, đầu tóc xõa xượi chạy vọt ra.

Vừa chạy bà vừa cười khàn khạch, vừa múa máy đôi tay: "Bé bé bằng bông... hai má hồng hồng... Hai đứa bé bằng bông của tôi đâu rồi. Hi hi... mẹ phoir chiếu lên miệng giếng có phải làm chỗ ngồi chơi đâu mà các con rủ nhau trèo lên... Hà hà.. Ai giết con tôi? Bé bé bằng bông..."

- Còn một cháu nữa đâu? Tôi hỏi.

- Nó bị nhẹ hơn nên đưa đi cấp cứu rồi! Tiếng ai đó trả lời.

Chờ cho bà Hiền đi khỏi, chúng tôi vội vã bế thốc cháu bé vào gian buồng bỏ không bên cạnh nhà ăn để làm hô hấp nhân tạo, cố vớt vát lấy chút hy vọng cuối cùng. Chúng tôi khoá chặt cửa bên trong lại. Bà Hiền đi được một lúc lại quay về. Vừa đi, vừa hát, vừa cười. Đúng lúc đó có tiếng phanh xe đạp rít và tiếng ông Vỹ từ phía khu tập thể:

- Lại "Bé bé bằng bông" rồi. Khổ, lúc này năn nỉ muốn dứt lưỡi, không thềm hát cho. Bà ơi, các con đâu cả rồi. Đưa cả về đây cho tôi. Tôi có quà cho chúng nó đây, bánh ngọt của Hội đồng thi đua chiều đãi. Tiêu chuẩn mỗi người hai chiếc. Tôi không dám ăn, dành đem cả về cho các con đây... Tổ ta lại được nhất nữa rồi.

Tôi phải vội vã quay đi, không dám nhìn qua khe cửa nữa. Vì ở đó có bàn

tay ông Vỹ đang giơ cao gói bánh lên không trung và có cả khuôn mặt của ông. Nó đang sáng lên một hạnh phúc long lanh, nhức nhối.

Nguồn: www.binhthuan.gov.vn

Được bạn: Thái Nhi đưa lên

vào ngày: 22 tháng 11 năm 2004